This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

83934
G1F6
B 971,117
UNIV. OF MICH.

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

839.3<
G 166

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

839.
G 166

WOORDENBOEK

VAN HET

GELDERSCH-OVERIJSELSCH DIALECT

DOOR

Jo. H. GALLÉE

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1895

WOORDENBOEK

VAN HET

GELDERSCH-OVERIJSELSCH DIALECT

DOOR

J. H. GALLÉE

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1895

PF
846
G

GEDRUKT TER ZUID-HOLLANDSCHE BOEK- EN HANDELSDRUKKERIJ.

Lib. Com.
Nijhoff
6-23 Dec
17585

VOORWOORD.

In de laatste jaren van mijn studententijd begonnen en thans, na meer dan twintig jaren van dikwijls onderbroken verzamelen, in het licht gegeven, zal dit boekje waarschijnlijk de sporen van deze langzame wijze van verzameling en van bewerking dragen; menig woord toch, dat in mijne jongensjaren „gank en gave" was, zal men in het volksgebruik slechts zelden meer aantreffen; van enkele dier thans verdwenen woorden heb ik door mijne onervarenheid niet nauwkeurig genoeg geslacht of vorm opgeteekend. Ik heb lang gewacht met mijn woordenboekje te geven, vooreerst omdat telkenmale, dat ik in het oosten van ons land rondzwierf, mijne lijst nog weer met een woord of een vorm verrijkt werd, en omdat ik steeds van plan was mijne verzameling dialectische uitdrukkingen bij de woorden nog te vermeerderen door spreekwoorden te verzamelen.

Zoo had ik het zeker nog langer onder mijne eigene hoede gehouden, hadden niet sommige mijner vrienden aan de eene zijde eenigen drang uitgeoefend, terwijl aan de andere zijde een man, van geboorte een Gelderschman, met een warm hart voor zijn geboortegrond, mij herhaaldelijk den wensch uitdrukte om naast een groot Nederlandsch Woordenboek en een Etymologisch Woordenboek ook nog een, was het ook klein, Geldersch-Overijselsch Woordenboek uit te geven. Aan dien drang heb ik in den vorigen zomer gehoor gegeven. Doch het was Martinus Nijhoff niet vergund meer dan eenige vellen van mijn werk in druk te zien. Uit zijn volle werkzaamheid nog werd de man weggenomen, wiens naam lang onder de Nederlandsche taalvorschers in eere zal blijven om de groote werken, die onder zijne zorgen het licht hebben gezien.

INLEIDING.

Het dialect, welks woordenschat ik hier voor een groot deel heb opgeteekend, is dat hetwelk, met kleine locale wijzigingen, gesproken wordt in de streek, welke ten oosten ligt eener lijn, die van Noord-Overijsel ongeveer langs Dalfsen en Windesheim, over den IJsel, bij Heerde en Apeldoorn langs, bij Gorsel weder over den IJsel en verder in zuidoostelijke richting tusschen Vorden en Warnsveld, langs Wichmond, Hummelo op Keppel loopt en zich daarna langs den ouden IJsel 1) oostelijk buigt in de richting van Bokholt.

Eene dialectische onderverdeeling is te maken voor de streken oostelijk van Groenlo en Goor. De streek van Winterswijk verschilt eenigszins in uitspraak, maar minder dan die beoosten Delden, het landschap Twenthe (uitgezonderd Vriezenveen) omvattend. De afwijkende woorden van dit dialect heb ik in een aanhangsel medegedeeld voor zoover het mij gelukken mocht dezemet vriendelijke hulp van anderen op te teekenen of persoonlijk waar te nemen. Als hoofdpunt van uitgang heb ik echter genomen dat dialect, hetwelk ik zelf spreek. Aanvankelijk ben ik begonnen op te teekenen in de onmiddelijke nabijheid mijner geboorteplaats Vorden, langzamerhand heb ik den kring uitgebreid, de westelijke grenzen bepaald van het dialect en vervolgens heb ik in onderscheidene plaatsen, ten oosten hiervan gelegen een nauwkeurig onderzoek ingesteld naar de klanken en woorden daar in gebruik.

Ik heb mij bij mijn nasporingen vooral gericht tot de buiten de dorpen wonende boeren; bij hen toch is de taal — niettegenstaande het op school geleerde hollandsch — veel beter bewaard dan in de centra der dorpen, waar door van elders ingekomen bewoners aan de oude taal meer afbreuk gedaan is dan door de volksschool.

---

1) De streek westelijk en zuidwestelijk van den ouden IJsel heeft reeds de frankische flectie, Keppel is nog Saksisch, Weel (Wèl) is frankisch, westelijk bij Terborgh is het eveneens frankisch.

Hoe goed het dialect ook in veel opzichten bewaard is, toch zijn er enkele punten, waarin door den invloed van andere dialecten en van de schooltaal wijziging gebracht is, al wordt deze laatste niet overgenomen. Zoo is o. a. de **sk**-klank in **skool**, **skoon** e. a. reeds meer en meer tot afgelegen hoeken, die weinig met de wereld in aanraking komen, teruggedrongen. Noemde Kern in 1865 nog de **sk** als voor nederl. **sch** in de omstreken van Groenlo in gebruik, het mocht mij slechts nu en dan, vooral bij oude boeren, in de meer westelijke streken, gelukken deze **sk** te hooren. De eene plaats verschilt echter in dezen van andere. Ook ten opzichte van de **û** valt iets dergelijks te constateeren. Om Vorden en meer plaatsen in het westen spreekt de jongere boer wat de oudste boeren nog «**hûs**» noemen thans geregeld als «**hûs**» uit. Meer oostelijk in de afgelegen broek- en heidegronden blijft de **û** nog meer bewaard. Uit dit oogpunt zou het aanbeveling verdienen naar het dialect van enkele dezer meer afgelegen plaatsen, z. a. bv. van Beltrum, een afzonderlijk grammatisch onderzoek in te stellen.

Over het algemeen zal voor grammatisch onderzoek het onderzoekingsgebied aanmerkelijk kleiner moeten genomen worden, dan waar dit het lexicologisch onderzoek betreft. De verschillen in dialect tusschen de dorpen en het omliggende land zijn meestal minder in den woordenschat gelegen, dan wel in sommige fijne nuanceeringen van verschillende klanken. Wanneer ik in de volgende bladen eene phonetische en grammaticale bepaling van het dialect heb trachten te geven, dan is dit niet geschied om de verschillende klanken voor de onderscheidene plaatsen met volkomen phonetische nauwkeurigheid te bepalen in al de kleine nuances, die waargenomen kunnen worden, noch om al de grammaticale eigenaardigheden op te geven, die bovendien op de eene plaats in onderdeelen verschillen bij die op eene andere, maar om de punten van overeenkomst dezer dialecten te doen uitkomen, en tevens het verschil tegenover de nederlandsche taal en tegenover de hollandsche dialecten aan te geven. Eene phonetisch-grammatische beschrijving hoop ik later in de dialectgrammaticas van Dr. O. Bremer te kunnen geven.

Nadat het eerste gedeelte afgedrukt was heb ik dit nog eens aan verschillende personen gezonden, die met het dialect vertrouwd zijn, daarna ben ik persoonlijk in deze streken wederom rondgegaan om te hooren, welke woorden ik had overgeslagen. Op dezen tocht heb ik zelf vele woorden bij mijne lijst kunnen voegen, maar meer nog heb ik er te danken aan de welwillende hulp van Dr. Cartier van Dissel, wiens groote kennis van het dialect mij vooral bij de bepaling der plantnamen van nut geweest is.

Hierdoor werd het echter noodig de lijst van toevoegsels en verbeteringen grooter te maken dan ik mij had voorgesteld.

Dat de woordenschat nog voor vermeerdering vatbaar is wil ik gaarne aannemen. Alle woorden, die zonder verschil met het nederlandsch voorkomen, kon ik niet opnemen; toch meende ik diegene te moeten vermelden die, al komen zij ook in de nederlandsche taal gelijkluidend voor, om ander geslacht of om de uitspraak van den klinker mij vermeldenswaard schenen. Die woorden, welke in Franck's Etymologisch Woordenboek behandeld zijn en ook in dit dialect voorkomen, heb ik zooveel mogelijk opgenomen. Samenstellingen met voorvoegsels enz. heb ik grootendeels moeten ter zijde laten om het boekje niet de perken te laten overschrijden.

Korte beschrijving der klanken en taalvormen.

Algemeen karakter.

§ 1. Kenmerkend voor het geheele dialect, dat een zoogenaamd Saksisch karakter heeft, is, zoowel wat het oostelijk als wat het westelijk gedeelte betreft, de weinige energie in de uitspraak, vooral uitkomende in de zwakke beweging der onderkaak. Aan deze zwakke beweging der onderkaak paart zich eene sterk passieve lippenbeweging en slappe tongarticulatie. 1)

Alleen bij de korte en verlengde **a** heeft eene sterkere opening der mondholte plaats. In nauw verband met de weinige opening der mondholte en de passieve lippenbeweging staat dat klinkers die in sommige andere dialecten met ronde lipopening gevormd worden, hier met halfronde opening voorkomen. 2)

Daar de uvula en het velum bij vele klinkers niet sterk tegen den achterwand der pharynx zijn opgetrokken, is er bij bepaalde klinkers, z. a. bij **e**, doch niet bij **a**, die niet door nasaal gevolgd wordt, eene nasale resonantie waar te nemen. Voor een nasaal is elke vocaal eenigszins genasaleerd; in het oosten sterker dan in het westen, waarbij zich tevens eenige rekking der **a** voordoet (**ä**). Waar vóór de **n** en **m** eene toonlooze klinker staat, is de klinker geheel in den nasaaltoon opgegaan en de nasaal tot sonans geworden. Ditzelfde is het geval met toonlooze klinker vóór **r** en **l**.

Voor nasaal + consonant wordt vooral in het oostelijk gedeelte de vocaal verlengd; in het westelijk deel is dit niet zoo sterk het geval. z. § 48.

De toonshoogte is alleen wat **a** en **û** betreft hooger dan in het nederlandsch, overigens komt zij mij over het geheel iets lager voor.

---

1) Deze slappe tongarticulatie is ook bij **r** en **l** merkbaar Veel jonge kinderen spreken dan ook **r** en **l** onvolkomen uit. De ongerolde **r** wordt niet zelden gehoord evenals in de plaats van **l** dikwijls een **w**-klank gebruikt wordt (geen volkomen **w**).

2) De benaming **half-round** is door Sweet niet gebruikt, ik heb hiermede aan willen duiden de vormen door S. in *Primer of Phonetics* § 41 en 45 besproken; voor de benamingen in het ndl. vgl. ook P. Roorda, *De Klankleer* (1889) § 27 e. v.

Klinkers.

§ 2. **a** in gesloten lettergreep heeft de uitspraak van nederl. **a**, maar de toon is iets hooger. (Sweet: tusschen **mid-back-wide** en **low-front-wide**). Ook voor **n** + cons. komt rekking van **a** voor; deze is echter oostelijk van Groenlo, Delden sterker dan in het westelijk gedeelte, z. § 47.

Vóór **r** wordt **a** in de meeste woorden, ook waar **a** uit **e** of ontstond, eenigszins sleepend uitgesproken bv. **ārm**, **kārke**, **wārk**, **mārgen**.

Aanm. In Twenthe is **e** vóór **r** niet in **a** overgegaan. De rekking van **a** voor **r** en **n** is hier sterker dan meer westelijk. In Twenthe klinkt bv. **antwoord** als **āntwoord**.

§ 3. **a** in open lettergreep heeft denzelfden klank als **aa** in gesloten lettergreep, d. i. een langeren klank dan de **a** in de vorige paragraaf genoemd (Sweet: **mid-back-wide**). Beide klanken hebben een helderder klank dan in de Hollandsche dialecten; er zijn meer boventonen in hoorbaar.

Voor **n** wordt over het algemeen **a** niet of weinig genasaleerd. (Over umlaut van **a** zie bij **e**.)

§ 4. **ao** (uit **â** ontstaan 1) is een dichter hij het velum resoneerende klank, overeenkomende met **a** in eng. **war**. Deze klank is een overgang van de **a**-klanken tot de **o**-klanken. Hij komt dicht bij de rekking van **ò** (bv. in **kaolen** of **kòlen** mv. van **kaole** of **kòle** (carbo); z. § 12. (**ao** uit **â** is Sweet: **low-back-narrow-half-round**, terwijl **ao** uit **ò** **low-back-narrow-round** is.)

§ 5. **Umlaut** van **â** en van **ao** (uit **â**). De umlaut van **â** is **è**, in woorden als **mèjen**, **wèjen**, **zèjen** z. § 7, **é** in **schéper** (schaapherder), **schére**. Umlaut van **ao** is **äo**. Deze klank nadert den klank van umlaut van **ò**, hij is echter langer en de mond is iets meer geopend. (Sweet: **mid-front-wide-round**). De meeste overeenkomst heeft de klank van **oeu** in fr. **coeur**, **soeur**.

§ 6. **e** (zoowel oud-germ. **e**, als umlauts-**e** uit **a**). Deze **e** komt kort en gerekt voor. De korte **e** is aangeduid door het teeken **e**; zij komt in klank overeen met den korten klank der **e** in nederl. **weg**. (Sweet: **low-front-narrow**). Deze **e** is niet zonder resonantie der neusholte in het Geldersch-Overijselsch. 2)

Aanm. 1. In eindlettergrepen is de open **e** zeer kort. Voor nasalen en consonanten in eindlettergrepen is zij zoo kort, dat zij nauwelijks hoorbaar is, terwijl alle kracht op den volgenden consonant valt (juist het tegenovergestelde van de hollandsche dialecten).

Aanm. 2. In Twenthe nadert de **e** in één-lettergrepige woorden, niet voor **r**, **l**, of nasal + consonant staande, tot **i**. (Sweet: **high-front-wide-lowered**).

---

1) Deze **â** is oud-germ. **â** en een vroeg uit **a** gerekte **â**, z. a. **board**, Tw. **kaorte**, e. a.

2) Ook waar geen dubbelconsonant op deze **e** volgt is de **e** aldus uit te spreken. Ik heb niet als in het Nederlandsch dubbel-consonant gebezigd om korte **e** aan te duiden.

Aanm. 3. In Twenthe wordt **e** voor **r** tot **è** verlengd, voor **l** en **n** + cons. tot **èi**: **èrven**, **èrg**, **èiñde**, **fẽil**, z. § 47.

§ 7. De gerekte klank der vorige **e** wordt uitgedrukt door **è**. Deze komt vooral voor vóór **r**, **l**, **v**, **z**, **g** en **d**. Ook de oudere umlautsvormen van **â** hebben deze **è**. (Sweet: **low-front-wide-long**.)

Aanm. In Twenthe nadert deze **è** meer tot de **a**. (Sweet: **mid-front-wide-long**.)

Zoowel onder **e** als **è** zijn **e**-klanken door **i**-umlaut uit **a** ontstaan. Na deze umlauts-**e** meende ik dikwijls een korten onduidelijken klank te hooren; ook zag ik dikwijls tusschen deze **e** en den volgenden consonant eene beweging van den mondhoek, die ik niet waarnam tusschen andere **e**-klanken en een volgenden consonant. 1)

§ 8. **é** duidt een lange zeer nauwe **e** aan. Deze komt alleen lang voor en klinkt als fr. **é** in **été**. In gesloten lettergreep is voor dezen klank **ee** gebruikt. (Sweet: **mid-front-narrow**.)

§ 9. **i** is de korte open **i**, welke ook in het Nederlandsch gehoord wordt. De uitspraak is ongeveer als die der **y** in engl. **pity**, en houdt het midden tusschen deze **y** en de **e** in engl. **men** (Sweet: **high-front-wide-lowered**.)

Aanm. In Twenthe is de **i** in monosyllaba als **snit**, **pit** enz. nagenoeg gelijk aan de **e** in **pen**, **zet**. (Sweet: **mid-front-wide** doch iets hooger.) Voor **n** + cons. nadert de klank meer de **ei**: **viñden**, **blĩnd**; z. § 47.

§ 10. **î** is eene gesloten lange **i**, in uitspraak overeenkomende met **i** in fr. **si**. In holl. dialecten komt zij het meest overeen met **ie** in **nier**. (Sweet: **high-front-narrow**.)

Aanm. 1. In het westelijk gedeelte van dit dialect ontwikkelt zich na **i**, die op het einde komt, als in **mi**, een **j**-klank, waarbij dan verkorting der **î** tot **i** plaats kan hebben.

Aanm. 2. Verkorting der **i** heeft plaats in de 3 pers. prs. ind. van de ww. der der **i**-reeks, waar **î** voor dubbelconsonant kwam door syncope van de vocaal van den uitgang: **bîtit** > **bîtt** > **bitt** > **bit**.

§ 11. **o** (oud-germ. **u**). De **o** heeft zich, zooals de verschillende umlaut bewijst, reeds zeer vroeg gescheiden in twee verschillende klanken: **o** en **ò**.

o is de korte gesloten **o**. Deze heeft de korte uitspraak van de **o** in fr. **non**, nederl. **dom**. (Sweet: **mid-back-narrow-half-round**.)

Aanm. In Twenthe wordt vóór **n** de **o** bijna tot **ou**: **hõnd**, **põnd**, **drõnk**, **wõnde**; z. § 27.

§ 12. **ó** is de lange gesloten **o** in open lettergreep. In gesloten lettergreep is hiervoor in sommige woorden **oo** gebruikt; deze nadert de **oo** uit **au**, maar is hiervan duidelijk te onderscheiden, z. § 27.

---

1) Kern heeft Ts. ML. 9, 146 hetzelfde opgemerkt. In de woordenlijst heb ik dit verschil niet aangegeven.

ó komt in klank overeen met nederl. **o** in **loven**, fr. **o** in **rose**. (Sweet: **mid-back-narrow-round**.) Zij is echter niet zoo sterk gerond als de fransche of duitsche **o**.

§ 13. **ò** is eene korte open **o**, overeenkomende met **o** in nederl. **bod**, **pot**, ital **dotto**, eenigszins als **o** in engl. **froth**, fr. **sol**. (Sweet: **mid-back-narrow-half round**.)

Wordt deze klank verlengd (vooral vóór **v**, **g** en **l**), dan nadert hij **ao** (§ 4), maar verschilt er toch nog van. In Sweets terminologie zou ik het aanduiden als **low-back-narrow-round**, de ronding is echter niet sterk.

Aanm. 1. Door de nadering dezer **ò** tot **ao** is zij dikwijls met **ao** voor **â** verward. Hieraan is de in vorige eeuwen zoo veelvuldige schrijfwijze van **a** voor **ǒ** toe te schrijven.

Aanm. 2. In Twenthe wordt **ò** vóór **l** tot **ou**: **hoult**, **gould**; ten naastenbij de uitspraak van **ow** in engl. **cow**; z. § 47.

§ 14 De umlaut der gesloten **ó** (en **oo**) is **ö** (over umlautsvormen, die naast korte gesloten **o** staan, z. § 19 **ü**); vgl. § 27.

ö heeft den klank van nederl. **eu** in **beul**, hoogd. **ö** in **böse**, fr. **eu** in **feu**. (Sweet: **mid-front-narrow-round** of **halfround**?)

§ 15. De umlaut van korte open **ò** is **ȍ**.

De klank van **ȍ** is ongeveer gelijk aan dien van hoogd. **ö** in **wölben**, **köpfe**. (Sweet: **mid-front-wide-halfround**) Bij rekking nadert zij de **eu** van fr. **peuple**. Zoowel de korte als de gerekte **ȍ**, welke laatste dicht bij **äo** staat, zijn echter minder gerond dan de hoogd. **ö**, de fr. **eu** van **peuple**. (Sweet: **mid-front-wide-round**).

§ 16. **ô** (oudgerm. **ô**). Dit teeken drukt niet denzelfden klank uit voor den geheelen omvang van het dialect. Het westelijk en het oostelijk gedeelte verschillen nl. in dit opzicht. De grensscheiding tusschen deze verschillende klanken moet ongeveer loopen in de buurt van Groenlo, Neede, Delden.

a) ten oosten van deze scheidingslijn wordt **ô** monophthongisch uitgesproken. Deze **ô** klinkt ongeveer als hoogd. **o** in **so** doch langer en ronder. (Sweet: **mid-back-narrow-round**);

b) ten westen van deze lijn klinkt **ô** als een diphthong, bestaande uit een kort uitgesproken **û**, die het accent heeft, en een daarop volgende **ŏ**-klank. Deze **ŏ**-klank gaat in de buurt van Rijssen en omgeving in een dichter bij **a** staanden klank over. Hij zou het best uitgedrukt worden door **úo**. De aanvangs-**u** is volgens Sweet's terminologie **high-back-narrow-round**.

Aanm. 1. Deze uitspraak der **ô** loopt met een breeden zoom door tot diep in Zuid-Westfalen. Ook bij Werden en omgeving hoorde ik deze **u**, door F. Koch «Die Laute der Werdener Mundart», bl. 14, «*ein dem u-laute naheliegende o-laut*» genoemd. Noordelijk wordt hij tot in Salland gehoord.

Aanm. 2. In **gôs** waar de **ô** uit **an** ontstaan is heeft de **ô** overal lange monophthongische uitspraak.

§ 17. De umlaut van **ô** is evenzoo verschillend. Oostelijk van Delden, Groenlo is **ö** de umlaut van **ô**, in de westelijke streken hoort men een diphthong **û**, gevolgd van een korten **ö**-klank. Nu krijgt hier en daar op de grenslijn de **û** de overhand, op andere plaatsen de **ö**. Dit verschilt soms zelfs naar de gezinnen. Waar de diphthong met **û** inzet en waar **û** de overhand krijgt is de **û** gelijk aan die in § 21 beschreven.

§ 18. **u** heeft ongeveer den klank van nederl. **oe** in **goed**, hoogd. **stunde**, engl. **put**. De lippenronding is minder dan bij **û**, maar de mond is meer geopend. (Sweet: **high-back-wide-round**.)

§ 19. Umlaut van **u** is **ü**.

Daar, waar **i** volgde, oudgerm. **u** niet in **o** overging, staan naast woordvormen met **o**, waar een **i** volgde, woordvormen, die niet umlaut van **o** maar umlaut van **u** vertoonen (in sommige woorden staat deze umlaut van **u** door werking van de analogie). Zoo heeft **bot** als verklw. **bütjen**, **bok** verklw. **büksken**. De uitspraak dezer **ü** is niet die der duitsche **ü** in **hütte**, noch die van fr. **u** zij komt alleen met die van nederl. **u** in **kunnen**, enz. overeen. (Sweet: **low-front-narrow-halfround**.)

§ 20. **û** is de lange gesloten **û**, nederl. **oe** vóór **r** in **voer**, **boer**, hoogd. **u** in **du**, fr. **ou** in **amour**, engl. **oo** in **too**, **ou** in **you**. (Sweet: **high-back-narrow-round**.)

§ 21. **û** is de umlaut van **û**. De klank komt overeen met dien van nederl. **uu** in **muur**, **uur**, hoogd. **ü** in **früh**, fr. **u** in **mur**, **furent**. (Sweet: **high-front-narrow-round**.)

§ 22. **ui** is het teeken voor eene nauwe verbinding van **ô** met volgende **j**. De uitspraak is als die van nederl. **ui** in **duit** (niet als die van de hollandsche **ui**, die meer hoogd. **eu** in **freude** nadert). Deze klank komt zeer weinig voor. In Sweets terminologie zou ik zeggen **mid-front-wide-halfround** overgaande in **high-front-narrow-halfround**.

§ 23. **ee** in gesloten lettergreep duidt soms denzelfden klank aan als **é**, z. § 7.

Waar **ee** in gesloten en open lettergreep staat, beantwoordende aan oudgerm. **ai**, heeft **ee** de waarde eener dubbele **é**, waarvan de tweede echter niet dezelfde waarde heeft als de eerste. Zij onderscheidt zich duidelijk van de gerekte **é** in gesloten lettergrepen, die in § 7 besproken is.

De klank is langer en meer gesloten dan **ee** in hoogd. **see**, **schnee**. Hij is iets hooger dan de **é**. Volgt een **i** of **j** dan wordt hij soms tot **i** verhoogd, bv. **been**: **bîntjen**. (De **ee** staat dus tusschen Sweet's **mid-front-narrow** en **high-front-narrow**.)

§ 24. **ei** (uit ouder **ai**) is de verbinding van een lange open **e** met een **i**-klank, de **e** is minder open dan de eerste klank in de hollandsche uitspraak van **ei**, die meer monophthongisch klinkt.

Het meest komt overeen de uitspraak van fr. **pareil**. (Sweet: **mid-front-wide+high-front-wide**.)

§ 25. **ie** uit ouder **eo** en **ê** (**ie**), wordt voornamelijk voor **r** gehoord, z. a. in **dier, hier, niere**, of door samenvloeiing van twee vocalen, waar een consonant uitviel als in **niendöre** (uit **nidendöre**). Zij nadert de **î**, maar is nog tweeklank. (Sweet: **high-front-narrow+mid-mixed-wide**). Het accent valt op de eerste, die lang is.

§ 26. **ᵢee** is een vallende diphthong (oudgerm. **eo**). De vocaal, waarmede ingezet wordt, is eene lange tusschen **é** en **î** liggende **e**, gevolgd door een toonlooze vocaal. In het oostelijk gedeelte luidt de vocaal, waarmede ingezet wordt, als **é** (in Twenthe bepaald gerekte **é**) meer westelijk gaat deze **e** gaandeweg over in **î**. Hiermede wordt bv. in Deventer en omstreek ingezet. In Laren echter is de **î** reeds overgegaan in een dicht bij **î** liggende **é**. (Sweet: **high-front-lowered-narrow**.) De hierop volgende klank is over de geheele streek van west tot oost ongeveer hetzelfde. (Sweet: **high-front** tot **mid-front-narrow+mid-mixed-wide**.)

Aanm. 1. Waar vroeger voor volgende **i** niet **eo** maar **iu** stond, vindt men nu **ü** (z. § 18) z. a. in de 3 pers. prs. ind. van de ww. der **u**-reeks: **lᵢeegen**, **hé** vgl. § 10 aanm. 2, **lüg** e. a.

Aanm. 2. In sommige woorden is deze klank door samentrekking van twee syllaben ontstaan, z. a. **nᵢeet** uit **nio wiht**)Twenthe **nich**; zoo oo **zᵢeen** met 3. ps. praes. **hé züg** en **hezüt**, praes. **zag** en **zoog**.

§ 27. **oo** (oudgerm. **au**) duidt een zeer lang gerekte gesloten **ó** aan. Men zou haast zeggen dubbele **ó**. De umlaut bewijst echter hiertegen, daar deze een enkele klank nl. **ö** (z. § 13) is, **boom**, umlaut in mv. **böme**.

De klank van **oo** is die van aangehouden nederl. **oo** in **loop**, fr. **eau** in **beau** (Sweet; **mid-back-narrow-round**).

Aanm. Opmerkelijk is dat van deze **oo** de umlaut bij klinkerverkorting voor oorspronkelijken dubbelconsonant niet **ö** maar **ȯ** is, bv. **loopen, he lȯp** (voor **löpit**). De klinkerverkorting moet dus plaats gehad hebben voor de werking van den umlaut.

SWEET'S TABLE OF VOWELS.

Narrow			Wide		
high-back (Gael-**laogh**)	ih high-mixed Welsh tug**u** (Russ. s**y**n.)	high-front Fr. f**i**ni (Germ. **ih**n, s**ie**)	high-mixed	high-mixed Occ. Engl. pr**e**tty	high-front Engl. b**i**t [p**i**ty] (N. Germ. F**i**sch)
mid-back Engl. b**u**t	mid-mixed Germ. Gab**e** (Dan. Norw. Gav**e**, Swed. goss**e**)	mid-front Fr. **é**t**é** (Germ. S**ee**)	mid-back Engl. f**a**ther (It. p**a**dre, N. Germ. V**a**ter)	mid-mixed Engl. ey**e** (eh [ih])	mid-front Dan. tr**ae** (Germ. M**ä**nner, Engl. m**e**n)
low-back Occ. Sc. b**u**t	low-mixed Engl. b**i**rd, s**i**r	low-front Engl. **ai**r (Swed. l**ä**r**a**)	low-back Sc. f**a**ther (S. Germ. V**a**ter)	low-mixed Engl. h**o**w (ah [oh])	low-front Engl. m**a**n
Narrow round			**Wide round**		
high-back Fr. s**ou** (Germ. d**u** ll. t**u**)	high-mixed Norw. h**u**s	high-front Fr. l**u**ne (Germ **ü**ber, Dan. L**y**s)	high-back Engl. f**u**ll, p**u**t	high-mixed Norw. h**u**ska Engl. val**ue**	high-front Germ. sch**ü**tzen (Dan. l**y**st)
mid-back Germ. s**o** (Fr. s**eau**, It. d**o**lore)	mid-mixed	mid-front Fr. p**eu** (Germ. sch**ö**n)	mid-back Engl. b**oy** N. Germ. st**o**ck	mid-mixed Fr. h**o**mme (Sw. g**o**dt)	mid-front N. Germ. sch**ö**n (Germ. V**ö**lker, Fr. p**eu**ple)
low-back Engl. s**aw** Swed. s**å**	low-mixed	low-front (Swed. f**ö**r)	low-back Engl. n**o**t (f**o**lly)	low-mixed	low-front Germ. g**ö**tter

TABEL DER KLINKERS.

	Narrow			Wide		
	back	mixed	front	back	mixed	front
high		e in enclytische woorden bv. **en man** (een man)	î in **bîten**			naklinker in **ei** voorklinker in **ie** Twentsche **e** in **pet**, **pen** en **i** in **pit**
mid		e op het einde in gav**e**, dag**e** enz.	**ee** in eelt é in **drével**	**a** in open lettergreep en **aa** in **dage**, **gaar**	**e** als naklinker in **nieet** en **dier**, **hier**	Tw. è in **lèzen**, **mèjen** voorklinker in **ei**
low			**e** in **bed**, **weke**	**a** in gesloten lettergreep **dag**		Westel. è. voorkl. in **ei**
	Halfround			**Halfround**		
high						
mid	**o** in **dom**, **dof**			ò in **stòk**	**o** als naklinker na **u** in **guod** (**gôd**)	ò in **hòlter**
low	**ao** in **jaor** (uit â)		ü in **pütte**			
	Narrow round			**Wide round**		
high	û in **hûlen**		û in **vûr**	**u** in **uw**		
mid	ó in **lóven**		ö in **dögen**			äo in **päoltjen**
low	**ao** in **aover** (uit ò)					

Medeklinkers.

§ 28. **w**. Over het algemeen wordt **w** voortgebracht tusschen de boven en benedenlip, de stelling der tanden en lippen is echter eenigszins anders dan bij de engelsche **w**, daar de boven tandenrij iets voor de beneden tandenrij gesteld wordt. De **w** is dus niet zuiver bilabiaal. Zij staat tusschen de duitsche **w** in **werden** en de engl. **w** in **water**.

Alleen vóór **r** en **l** wordt **w** labiodentaal uitgesproken, soms ook na **r**; bv. **wrèken**, **wreed** en **verwen** klinken haast als **vrèken**, **vreed** en **varven**. Komt deze klank op het einde dan gaat hij in de harde spirant **f** over, bv. **varf**.

§ 29. **j** verschilt niet in klank van nederl. **j**, hoogd. **j** in **ja**, **jung**, eng. **y** in **yes**, **you**.

§ 30. **r**. Van de twee **r**-klanken, alveolare en uvulare **r**, die beide voorkomen, heeft de uvulare **r** de overhand. Bovendien zijn mij onderscheiden gevallen voorgekomen, dat ik bij denzelfden persoon èn de alveolare èn de uvulare **r** kon waarnemen. Sommigen hoorde ik de alveolare **r** alleen gebruiken na dentalen, terwijl zij overigens uvulare **r** gebruikten, enkelen gebruikten alveolare **r** na dentalen en labialen, de uvulare **r** bij voorkeur bij gutturalen.

Aanm. 1. Het gebruik der uvulare **r** na **a** en **o** voor dentalen of sisklanken heeft wellicht veroorzaakt dat deze **r** verkort is. Thans ten minste klinkt zij in woorden als **hard**, **wòrst**, **Gartjan**, e. a. zóó kort dat zij bijna onhoorbaar is. Totale uitval van **r** voor **t** is mij alleen voorgekomen na uit een andere vocaal ontstane toonlooze **ĕ** in ontleende woorden als **pĕtret** (portret), **kĕtier** (kwartier), **pĕdûs** (pardoes) e. a.

Aanm. 2. Over Twentsch **rr** voor **dd** zie § 32, aanm. 1.

§ 31. **l** is alveolare **l**, als in nederl. en noordduitsch. Met stemtoon wordt zij gebruikt in den aanvang en tusschen vocalen; zonder stemtoon na consonanten en voor consonant op het eind der lettergreep.

§ 32. **t** is postdentale explosive tenuis, zij wordt gevormd door de tongspits tegen het bovenste gedeelte der voortanden. Hollandsche **t** en **d** zijn meer alveolar. De **t** wordt zuiver, zonder aspiratie uitgesproken.

§ 33. **d** als aanvangsconsonant is postdentale explosive media. Zij wordt iets lager gevormd dan de **t**.

Tusschen twee vocalen staande wordt zij achter den onderrand der tanden voortgebracht. In vele gevallen, vooral bij verdubbeling in woorden als **hadde** e. a., vangt zij aan als zachte explosive en gaat over in spirans.

Op het einde van een woord blijft zij zachte explosive en wordt niet verhard, als in het nederlandsch.

Aanm. 1. **dd** na korten klinker wordt in Twenthe dikwijls tot **rr** (alveolare **r**): **perre** naast **pedde** (pad), **berre** naast **bedde** (bed). 1)

1) Eigenlijk zwakke uitspraak, vgl. § 1.

Aanm. 2. In Twenthe wordt de **d** op het einde staande harder uitgesproken en klinkt bijna als **t**.

§ 34. **p** is bilabiale explosive tenuis, komt dus overeen met nederl. fr. en engl. **p**.

§ 35. **b** is bilabiale explosive media, nederl., fr. en engl. **b**. Ook als eindconsonant blijft **b** onveranderd.

§ 36. **f** is labiodentale spirans zonder stemtoon, overeenstemmende met noordd., engl., en fr. **f** in de articulatie tegen den onderrand der boventanden.

§ 37. **v** is labiodentale spirans met stemtoon, als in nederl., engl. en fransch.

De vorming der **v** is echter niet in alle woorden hetzelfde. Vóór **u**- en **o**-klanken wordt **v** labiolabaal uitgesproken, voor **a**, **e**, **i**-klanken labiodentaal.

In het woord meende ik westelijk alleen labiodentale uitspraak waar te nemen, steeds met vollen stemtoon. Op het einde komt geen **v** voor, alleen **f**.

Aanm. 1. Bij de uitspraak van woorden als **vôt**, **vörig** e. a. was het niet mogelijk de bovenlip vast te houden, terwijl de **v** werd voortgebracht, wat wel mogelijk was bij **vaste**, **vier** e. a.

Aanm. 2. In Twenthe wordt tusschen vocalen meest bilabiaal **v** gehoord, (haast als **w**, klinkend).

§ 38. **k** is evenals in nederl. zuiver gutturale tenuis, zonder aspiratie, overeenkomende met fr. **c** (**k**). Vóór gutturale vocalen geschiedt de vorming op de grens van het weeke en harde verhemelte, vóór palatale vocalen wordt de tong iets verbreed en de afsluitingsplaats iets meer naar voren gebracht.

§ 39. **g** is zachte gutturale spirans met stemtoon, de toon is zachter dan in de holl. dialecten. Bij palatale vocalen wordt **g**, even als **k**, palataal. 1)

Op het einde eener lettergreep voor tenuis en op het einde van een woord gaat **g** over in **ch**, z. § 40.

§ 40. **ch** is harde gutturale spirans zonder stemtoon. Na palatale vocalen is eenige palatiseering waar te nemen. Zij komt alleen in enkele woorden intervocalisch voor, maar meest staat zij voor **t** en op het einde van een woord als verharding van **g**.

§ 41. **Sisklanken.** **s** is de spirant zonder stemtoon. Bij de voortbrenging komen de boventanden voor de ondertanden, de tongspits raakt de boventanden in een bijna scherpen hoek.

Bij de **z**, de spirant met stemtoon, krult de tongspits zich tot bij de alveolae.

§ 42. De oude **sk** is vooral in de meer afgelegen streken nog bewaard gebleven, zoowel als aanvangs-, als tusschenletter en als sluitmedeklinker. Op vele plaatsen heeft de **sch** haar reeds verdrongen. De uitspraak van **sch** is als aanvangsconsonant die van **s** + **ch**; als tusschen- en eindletter staat de **sch** bijna gelijk met de **s**, maar een zeer zachte **ch**-klank is m. i. nog waarneembaar; vooral tusschen vocalen is dit het geval.

---

1) Bij Terborgh wordt in sommige woorden z. a. **gòd** hier en daar explosive uitspraak gehoord.

§ 43. De **nasalen m, n** komen overeen met de nederl., hoogd. en engl. nasalen. Op het einde van een woord, na zoogenaamd toonlooze vocaal, hebben zij vrij sterken stemtoon.

Aanm. In Twenthe valt de toonlooze vocaal geheel uit en eindigt in die gevallen het woord op sonante nasaal: **drinkn, loopn**.

De gutturale nasal is eigenlijk tweeërlei. Al naarmate de sluiting geschiedt op de plaats, waar in de mondholte spirant **g**, explosive **g** of **k** wordt voortgebracht, zal men bij uitlating der lucht door den neus een **ng**- of een **ng**', **nk**-klank verkrijgen. Tusschen vocalen komt zoowel **ng** als **nk** voor. Als eindconsonant wordt **ng** vervangen door **nk**, **kònink**, **lank**. Ook waar, om de flectie, op het einde **ng** geschreven is, moet deze als **nk** worden uitgesproken.

§ 44. Over het algemeen is het begin van den klinker, waarmede een woord aanvangt, geleidelijk, d. w. z. de stemspleet wordt langzaam verengd (men heeft hier niet wat de Duitschers «festen einsatz» noemen) en zoo tot stemtoon overgegaan.

Dikwijls kan men waarnemen dat, voor de stembanden geheel gespannen zijn, er sterke ademuitstooting plaats heeft, die voor het aanvangen van den klinker zijn toppunt van kracht bereikt heeft en allengs in den klinker overgaat. Dit geschiedt dikwijls voor gutturale vocalen. Van daar dat in dit dialect, behalve de algemeen nederduitsche **h**, ook een **h**-klank gehoord wordt voor **arm**, **ooren** e. a. Deze **h** is echter zwakker dan de andere. In de eene streek is dergelijk klinkerbegin meer algemeen en sterker dan in de andere. Ik heb haar om die reden niet aangegeven.

Inzet met sterke ademuitstooting is ook waar te nemen in sommige woorden, die met **n**, **r** en **l** aanvangen. Voor **w** heb ik het niet kunnen hooren. Voornamelijk is dit waar te nemen bij de oude **hl**-, **hr**-, **hn**-verbindingen, zoo verschilt **nek** in aanvangsletter van **nègel**, **ring** van **rood**.

§ 45. **Overgang van consonant** heeft plaats bij **d**, die tusschen vocalen in sommige woorden in **j** overgaat, in andere onveranderd blijft. Zoo wordt **gôde** tot **gôje**, **lûden** tot **lûjen**, maar daarnaast **môder**, **laden** e. a. Bij hetzelfde zinsverband wordt weder uitstooting van **d** gevonden: **gôën dag** (goeden dag) **elaën** (geladen). In Twenthe wordt **d** tusschen vocalen meest uitgestooten: **lûen**, enz.

§ 46. **Assimileering** van medeklinker komt o. a. voor in verbinding van **hebwî** tot **hewwi**, **lòp hé** tot **lòppe**, **stòthe** tot **stòtte**, enz. In Twenthe assimileert **ts** b.v. **müsse** voor **mütse**, **knüsselen** voor **knütselen**.

§ 47. **Veranderingen in de klinkers** door volgende medeklinkers veroorzaakt: voor liquida, nasaal+consonant en minder algemeen voor zachte spirans bestaat neiging om de voorgaande vocaal te rekken. In het westelijke gedeelte is dit minder het geval dan in de oostelijke streken. Het accent van de vocaal verandert in Twenthe in dubbel accent («zweigipflig accent», *Sievers* Phonetik 4 § 793, 794), terwijl tusschen de vocaal en den consonant een tusschenvocaal ontstaat. Voor **l** ontstaat na **ò** een **u**, waardoor **hòlt** tot **hòult** wordt, na **e** een **i** zoodat **fel** tot **fèil** wordt; **a** tot **aa**: **maargen**, **aarm**, voor **r** wordt **e** tot **è** bv. **erg** wordt **èrg**, **erve**

wordt **èrve**. Voor **n** werd **kind** in vroegeren tijd waarschijnlijk als in het westen tot **kind** tot **kiind**; van deze **i**'s is de eerste in het Twentsch een meer open klank geworden en in **è** overgegaan, zoodat daar dit woord thans luidt als nederlandsch **keind**, engl. **kind**; zoo ook **veiñden**, (holl. **vinden**) **heiñder** enz. Gaat aan de **n** eene **o** vooraf, dan wordt er een **u** als tusschenletter ingevoegd: **pond** wordt tot **pound**, **wonde** tot **wounde**. De nasaal is hierbij eenigszins van aard veranderd en nasaalvocaal geworden.

Voornaamste flectievormen.

§ 48. Manlijke en onzijdige **a**-stammen en die hieraan gelijk zijn geworden (o. a. de kortlettergrepige masculina **ia**- en **i**-stammen en de langlettergrepige **u**-stammen).

a) *Masculina.*

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**dag**	**dages**	**dag** en **dage**	**dag**
Plur. 1)	**dage**	**dage**	**dagen**	**dage**

Bij enkele op consonant na helderen klinker uitgaande nomina en bij de meeste, die op een consonant voorafgegaan door eene syllabe met doffen, niet geaccentueerden klinker uitgaan, wordt de meervoudsvorm uitgedrukt door **s** achter den nominatief te voegen, bv.

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**vinger**	**vingers**	**vinger**	**vinger**
Plur.	**vingers** (Tw. vingre)	**vingers**	**vingers**	**vingers**

Bij sommige woorden o. a. bij **vinger** staat hiernaast een mv. zonder **s**.

b) *Neutra.*

De flectie der neutra is grootendeels gelijk aan die der masculina. Het onderscheid tusschen lang- en kortsilbige is weggevallen.

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**graf land**	**graves landes**	**graf, land**	**graf, land**
Plur.	**grave lande**	**grave lande**	**graven landen**	**grave lande**

Alleen wijken eenigszins af de woorden met **er** in het meervoud.

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**kind**	—	**kinde**	**kind**
Plur.	**kinder**	**kinder**	**kindern**	**kinder**

Sommige van deze hebben beide vormen bv. **gat** mv. **gate** en **gater**; **hûs** heeft mv. **hûse** en **hûser**, **hòlt**, mv. **hòlte** en **hòlter**; **hôn** voegt in het mv. een **d** in **hônder**.

---

1) In het woordenboek is met het tweede woord, wanneer niet anders is aangegeven de meervoudsvorm bedoeld.

§ 49. **ia**-stammen.

a) De flectie der masculina in het algemeen is

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**rügge** en **rüg**	**rügges**	**rügge**	**rügge** en **rüg**
Plur.	**rügge** en **rüggen**	—	**rüggen**	**rügge** en **rüggen**

Sommige hebben een nom. sg. zonder **e**; andere z. a. **kerker**, **zòlder**, **heer** hebben nooit **e** op het einde. De persoonsnamen op **er** hebben geen **e** op het einde en worden geheel als **a**-stammen verbogen: **vischer**, **vischers**.

b) De neutra flecteeren meest alle als **ende**, **rîk** en **net**.

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**ende**, **end** **rîk** **net**	—	**ende** **rîke** **nette**	**ende**, **end** **rîk** **net**
Plur.	**ende** **rîke** **nette**	—	**enden** **rîken** **netten**	**ende** **rîke** **nette**

Sommige op toonlooze **e** uitgaande worden ook naar de **u**-stammen verbogen, bv. **ende** mv. ook **enden**.

§ 50. Van de **wa**-stammen komen meest enkel nominatiefvormen voor zonder **w** bv. **snee**, **kniee**. In de meeste gevallen, waar pluralvorm aanwezig is, bevat deze geen **w**; **kniee** bv. heeft **kniee** en **knieën**. Van de neutra ken ik alleen **teer**, **smeer** en **meel**, die geheel als **a**-stammen behandeld worden, voorzoover er andere casus van voorkomen.

§ 51. **o** en **io**-stammen, feminina.

De kortsilbige en enkele langsilbige hebben meest den nominatiefuitgang op **e**. De langsilbige hebben meest geen **e** in den nominatiefuitgang, uitgezonderd zijn bv. **èrde**, **bôte**; **hülde**, **wîze** komt voor naast **wîs**.

De **io**-stammen vertoonen, waar dit geschieden moet, umlaut; waar zij kortsilbig zijn, is de consonant verdubbeld. Behalve de meer dan tweelettergrepige, die op toonlooze sillabe uitgaan, heeft de nominatief als uitgang **e**: **brügge**, **sibbe**, **zünde**, — **vrindin**, **vasten** e. a.

Sommige dezer nomina hebben naast de gewone naamvalsvormen meervoudsvorming als de **n**-stammen; bv. **zünde** heeft in mv. meest **zünden**.

§ 52. **i**-stammen.

a) Maculina. Deze verbuigen voor een deel als de **a**-stammen, voorzoover de vocaal geen umlaut toelaat. Door het ontbreken van de **i** in den nom. sg. bij de meeste woorden hebben vele deze flectie geheel aangenomen. Bij andere heeft alleen de pluralis umlaut. De flectie van **slag** is bv.

	nom.	gen.	dat.	acc.
Sg.	**slag**	—	**slége**	**slag**
Plur.	**slége** (Tw. slège)	**slége**	**slégen**	**slége**

hiernaast staat echter dikwijls

Sg.	**slag**	**slaags**	**slag**	**slag**
Plur.	**slage**	**slage**	**slagen**	**slage**

Neutra die deze flectie hebben aangenomen zijn o. a. **schòt**, plur. **schòte**.

Bij de langsilbige hebben enkele in den nom. sg. umlaut z. a. **würm** naast **worm**, plur. **würme** en **wòrme**.

b) Feminina.

Deze hebben alleen in enkele kortsilbige een uitgang in den nominatief singularis z. a. **stéde** (ook samengetrokken tot **stè**). De pluralis heeft even zoo nom. acc. **stéde**, datief **stéden**. Bij langsilbige ontbreekt de uitgang in den nominatief singularis, bv. **daod**; de pluralis heeft **e** als uitgang en, waar dit mogelijk is, umlaut: **däode**.

Umlaut in den singularis vertoonen woorden als **günst**, **künst**, **schüld**, **zücht** e. a.

§ 53. De **u**-stammen zijn gedeeltelijk tot de **a**-stammen, gedeeltelijk tot de **i**-stammen overgegaan.

Onder de manlijke langsilbige hebben meervoud naar de **i**-stammen o. a. **doorn**, **dörne**, **maag**, **mège**. Van de vrouwelijke is bv. **vlôr** (vloer) als **a**-stam verbogen, terwijl **hand** in het mv. **hende** luidt.

Van kortsilbige masculina moet **zòne** (zoon) vermeld, dat in alle casus hetzelfde blijft. Het mv. heeft naast **zòne** ook **zòns**. Van de feminina hebben **döre** (deur) en **nöze** (neus) alle casus gelijk; alleen in het mv. komt ook wel **dören** en **nözen** voor, door den datief pluralis veroorzaakt.

§ 54. De flectie der **n**-stammen is voor alle casus gelijk, alleen de nom. sg. heeft **e**, die echter dikwijls wordt afgekapt; bv. **mensch** en **mensche**, mv. **menschen**.

Van de andere vroeger consonantische stammen heeft **vôt** mv. **vôte** (voet).

nòtte mv. **nòtten** (noot).
bôk mv. **bôke** (boek).
tand mv. **tande**.
mûs mv. **mûze**.
man mv. **mans** en **manslüj**.
nacht mv. **nachte**.

§ 55. De verwantschapsnamen vormen alle den gen. sg. en het mv. op **s**, alleen van **dochter** is mij enkele malen een meervoud zonder **s** voorgekomen,

vader mv. **vaders**
môder mv. **môders**
züster mv. **züsters**

brôder heeft naast zich een samengetrokken vorm met umlaut **brör**, mv. **brörs**.

§ 56. Woorden op **nd** z. a. **vrind**, **vijand** flecteeren als de **a**-stammen.

§ 57. De flectie der adiectiva is nagenoeg als in het nederlandsch. De genitief en datief der sterke verbuiging zijn op enkele formeele uitdrukkingen na verdwenen.

In den nom. sg. m. komt voor **ĕn gôd man** en **ĕn gôde man.**

acc. **en gôden man**, mv. **gôde mans**

femin. nom. sg. alleen **en gôde vrouw**, plur. **gôde vrouwen.**

Aanm. **ĕn gôd man** is echter min of meer formeel, want het is slechts in enkele gevallen, dat men deze flectie van het adjectief vindt. Meer in gebruik is **gôde** bv. **en gôde dag.** Wanneer **de** voorafgaat is de flectie ongeveer hetzelfde.

sg. nom. **de gôde man** waarnaast **den gôden man**; acc. **den gôden man.**

plur. nom. **de gôde dage.**

fem. sg. nom. **de gôde vrouwe** pl. **de gôde vrouwen.**

Alleen predicatief wordt het adjectief duidelijk sterk verbogen en onderscheiden zich de **a**-stammen van de **ja-** en **i**-stammen.

De **a**-stammen gaan dan in den nom. sg. niet op **e** uit en hebben geen umlaut; de **ja-** en **i**-stammen hebben umlaut en, indien dit volgens de taalwetten vereischt wordt, consonant-verdubbeling, terwijl hiervan de kortsilbige op **e** uitgaan de langsilbige de **e** hebben afgekapt. Zoo **hé is blind — hé is grôn — hé is dünne.**

§ 58. De comparatief wordt gevormd met **er**; in sommige woorden met umlaut: **arm armer**, **òld òlder**, **jong jünger**, **hooge höger.**

De superlatief heeft **st** en in dezelfde woorden als de comparatief umlaut: **òldst**, **högst.**

§ 59. **Telwoorden.**

Hoofdtelwoorden:

1 m. **een**, f. **eene**, n. **een**; 2 **twee** en **twéne**, **twee**, **twee** dat. pl. **tweeën**; 3 **drieen**, **drij**; 4 **vieer**, **vieere**; 5 **vîf**, **vîve**; 6 **zes**, **zesse**; 7 **zöven**, **zövene**; 8 **achte**; 9 **négen**, **négene** (Tw. negene); 10 **tien**, **tiene**; 11 **ellef**, **elleve**; 12 **twaalf**, **twaalve**. 20 **twentig**, 30 **dartig**, 40 **veertig**, 50 **fîftig**, 60 **sestig**, 70 **söventig**, 80 **tachtig**, **tachentig**, 90 **tnégentig**, 100 **honderd**, 110 **honderd en tiene**, 120 **honderd en twentig**, ook **groothonderd** genoemd, z. a. in pachtbepalingen, 1000 **dûzend.**

Ranggetallen:

eerste, **tweede**, **darde**, **vierde**, enz.

§ 60. **Pronomina.**

a. *personalia.*

1. ps. sg. nom. **ik**	gen. **mîn**	dat. acc. **mî mij**	nom. pl. **wî**, **wij**	dat. acc. **ons**
2. ps. sg. **dû** 1)	gen. **dîn**	dat. acc. **dî**, **dij** 1)	nom. pl. **ij**	dat. acc. **uw**

3. ps.	m.	vr.	o.
sg. n.	**hé**	**ziee**, **zij**	**ĕt**, **het** 2)
dat. acc.	**hüm**, **üm**	**hör**, **ör**	
gen.	**zîn**	**ör**	
plur.		**zij** en **ziee**	
plur. acc.		**ze**	
gen. dat.		**ör**	**hörlüj**

1) Weinig in gebruik.

2) In Twenthe wordt **het** ook voor vrouwen gebruikt in vriendelijken zin.

Toonloos voor de 3e persoon na het werkw. wordt gebruikt ə̄, bv. **drȍge**? draagt hij?

b. possessiva zijn **mîn** (voor neutr. praedicatif ook **mînt**) **dîn**, **zîn**, **onze** en **ûse**, **uwe**, **ör**.

c. *demonstrativa.*	m.	vr.	o.
sg. nom.	**dé** (en **den**)	**die**, **dé**	**dat**, **datte**
dat. acc.	**den**	**die**, **dé**	dat. **den**
Pl. n. d. a.	**dé**	**dé**	**dé**

Sg. nom.	**déze** (**dézen**), **disse(n)**	**déze**	**dit**, **ditte**
dat. acc.	**dessen**, **dissen**	**déze**	dat. **déze**
Plur. n. a.	**déze**	**déze**	**deze**

d. *interrogativa.*

Deze zijn m. f. **wé**, **wie**, n. **wat** (**wie**); voor personen wordt ook gebruikt **wel**. Verder **hôk** (welk) en **wat vör een** ook verkort tot **waffer**.

§ 61. **Conjugatie.**

A. *Persoonsuitgangen.* a) *Sterke verba:*

Praesens, Indicatief.

Conjugatieklasse	1	2	3	4	5	6	7	8	10
1 sg.	bite	lieege	binde	neme	géve	drage (Tw. drège)	valle vange	slaope	rôpe
2 »	bitst	lügst	bindst	nemst	gifst	drȍgst	valst	slaopst	rôpst
3 »	bit	lüg	bind	nemp	gif	drȍg en dreg	vȍlt veng	slȍp	rȍp
1, 2, 3 pl.	bit	lieegd	bind	nemt	géft	draagt (Tw. drègt)	valt vangt	slaopt	rôpt

Praesens, Optatief.

1, 3 sg.	bite	lieege	binde	neme	géve	drége	valle vange	slaope	rôpe
1, 2, 3 pl.	biten	lieegen	binden	nemen	géven	drégen	vangen	slaopen	rôpen

Praeteritum, Indicatief.

1, 3 sg.	beet	loog (Tw. bünd)	bond	nam	gaf	drôg	vieel (Tw. vȍl) ving (Tw. vüng)	slieep (Tw. slȍp)	rieep (Tw. rȍp)
1, 2, 3 pl.	beeten	loogen (Tw. bünden)	bonden	nâmen en nammen	gaven	drôgen	vieelens vingen	lieepen (Tw. rȍpen)	rieepen

Praeteritum, Optatief.

1, 3 sg.	beete	laoge (Tw. läoge)	bonde (Tw. bünde)	nâme	gave	drôge	vieele	slieepe	rieepe 1)
1, 2, 3 pl.	beeten	laogen	bonde	nâmen	gaven	drôgen	vieelen	slieepen	rieepen

Imperatief.

2 sg.	bit	lieeg	bind	nem	geef	draag	val	slaop	rôp
2 pl.	bit	lieegt	bint	nemt	geeft	draagt	valt	slaopt	rôpt

Infanitief.

biten	lieegen	binden	nemen	gèven en géven	dragen (en drêgen)	vallen	slaopen	rôpen

1) 6—10 zijn in Tw. aan den indic. gelijk.

Gerundium.

te bîtene te liegene te bindene te nemene te gèvene te dragene enz.

Participum Praesens.

bîtend(e) lieegend(e) bindend(e) nemend(e) gèvend(e) dragend(e) vallend(e) slaopend(e) [rôpende(e)

Participum Prateriti.

ebeten elaogen ebonden enomen egéven edragen evallen eslaopen erôpen
(Tw. eläogen) (ebünden) (enõmen) (egeven) (edrègen)

b) *Zwakke verba.*

Praesens Indicatief.

I.	1 sg.	zôke	II.	1 sg.	make	lève
	2 »	zôkst		2 »	makest	lèfst
	3 »	zòch		3 »	maakt	lèft en lif
	1, 2, 3 pl.	zôkt		1, 2, 3 pl.	maakt	lèft

Praeteritum Indic.

1, 3 sg.	zòcht	1, 3	maakte	lèfde
2 »	zòchst	2	maaktest	lèfdest
1, 2, 3	zòchten	1, 2, 3	maakten	lèfden

Infinitief.

zôken maken, lèven

Gerundium.

te zôkene te makene, te lèvene

Participum Praesens.

zôkend(e) makend(e) lèvend(e)

Participium Praeteriti.

ezòcht emaakt, elèfd

B. *Tijden.*

a) *Sterke verba:*

	Infinitief	Praesens 1 sg.	Praesens 3 sg.	Praeteritum Singularis	Praeteritum Pluralis	Partic. Praet.
I.	bîten	bîte	bit	beet	beeten	ebeten
	bliven	blîve	blif	bleef	bleeven	eblèven en bléven
II.	bieeden	bieede	bõd en bieed	bood	baoden	ebaoden
	klûven	klûve	klüf	kloof	klaoven	eklooven
	kieezen	kieeze	kõs	koos	koozen	ekóren (Tw. ebäoden enz.)
III.	binden	binde	bint	bond	bonden	ebonden
	bargen (Tw. bergen)	barge (berge)	barg	barg en borg (Tw. bõrge)	bòrgen (Tw. ebünden enz.)	ebòrgen
	helpen	helpe	help(t)	hieelp (Tw. hölp)	hieelpen (Tw. ehõlpen)	ehòlpen
	wòrden	worde	wordt	wierd (wier)	wierden (wieren) wòrden	eworden (Tw. ewõrden)

IV.	breken	breke	brekt	brak	bråken	ebròken (Tw. ebrò̀ken)
	stèlen	stèle	stèlt	stal	stålen	estaolen (Tw. estäolen)
	nemen	néme	nimp	nam	nåmen	enòmen (Tw. enò̀men)
	komen	kome	kümp	kwam en kwéme	kwamen kwémen en (Tw. kwammen)	ekomen (Tw. ekò̀men)
V.	gèven (Tw. geven)	gève	gif	gaf	gaven en gäven	egèven (Tw. egeven)
	eten	ète	et	at	aten	egeten
	lèzen	lèze	lèst	las	lązen	elèzen
	meten	mète	met	mat	maten	emeten
VI.	dragen en drègen	drage (drege)	drò̀g	drôg (Tw. drög)	drôgen (Tw. drögen)	edragen (Tw. edrègen)
	slaon	slao	slò̀g	slôg (Tw. slög)	slôgen (Tw. slögen)	eslagen
	zwèren	zwère	zwèrt	zwôr	zwôren	ezwóren
VII.	hòlden	hòlde	hò̀ld	hieeld (Tw. höld)	hieelden (Tw. hölden)	ehòlden
	vallen	valle	vò̀lt	vieel (Tw. völ)	vieelen (Tw. vò̀llen)	evallen
	vangen	vange	venk (Tw. vänk)	ving (Tw. vò̀ng)	vingen (Tw. vò̀ngen)	evangen
VIII.	slaopen	slaope	slò̀p	slieep (Tw. slöp)	slieepen (Tw. slöpen)	eslaopen
IX.	heiten (Tw. hieeten)	heite	heit	hieet	hieeten	eheiten (Tw. ehieeten)
	scheiden	scheide	scheid	schieed (scheed)	scheiden	escheiden
X.	loopen	loope	lò̀p	lieep (Tw. löp)	lieepen (Tw. löpen)	eloopen
	stooten	stoote	stò̀t	stieet (Tw. stootte)	stieeten	estòten
X.	rôpen	rôpe	rò̀p	rieep (Tw. rôp)	rieepen (Tw. rôpen)	erôpen

b) *Zwakke verba:*

I.	zôken	zôke	zò̀ch	zòcht	zòchten	ezòcht
	hören	höre	hört	hörde	hörden	ehörd
	denken	denke	dech	dacht	dachten	edacht
	dünken	—	düch	dünkte dòch	—	edòcht
	küssen	küsse	küst	küste	küsten	eküst
	gelöven	gelöve	gelò̀f	gelöfde	gelöfden	gelöfd
	antwoorden	antwoorde	antwoord	antwoorde	antwoorden	geantwoord
	ströjen (Tw. strèjen)	ströje	ströjt	ströjde en strèjde	ströjden en stréjden	eströjd (Tw. estrèjd)
	leggen	legge	legt	lèj	lèjen	eleg'd 1)
	zetten	zette	zet	zette	zetten	ezet

II.	klagen	klage	klaagt	klaagde	klaagden	eklaagd
	koopen	koope	kòf	kòcht (kòft)	kòchten (kòften)	ekòft
III.	hebben	hebbe	hef (plur. hebt)	hadde	hadden	ehad
	lèven	leve	léft (lif)	léfde	lèfden	elèfd

C. *Praeteritopraesentia.*

I.	weten	weete	wet	wist (Tw. wüst)	wisten (Tw. wüsten)	eweten
III.	kiinnen	kan	kan	kon	konnen	ekünd (künnen)
IV.	züllen	zal	zal	zòl	zòllen	ezüld (züllen) (Tw. ezòld)
V.	mögen	mag	mag	mocht	mochten	emögd (mögen)
VI.	môten (Tw. mòten)	mot	mot	most	mosten	emot (moten) (Tw. mòten)

D. wèzen (zijn)

wèzen sg. 1 bün 2 bist 3 is pl. 1, 2, 3 bünt (zünt) was (ik waar)
wâren (wazzen) ewest.
opt. zî, zij

E. dôn (doen)

dôn sg. 1 dô 2 dòst 3 dòt pl. 1, 2, 3 dôt dee en dè deeën edaon

F. gaon, staon

gaon sg. 1 gao 2 gees 3 gieet pl. 1, 2, 3 gaot prt. ging (Tw. güng) gingen (Tw. güngen) egaon
staon » stao » stees » stieet » staot prt. sting (Tw. stünde) stingen (Tw stünden) estaon

G. willen

willen » wille » wilst » wil » wilt » wòl wòlt ewild (willen)

1) De g in eleg'd, ezeg'd heeft explosive uitspraak.

A.

aak, **aaken**, vr. aak.
aalte, vr. mestwater.
aaltengat, o. mestgat.
aalttonne, **aaltentonne**, vr. aaltton.
aarden, zw. ww. besmetten.
aol, **äole**, m. aal.
aolbèze, **-n**, vr. aalbes.
aolbèzenblad, o. **—strûk**, m.
aom, **aome**, o. aam (vat).
aopen, bw. open.
aor, **aore**, vr. korenaar.
aoren, zw. ww. aren lezen.
aor, bvnw. zie **ander**.
aorden, **aoren**, zw. ww. zich ergens schikken; aarden (van ziekte bv. mazelen), voortwoekeren.
aordig en **aorig**, bvnw., aardig.
aore, **aorn**, vr. ader.
aornd, **-e**, m. mannetjesduif, doffer.
aos, o. kreng, **kwaodaos**, lastig ventje.
aosem, m. adem.
aosemen, zw. ww. ademen.
aoven, **-s**, m. oven.
aovend, **-e**, m. avend, **genaovend**, goedenavond.
aover, vz. bw. over.
aoverdaod, m. overdaad.
aovereenkomste, vr. overeenkomst.
aoverende, bw. overeind.
aoverende blîven, opblijven, waken.
aovergünstig, bvnw. afgunstig; z. **abbegunstig**.
aoverlèjen, bvnw. wijlen, zaliger; **min vader aoverlèjen.**
aozen, zw. ww. er op uit zijn.
äole, vr. eigenn. Alida.
äoltjen, vr. eigenn. Aaltje.
äovel, bvnw. euvel.
äovelgünne, m. afgunst.
abbegünstig, bvnw. afgunstig.
achte, tlw. acht; **wôvòlle bünter? der bünter achte.**
achter, voorz.; **hé lòp achter üm hèr**, hij loopt hem achterna, **ik zitte üm achter de vòdden**, ik ga hem scherp na.
achterdeel, o. nadeel.
achterdòcht, m. nadenken.
achterhòlt, **-hòlter**, o. evenaar aan den wagen.
adel, m.
af, **òf**, vrz. af; van: **ik weet er niet (niks) òf.** Thans worden in het westen vooral **af** en **of** dooreen gehoord zoowel in samenstellingen als als voorzetsel. Meer oostelijk heeft **of** de overhand.
òfbraok, m. afbraak.
afestomd en **afgestomd**, bvnw. bw.; **'n afestomde lögen**, een volstrekte leugen, **afestomd mooi**, zeer mooi.
afgaon (òfgaon), st. ww. 1) afloopen; **t is afgaond wark, 't lòp met den zieeke op 't ende**, de zieke is stervende. 2) verricht, worden, **'t geet üm vlüg òf.**
òfglinten, zw. ww. omheinen.
òflangen, zw. ww. aanreiken.
òfnîfelen, zw. ww. op slinksche wijze afhandig maken.
afrangen (òfrangen), zw. ww. boonen van draden ontdoen.
òfrikken, zw. ww. omheinen.
òfrömen, zw. ww. afroomen.
òfschòttelen, zw. ww. afzetten.
af(òf-)stellen, zw. ww. uitstellen.
afvréden, zw. ww. omheinen, afrasteren.
akelik, bvnw. akelig.
aker, **èker**, m. emmertje, keteltje.
akker, **-s**, m. akker.
akse, vr. korte bijl. Zie **ekse.**
al, **alle**, bvnw. bw. al; **'t is al**, het is wel waar; **de eerpels bünt alle**, de aardappels zijn op.
albendig, bvnw. moedwillig. Zie **alibanderîje.**
alderdees (allerdéges), bw. zelfs; **ik hebbe üm alderdees gisteren nòg geziéen.**

alibanderîje, vr. losbandigheid.
aling, bvnw. geheel.
allá, bw. vooruit.
allebòrd of **allebòt**, bw. elk oogenblik, telkens.
allemaol, bvnw., v. n. w. alle.
almenaksmaond, **-n**, vr. maanden van 30 of 31 dagen, in tegenoverstelling van maanden van 28 dagen (naar de maan), welke vroeger bij berekening voor gewassen, melk worden van vee, enz. gebruikt werden.
almblak, m. almanak.
almangs en **manks**, bw. somtijds.
almögend, bw. zeer; **almögend dom.**
alwaor, bvnw.; **'t is alwaor**, 't is geheel waar, wel waar.
ambelt, o. aambeeld.
an, vz. en bw. aan; **de karke, de schóle is an**, de kerk, de school is begonnen.
anbanzen (**anbenzen**), zw. ww. aanzetten tot spoed.
anblekken, zw. ww. aanschrappen (van boomen).
anbôten, zw. ww. vuur aanleggen.
ander, **aor**, bvnw. ander.
anejaagd, bvnw. zenuwachtig.
ang, bvnw. zie **eng**.
angaon, ww. 1) leven maken; **wat gaot de jongens an!** 2) raken, toebehooren, **dat messe geet mi an**, dat mes behoort mij.
angel, m. hengel, stekel; **angelgart**, (**angelgarde**) hengelroe.
angèven, st. ww. aangeven; **verstarf angèven**, aangifte doen voor het recht van successie en overgang; **'t wark der an gèven**, het werken opgeven.
angst, **engste**, m. angst.
anhalen zw ww. in beslag nemen. **-anehaald**, geplaagd, **hé is nòg al ens anehaald met höfdzeerte.**
anhòlden, st. ww. aanhouden, iemand staande houden, in leven houden.
anhögen, zw. ww. ophoogen.
anknüppen, zw. ww. aanknoopen.
ankôveren, zw. ww. langzaam vooruitgaan; **de zieeke kôvert langzame an**, de zieke betert langzaam.
anlangen, zw. ww. aangeven, afgeven; **lang mij de eerpel ens an**, geef mij de aardappels eens aan. **Wi'j dat bi Jansen anlangen** (ook **òflangen**), wilt ge dat bij Jansen afgeven.
anlòten, zw. ww. een dienstplichtig nummer trekken; **hé is anelòt**, hij is er in geloot.
anmaken (**ammaken**), zw. ww. voortmaken; **maak i'j ens wat an met uw wark**, maak voort met uw werk.
anmaken, zw. ww. geplaagd zijn met; **hé is vòlle anemaakt met höfdzeerte**, hij wordt dikwijls door hoofdpijn geplaagd.
anmôden, **ieemand ieets anmôden**, zw. ww. iets van iemand denken; z. **tômôden**.
anpraten, zw. ww. opdringen.
anrecht, o. latwerk om melkvaten op te drogen.
anrichte en **anrecht**, o. aanrechtbank.
anslaon, st ww. trouwen; **hé hef en ni'j wîf aneslagen**, hij heeft een tweede vrouw genomen.
anspannen, de paarden voor den wagen plaatsen; **vòr uw alleene spant de Dûvel nieet an**, voor u alleen geeft de Duivel zich de moeite van inspannen en halen niet, m. a. w. wees maar niet bang spoedig dood te gaan.
anspreken, st. ww. bezoeken (b.v. van kraambezoek).
antîen, st. ww. aanrijden; **met gevaor argens antîen**, ergens aanrijden.
antwoord, **-e**, o. antwoord.
anwinnen, st. ww. beteren, van een ziekte.
anzachten, zw. ww. beter worden (van 't weer).
aperije, vr. gekheid.
appel, **appels**, m. appel.
arbeid, m. arbeid
arf en **arve**, mv. **erve**, o. erf.
arfekse, **-n**, m. (verouderd) bezitter van een erf; ook **erfekse**, zie Tijds. M. v. L. 1, 10.
arfte, **-n**, vr. erwt.
arve, **-n**, m. erfgenaam.
arven, zw. ww. erven.
arg, **aarg**, bvnw., bw. erg.

arg, o. erg; **'k hadde der gin arg in,** ik had er geen erg in.
argernisse, vr. ergernis.
arke, **arken**, vr. ark.
arksel, o. zie **harksel**, vel papier.
arm, **arme**, m. arm.
arm, bvnw. arm.
armôd, **armô**, m. e. vr. armoede, verdriet, zwarigheid; **argens armôd mee** of **over hebben.**
as, vgw. als.
asche (**aske**), vr. asch.
asse, vr. as.
astertô, bw. erg.
astrant, bvnw. brutaal.
aver, vz., in geschreven stukken meest voor **aover.**

B.

baakster, vr. baker.
baal (**bale**), vr. baal.
baas, **bazen**,* m. baas.
baoge, **-n**, m. boog, bocht.
baoi, o. baai (stof).
baoke, **baoken**, vr baak.
baoken, **baokens**, m. grenspaal, paal om de richting aan te wijzen.
baom, **baoms** (**bòme**), m. bodem (van een vat, enz.)
baord, **bäorde**, m. baard.
baors, **bäorze**, m. baars.
bad, o. bad.
ba(d)en, zw. ww. een bad nemen.
baggelen, zw. ww. zich wentelen, bv. van hoenders.
baggeren, zw. ww.; **dör 't zand baggeren**, met moeite door 't rulle zand loopen of rijden.
bak, **bekke**, m. bak.
bakken, st. ww. bakken; **de sné bakt,** de sneeuw pakt (voor sneeuwballen).
baldaodeg, bvnw. baldadig.
balg, **belge**, m. maag, buik.
balgpîne, **balgzeerte**, v. maagpijn, buikpijn; syn.: **lîfpîne.**
balke, **-n**, m. balk.
balken, mv. de zolder boven den deel; zie bij **hilde.**
balkenbrîj, vr. een mengsel van meel, lever, en allerlei van de slacht in het rollennat gekookt.
balkensleeten, v. mv. balkhouten.
bane, vr. baan.
band, **bende**, m. band; **ût de bende**, uitbundig, ongehoorzaam.
bandel, **bandels**, m. hoepel (om een vat); vgl. **rînk.**
bandgarden, mv. stokken, die over het rieten dak gelegd worden.
bandöre (**banderdöre**), vr. groote deur der schuur; zie **bansdöre.**
bandstòkke, m. hout waarvan hoepels gemaakt worden.
bange, bvnw. bang.
bank, **benke**, vr. bank.
bansdöre, vr. schuurdeur. (Tw. **baanzendöre**).
banzen, zw. ww. onredelijk dringen. z. **benzen.**
barg en **borg**, m. gesneden varken.
barg, m. berg, bergplaats; **höjbarg.**
bargen, st. en zw. ww.; **barg**, **eborgen** en **bargde**, **ebargd**, bergen.
barke, zie **berke.**
barm, m. berm van den weg.
barste, vr. barst.
barsten, st. ww. bersten.
basse, vr. bil, achterste deelen van het bovenbeen.
bast, **beste**, m. schors, huid.
bate, vr. baat.
bats, bvnw. brutaal, overmoedig, moeielijk; **'t is̀ een batsen sinjör**, 't is een brutale vent.
batze, v. groote schop.
bebbe, **-n**, vr. vrouw; **de bek stekt üm nao de bebben**, hij is een vrouwengek.
bebbenbek, m. vrouwengek.
bedde, o. bed; **in bedde kommen**, bevallen.
beddebûre, vr. beddetijk.
beddekaste, **-n**, bedstede.
beddestè, **-en**, vr. bedstede.
beddetog (Wint. **beddetûg**), o. overtrek van een bed.
bedarven, st. ww. bederven.
bedeesd, bvnw. bedeesd.
bèdelen, zw. ww. bedelen.

bedôn(zik), ww. zich bevuilen, **zik bedôn van lachen.**
bedrieegen, st. ww. bedriegen.
bedrôfd, bvnw. bedroefd; ook bijw. **bedrôfd weinig.**
bedûsd, ontsteld, onthutst; **ik ston der stik bedûsd van.**
bée, vr. bede.
been, **beene**, **beentjen**, o. (hier en daar is ee verengd tot ie) been; **wi zült di ok ens bi 't beentjen krîgen**, onder handen nemen.
beentjen, o. fluitje om kwartels te vangen.
beer, **-e**, m. mannetjes varken.
bëeerdigen, zw. ww. begraven; zie **ineerdigen.**
beeste, **-n**, o. beest.
bèfesse, **-n**, vr. abeel.
begaves, **begaoving**, vr. vallende ziekte, ook beroerte (T. **aoverval**).
begeerlik, begeerig.
beglûren, zw. ww. begluren.
begraffenis, vr. begrafenis.
begrîp, o. begrip.
behagen, zw. ww. behagen.
behende, bvnw. behendig.
behören, zw. ww. behooren.
behôven, zw. ww. behoeven.
beide, telw. beide.
beitel, **-s**, m beitel.
bèjeren, zw. ww. slingeren.
bek, **bekke**, m. bek.
beke, v. beek.
bèker, **-s**, beker.
beklîflik, bvnw. besmettelijk.
bekwaom, bvnw. bekwaam.
belank, o. belang; **'t was van belank, 't was in 't groote de môjte weerd.**
belaoven, zw. ww. beloven.
belenden, zw. ww. grenzen aan.
belèven, zw. ww. beleven.
belèzen, st. ww. door het uitspreken van tooverformules iemand van eene ziekte genezen.
belle, vr. bel.
belmundig, bvnw. verloopen.
belòfte, **-n**, vr.
belt, **belter**, m. heuvel.
belze, **belzen**, vr. wilde pruim.
bemarkung, **-e**, vr. opmerking.
bemôjen, zw. ww. bemoeien.
bename, **benaamt**, bw. vooral, voornamelijk; **'t steet slecht met 't zaod, bename met de ròg**, 't staat slecht met het graan, vooral met de rogge.
benéden, bw. beneden.
benèven, bw. naast.
benne, **-n**, vr. mand.
benül, o. verstand, begrip; **slitaozie an 't benül**, kindsch worden; **hé heft er gin benül van**, hij heeft er geen verstand van.
benzen, zw. ww. dringend verzoeken, bedelen om iets.
beppe, vr. oude vrouw; bij aanspraak gelijkbeduidend met ndl. moedertje.
bereiden, zw. ww. bereiden, gereedmaken.
bère, **bèren**, m. beer (ursus).
berke en **barke**, **-n**, vr. berk.
bescheed, o. antwoord, bescheid; **bescheed brengen**, **zeggen**, terecht wijzen.
beschrîns, bvnw. schrijlings.
beschûte, vr. beschuit.
bessem, **-s**, m. bezem. **besemstèle**, vr. bezemsteel.
beslòt, o. sluiting; **hé hef gin beslòt in den mond**, hij kan niet zwijgen.
bespîren, zw. ww. hinderen, beletten; **zin rechte bünt üm nieet bespîrd**, zijn rechten zijn niet weersproken.
besprèken, st. ww. door het uitspreken van formules iemand van eene ziekte genezen.
bestaon, st. ww. bestaan, zijn; verlangen; **'t besteet zoo**, 't is zoo; **hé besteet mî niks**, hij is mij niet verwant; **hé besteet te komen**, hij verlangt te komen.
bestèën, zw. ww. besteden.
bestendig, bvnw. bestendig.
bestrîken, st. ww. bestrijken, door bestrijking (soms onder het mompelen van tooverspreuken), een ziek lichaamsdeel genezen.
beter en **bèter** (Dev. **bèterder**), bvnw. bw.
betûn, bvnw., bw., beperkt, weinig in getal; **de eerpel bünt betûn**, de aardappels zijn schaarsch.
bèven, zw. ww. beven.
béver, m. bever.
bewègen, st. ww. bewegen.

bèze, **bèzen**, vr. er naast **bère** in **boschbère**, **-n**. vr. bes.
bezeiken, zw. ww. bewateren. (**zeiken** wordt meest van mannen, **mîgen** van vrouwen gezegd) **zik bezeiken van lachen**
bezôken, st. ww. bezoeken.
bezôrgen, zw. ww. bezorgen.
bidden, st. ww. bidden, bedelen.
bidman, (**biddeman**), **bidwijf** bedelaar, -ster.
bieën, st. ww. bieden.
bieer, o. bier, maal of feest.
bieet, **bieetwortels**, vr. kroot.
bieeze, **-n**, vr. bies, lt. juncus.
bikans, bw. bijna.
bîle, vr. bijl.
bîlenk, bw. langs.
billen, zw. ww. behouwen, behakken.
bilze, vr. plantnaam, hyoscyamus.
binden, **band**, **ebonden**, st. ww. binden, een verjaarsgeschenk geven.
bint, **binde**, o. honderd el garen, dat van den haspel komt.
birzen, zw. ww. drijven, aandrijven.
bissen, **bisen**, zw. ww. heen en weer loopen; **de kô biëst**, de koeien loopen met den staart in de hoogte rond door het weiland.
bissing, vr. drukte, kermis.
bîster, bvnw. bijster; **'t zût er bîster ut**, het ziet er slecht uit; **'t spoor bîster**, het spoor kwijt.
bîsser, bw. zeer; **nieet bîsser vôlle**, met zeer veel.
bîten, st. ww. bijten.
bivôt, m. plantnaam, artemisia vulgaris.
bîze, vr. regenbui.
blaarkop, vr. koe met bles of geheel witten kop.
blaore, vr. blaar.
blaoze, vr. blaas.
blaozen, st. ww. **bliees**, **eblazen**, blazen; **de wind blôs**, het waait onstuimig.
blaozebalg, m. **blaozepipe**, vr. blaaspijp.
bläoken, **blöken**, zw. ww. blakeren; iets kleuren door den rook van het vuur.
bläokerig, **blökerig**, bvnw. naar den rook ruikend of smakend, rookerig.
blad, **blaaë** en **blare**, o. blad.
bladder, vr. kleine blaasjes op de huid, zweertjes.
blage, **blagen**, m. kleine kinderen, die lastig zijn.
bleek, bvnw. bleek.
bleike of **bleeke**, **-n**, vr. bleekveld.
bleiken, zw. ww. bleeken.
blek, bvnw. strak; **de locht steet zoo blek**, de lucht staat naar droog weer.
blek, o. blik.
blekken, zw. ww. blaffen.
blekke, **blekkens** (N. Overijs. **blekens**), mazelen.
blekke, vr. blikaars.
blère, vr. koe met een bles; ook **blèrekô**.
blèren, zw. ww. blaten, schreeuwen.
blîde en **blij**, bvnw. blijde.
blîk, o. blijk.
blîken, st. ww. **bleek**, **ebleken**, blijken.
blikeers, m. doorgereden aars.
blikken, zw. ww. weerlichten; zie **hetteblikken**.
blîven, st. ww. blijven.
blö, **blöe**, bvnw. bloode.
blôd, o. bloed; **'n blôdspijen**, een bloedspuwing.
blòk, **blòkke**, o. blok.
blôm, **blomen**, m. **blôme**, **blômen**, vr. bloem, bloem van meel.
blômken, **blômkes**, o. bloempje.
bloot, **bloote**, bvnw. bloot.
blôsem, m. bloesem.
blou, **blouwe**, bvnw. blauw; **zoo blou as de locht**.
blôjen, zw. ww. bloeien; **de lüchte blôjt**, **de donderblômkes blôjt**, er is onweer op handen.
blöte, vr. omgeslagen eind van den broek.
blöten, zw. ww. ontblooten; de lange grasspieren in eene geweide weide afmaaien.
blüjsteren, zw. ww. hard waaien.
blüjsterig, bvnw. winderig.
blüssen, zw. ww. blusschen.
blütterije, vr. kleinigheid, licht werk.
bô, hoe, wel; **bô joa**, welja; **bô zeker**, welzeker.
bö, bvnw. **'k bün der bö van**, ik heb er genoeg van.

bocht, o. vuil, ontuig.
bochte, **-n**, vr. bocht, buiging.
bòd, o. mededeeling; **bòd stûren**, mededeelen, aanzegeen.
bodde, m. norsch mensch.
bòddel, bòrdel, m. borrel,
bóde, m. bode.
bòk, **bükke**, m. bok.
bôke, **bôke**, o. boek.
bôke, beuk. nog over in **Boekelo**, uitgespr. **Bôkló** (buurtschap in Twenthe.)
bokse, **-n**, vr. broek.
boksen, **en boksen nemen**, een pic nic, dat aan de eigenlijke bruiloft vooraf gaat. Vandaar **boksenbier**, maal bij die gelegenheid.
boksen, zw. ww. (Dev.) wegnemen, stelen.
bôkweite, vr. boekweit; **bôkweiten zaod en vrouwlüj raod da's dübbelt òf niks**.
bòlken, zw. ww. oprispen.
bolle, **-n**, m. stier.
bollen, zw. ww. tochtig zijn (van koeien).
bòlte, **-n**, vr. bout.
bongerd, m. boomgaard.
bonk, **-e**. m. harde kluit aarde.
boom, **böme**, m boom.
booméker, m. eekhoorn.
boomlöperken, o. vogeltje.
boone, **boonen**, m. boon.
boor, mv. **boors**, m. boor.
boos, voor **boos** is meest **kwaod** of **hellig** in gebruik.
bòrd, erge diarrhee.
bòrdepad, vuile weg.
böre, **-n**, vr. baar, burrie.
bóren, zw. ww. **iemand iets ût den nöze bóren**, door list doen verliezen.
bòrg, m. z. **barg**, gesneden varken.
bòrg, **bòrge**, m. borg.
bòrgemeister, m. burgemeester.
bòrk, m. opripsing.
bòrn, **bòrnpütte**, bron, put.
bòrs, **bòrsdrinken**, alles opdrinken.
bòrste, vr. borst.
bos, **büsse**, vr. bundel.
bosch, **büsche**, o. bosch.
bóschòp, en **boschòp**, mv. **boschòppe**, vr. boodschap. **bódschòp stûren** of **bòd dôn**, tijding zenden. **Heb i daor bóschòp an?** hebt gij daar iets mede te maken?
bot, **bütte** o. bot.
bot, **bütte**, o. beenderen; **de bütte**, het lichaam.
bòter, vr. boter.
bots, m. slag, stoot.
botsen, zw. ww. kloppen, bonsen.
bottel, **-s**, vr. bottel.
bouwen, zw. ww. ploegen.
bouwmeisterken, kwikstaartje.
bôzem, m. groote vooruitstekende schoorsteen.
bòkken, zw. ww. bukken.
bòllen, zw. ww. huilen.
bòrste, vr. mv. borstels van het zwijn.
bòrstel, m. borstel.
bôten, vuur aanmaken.
bögel, m. beugel.
böke, **böken**, vr. beuk.
bökelkoorn, m. en o. beukenoot.
bönhaze, beunhaas.
bönne, vr. hoogte midden in een wagenspoor, galerij in een kerk, vliering.
bönne, **bönneken**, vr. groote kast in de keuken.
bören, zw. ww. beuren.
börte, vr. beurt.
braaktûte, vr. regenwulp (steltloper).
brao, vr. z. **bras**.
braoke, vr. gebroken land.
braome, **-n**, vr. braambes.
braon, st. ww. **braode** en **breed**; **ebraon**, braden.
bräomel, **brümmel**, m. braambezie.
bragen, m. hersens, meest van geslachte dieren gezegd.
brake, **-n**, vr. braak, werktuig om vlas te breken.
brake, vr. bouwvallig huis.
braken, zw. ww. vlas breken.
brand, **brande**, m. brand, brandhout.
brand, vr. zwaard, in de uitdrukking **'t züt er ût as de brand**, brandhelder.
brandegge, vr. **hé hef der de brandegge òf**, hij heeft het nieuw er af, hij heeft de snede van het zwaard af.
branderig, bvnw. vurig, ontsteking in de huid hebben, ook koortsig.

brandkòlk, m. plein midden in een dorp.
brannen, zw. ww. branden, **'t brent daor**, daar is brand.
brannettel, **-s**, m. brandnetel.
bras of **brao**, vr. **de bras etten**, een stuk van het geslachte beest braden en eten; hierop worden allen die komen **vetprîzen** ('t beest taxeeren) genoodigd.
brau, vr. kuit van het been.
bred, o. kistje met schuifdeksel.
brechterije, vr. woeste grond.
breed, **breeë**, bvnw. breed.
breiden, **breijen**, st. ww. **bree**; **ebrejen**, breijen.
breistòkke, m. de breinaalden.
breken, st. ww. breken.
bret, **bretter** en **bròt**, achterstuk boven den wagen, dat tusschen de ladders geplaatst wordt.
bremme, vr. genista.
brieéf, m. brief, verder elk stuk paier, al staat er niets op geschreven, vandaar dat een brief ook meer bepaald **lèzebrief** heet.
brîj, vr. brij.
brink, **-e**, m. plein in een dorp, open veld in eene marke, zie **pootbrink**.
brôk, o. lage streek.
bròkke, **-n**, o. brok.
brood, **brö**, o. brood.
brörzôte, bvnw. gehecht aan zijn broeder.
brûd, **brûde**, vr. bruid.
brûden, zw. ww. broeien.
brûdsch, bvnw. broeiziek (van vogels).
brûdslage, vr. bruiloft.
brûdlocht en **brûdlachte**, vr. bruiloft.
brûdsnögers, noodigers voor de bruiloft. Deze, **in 't kistentûg** gedost en met de **nögestaf** in de hand, doen de noodiging ter bruiloft met het volgende liedje:

Gôën dag.

Daor stao 'k op mînen staf
En weet nieet wat ik zeggen mag.
Now hek mij weer bedach
En weet ik wat ik zeggen mag.
Hier stûrt ons Gart Jan Vente als brügom
En Mientjen Elschòt as de brûd,
En dé nöget uw der ût:
Margen vrog om tien ûr,
Op en tonne bier, tiene, twalevene
Op en anker wîn, vîf, zesse,
En en wanne vol rozînen,
Dé zült bij Venterboer verschînen
Met de hûsgezeten
En nüms vergeten,
Vrog kommen en late blîven
Anders küw wij 't nieet op krîgen.
Lüstig ezongen, vrölik esprongen,
Springen met de beide beene.
En wat ik nog hebbe vergeten
Zult ow de Brûgom en de Brûd verbeten,
Hej mij elk nuw wal verstaon,
Dan laot de fles üm de taòfel gaon.

brûken, zw. ww. gebruiken.
brûn, bvnw. bruin.
brûs, o. schuim.
brûzen, zw. ww. schuimen, bruisen.
Laot sûzen, laot brûzen,
Laot kòsten wat 't wil,
De brügom zal 't betalen
Dan büw alle vrij.
brügge, vr. **brugsken**, o. boterham; **weitenbrügge**.
brügge, **-n**, vr. brug, vonder.
brügem, m. bruidegom.
brüllefte, vr. (Laren, Vorden enz.).
brülléftenöger, zie **brûdsnögers**.
brümmel, **-s**. z. **bräomel**.
brus, bvnw. wild.
bûgen, **boog**, **ebogen**, st. ww. buigen.
bûk, m. buik.
bûkslagen, **bûkslaon** st. ww. hijgen (van een paard).
bûr, m. boer.
bûrschap, o gehucht.
bûzekool, vr. kabuiskool.
büj, vr. bui.
bükkink, m. bokking.
bült, m, **bülte**, vr. hoogte, menigte.
bünder, **-s**, m. bunder (landmaat).
büngel, m. knuppel; blok aan den poot eener koe of aan den hals van een hond; **en büngel der onder smîten**, een kneppel onder de hoenders gooien, nl. iemand verschrikken.
büngel, m. schommel; vgl. **talter**.
büngelen, zw. ww. bengelen.

büsse, **büssen**, vr. bus.
bûk, m. (Keppel) beuk.
bûkérde, vr. blauwe leembank.
bûle, **-n**, vr. buil.
bûnebast, m. kwaadaardig man.
bûre, m. v.? tijk van een bed.
bûrte, vr. buurt.
bûtze, **bûsse**, vr. zak in een kleedingstuk.
bûten, zw. ww. ruilen; **ümmebûten**, **verbûten**, omruilen.
bûten, vz. buiten.

D.

daod, **däode (däoë)**, vr. daad.
daor, bw. daar.
däonig, bw. vrij wat, zeer, **ze bunt däonig an 't kwachelen**, zij zijn daar zeer aan het sukkelen.
dag, **dage**, m. dag.
daggen, zw. ww. metselwerk insnijden.
dak, **dake**, o. dak; ook het stroo, waarmede het dak gedekt wordt, heet **dak**.
dale, bw. naar beneden; **zich** of **sik dale smiten**, gaan zitten.
dalen, zw. ww. dalen.
damé en **tamé**, bw. zoo straks.
dam, **damme**, m dam.
damp, **dampe**, m. damp.
dank, m. **'t is uw te danke**, ik deed het voor uw genoegen.
danken, zw. ww. danken, bedanken.
darm, **derme** en **darme**, m. darm.
darp, **darpe**, o. dorp.
dartig, tlw. dertig.
dasse en **desse**, vr. das, halsdoek.
dau (dou), m. dauw.
dautrèën, zw. ww. dauwtrappen; op 1 Mei vroeg opstaan, als de dauw nog op 't veld ligt.
dawelen, zw. ww. stoeien, niets doen.
dawelaar, m. nietsdoener,
deeg, o. deeg.
deel, **deele**, o. deel.
deesem, m. deesem.
dége, vr. voordeel, tier; **de hônder hebt gin dége ast règent.**
dége, bvnw. **hé is nieet dége**, hij is niet recht wijs.
déger, bvnw. verstandig.
dèjen, zw. ww. zacht slaan.
deilbrieef, o. scheidingsacte.
deilen, zw. ww. deelen.
deiloos, oneenig.
dèken, m. deken (decanus).
deken, **-s**, vr. deken.
dekke, o. dek, deken.
dekkel, m. deksel.
dele (delle), vr. dorschvloer, eigenlijk het bevloerde gedeelte van de schuur, die in de saksische boerenwoning een geheel met het woonhuis vormde.
delenhane, m. verwaande gek (die meent dat hij de haan van de deel is).
delle, vr. laagte; vgl. **dele**.
demmerig, bvnw. duister.
dempig, bvnw. kortademig.
dèmter, eigenn. Deventer.
denne, **-n**, vr. den.
denken, zw. ww. denken, herinneren; **hé döch er aover**, hij denkt er over; **'k kan 't mij bes denken**, ik kan het mij best herinneren.
dèrne, **deerns**, vr. deern.
dieef, **dieeve**, m. dief.
dieenen, zw. ww. dienen.
dieep, **dieepe**, bvnw. diep.
dieepzinnig, bvnw. zwaarmoedig.
dier, **diere**, o. dier.
diggel, **-s**, vr. scherf.
dij, **dijen**, vr. dij.
dîk, dijk, straatweg.
dikkedûkke, bw. meermalen, vake.
dingselheid, vr. kleinigheid.
disse, vnw. deze.
disselen, zw. ww. twisten, mopperen.
disteren, zw. ww. haspelen.
dissel, m. spinrokken.
disselboom, m. disselboom.
dô, bw. toen.
dòdderig, bvnw. slaperig.
dòdkûkentjen, o. laatste kind, hartelap.
dóf, bvnw. doof, nl. uitgedoofd, leeg; **dóve nötte**, **dóve kaole**, **dóve stòkke**, (dood hout).
dôk, **dôke**, m. doek.
dòkken, zw. ww. stroowisschen onder de pannen leggen.

dol, bvnw. dol, bont; van veel linten en kwikken voorzien; **den dollen hôd**, de opgetooide hoed.
dol, **(in 't höfd)**, bvnw. duizelig.
dòl, m. lieveling.
dollen, zw. ww. ijlen.
dom, bvnw. dom; **zoo dom as 'n kûken**, **-as 'n ganze**, **-as 'n òsse**, **-as 'n ülk**, **-as 'n varken**, **-as 'n ûle**.
dómenheer, m. predikant.
dôn, onr. ww. doen, geven, reiken.
dôn, **op de mouwe dôn**, op de mouw spelden.
dôn, doen, geven; **dô mi dat**, geef mij dat.
dôn, praten; **wi hebt er lange aover edaon**.
dôn, om iets geven; **daor dô 'k niks op**.
donderpedde; vr. dikkop (jonge kikvorsch).
doo weer, o. dooi weer.
doo(d)e, **doon**, m. doode.
doodvat, o. doodkist; **den boom mot nòg düchtig grôjen eer der vör mij en doodvat ût vòlt**, de boom is nog lang niet groot.
doof, bvnw. doof; **doof as 'n scharde**.
doof, bvnw. doof, gedoofd; **dóve kaole**, dove kolen. z. **dóf**.
dooien, zw. ww. sterven; **nao 't doojen van Gart Jan**, na den dood van Gerrit Jan. (Op sommige plaatsen naar analogie van **dood** als **dooden** uitgesproken.)
doop m. en **döpe** vr. doop.
doop, vr. saus.
door, m. dooier.
doorn, **dörne**, m. doren.
doornappel, m. plantnaam, Datura.
dòp, **dòppe**, m. **slekkedòppe**, slakkenhuisjes.
dòpgüdze, vr. ronde beitel.
dòrsen, zw. ww. dorschen.
dòrst, m **dorste**, vr. dorst.
dôsterig, bvnw. duizelig, dof in 't hoofd.
dow, m. duw.
dòwen, zw. ww. duwen.
dögdelik, bvnw. degelijk.
döjen, zw. ww. dooien.
döpe, vr. en **doop**, m. doop.
döpen, zw. ww. doopen.
dör, vz. door.
döre, vr. deur.
dörslag, o. zeef, vergiet.
dörtocht, m. buikloop.
döze, **-n**, vr. doos.
drao, bvnw. stroef; **den wagen geet drao**, de wagen gaat stroef, de raden zijn droog; **drao in 't wark**, lui; **en draoën keerl**, iemand met wien men niet vooruit komt.
draod, **dräoë** (**dräode**), m. draad.
draodnègel, m. draadnagel, eigengereide vent.
dracht, vr. wat gedragen wordt, kleeding; **'t is gin dracht meer**, 't is geen mode meer.
dragen, zie **drègen**.
drake, **-n**, m. draak, vlieger.
dral, bvnw. vast gesponnen garen, garen dat licht ronddraait.
drammen, zw. ww. huilend dringen.
drammert, m. huiler, pruttelaar.
dreef, m. dreef, **hé is op dréve**, hij is op gang, hij is goed geluimd.
drègen en **dragen**, st. ww. **drôg**, **edrègen**, dragen.
drèj, **drèje**, draai.
drèjen, zw. ww. draaien.
drek, m. slijk.
drenzen, zw. ww. dringend schreeuwen.
drével, **-s**, mv. drevel.
driee, tlw. drie.
drieëgge, m. vierkante koppige kerel.
driest, bvnw. **driest liggen**, braak liggen.
drift, vr. sterke beweging; kudde, weg waar langs vee gedreven wordt.
dril, o. gestold vleeschnat.
dril, o. geweven (driedraadsch) stof.
drillen, zw. ww. ronddraaien.
dringen, st. ww. **drong**, **edrongen**, dringen.
drinken, st. ww. **dronk**, **edronken**, drinken.
drîste, bvnw. driest.
drîten, st. ww. **dreet**, **edreten**, exonerare alveum.
drîven, st. ww. **dreef**, **edréven**, drijven.
drôf, bvnw. droef.
drôfheid, vr. **hi lòt gin drôfheid nao**, hij laat geen bedroefde nabestaanden achter.
drok, druk; **'k bün drok**, ik heb veel te deen.

dronge, bvnw. dicht opeen, ineengedrongen; **de rogge steet dronge.**
dronk, m. drankje.
dròl, m. worstachtig uitwerpsel.
droom, **dröme**, m. droom.
dròppe, **-n**, m. droppel.
dròschen, zw. ww. bluffen, grootspreken.
dròwen, zw. ww. dreigen; **der drout règen**, er dreigt regen.
dröpken, o. druppel.
dröppel, m. droppel.
dròs, m. drassige, lage grond; **dròsgrond**, **kléverdròs** (klaverweide).
dröge, bvnw. droog.
drögen, zw. ww. drogen.
drömen, zw. ww. droomen.
drûf, **drûve**, m. kleine bundel bloemen.
drûpen, **dròp**, **edròppen**, st. ww. druipen.
drûs, **drûst**, m. bezinksel van koffie, enz.
drûve, **drûven**, vr. druif.
drük, **drok**, bvnw. bw. druk; **'k bîn drük**, ik heb het druk, (veel te doen).
drükken, zw. ww. drukken; **zik drukken**, buigen; **'t haas drukt zich.**
drümpel, m. drempel.
drünger, m. bont met pinnen tusschen de paarden.
dûdel, m kinderslaapmuts, slaapkop.
dûdeldòp, m. en vr. slaapkop; **beter en helligen kòp dan en dûdeldòp.**
dûge, **-n**, vr. duig (van een vat).
dûken, st. en ww. duiken, zich bukken, **hé smet nao mi maor ik dûkte**, hij smeet naar mij maar ik bukte.
dûm, **dûme**, en **dûme**, **dûmen**, m. duim.
dûve, **dûven**, vr. duif.
Dûzebarg, Doesborg.
dûzend, tlw. duizend.
dûzig, bvnw. slaperig.
dübbeld, bvnw. dubbel.
dük, bw. dikwijls.
dülle, vr. deel van den bijl, waarin de steel steekt.
düneggen, mv. de slapen aan 't hoofd.
dünne, bvnw. dun.
dünken, ww. dunken; **wat dücht uw?** wat dunkt u?
dürpel, dorpel.
dürven, zw. ww. mogen; **dat dòrste nieet dôn**, dat moogt ge niet doen.
düt, m. deuk.
dûdelek, bvnw. duidelijk.
dûr, bvnw. duur.
dûren, zw. ww. duren, uithouden; **hé kan der nieet dûren**, hij kan het er niet uithouden.
dûster, bvnw. duister, **dûstre**, o. duisternis.
dûtsch, bvnw. duitsch.
dûvel, m. duivel.
dwarg, **-e**, m. dwerg.
dwars, bvnw. dwars, onvriendelijk; **hé was arg dwars tegen mij.**
dwarsnacht aover dwarsnacht, m. den derden dag.
dwépen, zw. ww. dwepen.
dwingen, st. ww. dwingen.

E.

echel, m. bloedzuiger, stekelvarken.
echeldòp, m. stekelvarken.
echelvarken, o. stekelvarken.
echt, bvnw. echt.
édel, bvnw. edel.
édik (**eddik**) en **eek**, m. azijn.
eed, **eede**, m. eed.
eegen, **zik eegen**, zw. ww. zich inhouden, stil zijn.
eek, m. eikenschors, bruinachtig vocht.
eeken, zw. ww. bruin afgeven; **de walnòtte eekt**, de noot geeft bruin af; **van eerpel schellen krîg i eekerige hende**, van het aardappelschillen krijgt men bruine vingers.
eekertjen of **eekerken**, o. eekhoorn.
eekhoren, **-s**, m.
eekwilge, vr. eik, die als een wilg is afgeknot om het talhout.
eelt, vr. meer in gebruik is **zwil.**
eempessig, bvnw. eigenzinnig.
een, **eene**, tlw. (als lidw. **en**), een; **eene** bw.; **eenig**, bvnw. alleen.
eerappel, **eerpel** en **èrpel**, vr. aardappel.
eerbied, m. eerbied.
eerdäonig, bvnw. eerbewijzend.
eerde, vr. aarde, grond.

eerdbère, eerbèze, vr. aardbei.
eere, vr. eer.
eernst, m. ernst.
eers, m. aars.
eersende, o. stompe punt van het ei.
Op de Paaschweide wordt met eiers gespeeld door te raden welke punt van het ei het is, die vertoond wordt; hierbij zegt men:
Spitsende, eersende, zît,
Al die 't verlus is 't kwit.
eerst, bw. **eerstdaags.**
eeschen, zw. ww. vernemen.
eəwe, vr. eeuw.
effen, bvnw. even gelijk.
effen, bw. een oogenblik.
egge, -n, vr. kant; scherpe kant van een mes, werktuig om de kluiten op 't land te breken; **maak daj en egge krîgt**, maak dat ge de zwakke kant vindt om de zaak aan te pakken; **maakt daj 't an eene egge krîgt**, zie dat ge de zaak aan kant krijgt; **an en egge zetten**, aan kant zetten.
egge, z. **zelfegge.**
ei, eier, o. ei.
eigen, bvnw. **eigens**, bw. zelf.
eike, vr. eik.
eikenboom, m.
eiloof, o. klimop.
eisch, m. eisch. Vgl. **eeschen.**
eiselik, bnw. zeer.
eizen, zw. ww. bang zijn.
éker, z. **booméker.**
ekkelfrans, m. meikever.
ekkelfränsken, graskeukentje, dat op den meikever lijkt, doch kleiner is.
ekkelworm, m. meikever.
ekse, vr. korte bijl, zie **akse.**
ekster, m. vr. ekster.
elfte, m. vr. huidworm bij vee.
elkermalk, vnw. een ieder.
elle, vr. el.
ellebaoge, m. elleboog.
ellend, o.; **ellende**, vr. ellende.
elöven (glöven), zw. ww. gelooven.
elve, elvene, tlw. elf.
elve, elfte, -n, larf van een kever.
elze, vr. els (priem).
elze, -n, vr. els (boom).
elzenstobbe, vr. elzenstronk.
emmer, -s, m. emmer.
emp, bvnw. lichtgeraakt.
empe, -n, vr. mier.
empenbûlt, mierenhoop.
empenstart, m. lichtgeraakt mensch.
emperig, bvnw. ongedurig.
emte, zie **empe.**
en, als negatie; **hé zei, dat e 't niet en wist; as ik 't nieet en hebbe, dan kan 'k 't ok nieet géven.**
ende, o. eind.
endenei, o. endenei.
eng of **enk, enke**, m. veld om het dorp.
engel, engle, m. engel.
enkel, m. enkel van de voet.
enkeld, bw. enkel, somtijds.
enkel, bekrompen, eenzaam.
ens, bw. eens.
ente, -n, vr. eend.
enten, zw. ww. enten.
enter, m. eenjarig paard.
enterik, m. mannetjes eend.
erkentelik, bvnw. erkentelijk.
esch, m. hooge streek bouwland.
esche, vr., **esch**, m. boom, Acer campestre.
ese, esse, m. of o.; alleen voorkomende in **hi is recht in zîn ese**, of **esse**, hij is in zijn schik.
estrik, ester, m. gebakken vloersteen.
eten, st. ww. **at, egetten**, eten.
eterijé, vr. etenswaar.
etgrôn, o. etgroen.
etgrôs, o. etgroen.
etter, m. eker.
ettebûl, hettebûl, m. buil door den beet eener mug.
èven, bw. even.
èvenòlder, min èvenòlder, van gelijken leeftijd zijnde.
èvenwels, bw. evenwel.
èverdesse, -n, vr. hagedis.
ézel, -s, m. ezel.

F.

faok, vaak, m. slaap.
farm, bvnw. ferm.

faze, **-n**, vr. vezel.
feekse, **-n**, vr. feeks.
feil, m. feil.
feil, vr. dweil.
fel, **felle**, bvnw. bw. hevig, zeer begeerig naar; **de kolde vieel üm fel op 't lîf**, de koorts begon hevig en plotseling; **hé is fel op de deerns**, hij is een meisjesgek.
fidel, vr. viool, vedel.
fidelen, zw. ww. vioolspelen.
fidler, m. vioolspeler.
fik, m. hondennaam, meest roepnaam.
fikke, vr. feeks.
fiks, bvnw. bw. gezond, krachtig, bij de hand; **baoven fiks en onder niks**, van schijnbaar gezond uitziende personen gezegd.
fîkseboon, **-en**, vr. lupine (**vîkse-**).
fîlte, **-n**, m. fielt.
fimmelen, zw. ww. beuzelachtig, doelloos, onnut werk verrichten.
fîn, bvnw. fijn, teer, hoog (van stem); **'n fîn kindjen**, een teer kindje; **'n fîne stemme**, een hooge stem; **fînfluiter** of **finefluiter**, mooiprater.
fine, **-n**, m. vrome.
fîsematenten, mv. praatjes.
fîsterig, bvnw. koudelijk, z. **vrüsterig**.
fît, vr. fijt (zweer).
flambóze, **-n**, vr. framboos.
flanze, v. koeiendrek (een pannekoek).
flap, vr. slag.
flappen, zw. ww. slaan.
flarde (**flarre**), **-n**, vr. afgescheurd stuk, vod, lichte vrouw.
flater, m. flater.
flau, **flauwe**, bvnw. zwak, onmachtig, laf, smakeloos.
flauze, **-n**, vr. bedriegelijk praatje.
fleemen, zw. ww. vleien.
flènseken, zw. ww. om eten bedelen (van paarden).
flensken, o. pannekoek.
flèr, **flère**, m. oorveeg.
flesse, vr. flesch.
flik, m. klap.
flikken, zw. ww. slaan, lappen (van schoenen en in figuurlijken zin).
flîme, vr. vlijm.
flinte, **-n**, vr. schietgeweer, genoemd naar den **vlint** (**flint**) vuursteen.
flinters, mv. stukken; **an flinters schieeten**, stuk schieten.
flitse, vr. pijl.
flitsebaoge, m. en v. boog.
flòdder, vr. sloddervos.
flòddermütse, vr. losse muts in tegenoverstelling van de om het hoofd sluitende **knipmütse**.
flouze, z. **flauze**.
flouw, bvnw. z. **flauw**.
fluiten, st. ww. fluiten.
flûr, **-e**, m. vloer.
flûsteren, zw. ww. fluisteren; van vrijages gezegd:

in den dûstern
is 't gôd flûstern.

fòkke, vr. bril; **'k zal de fòkke d'r bij op motten zetten**, ik moet er de bril bij opzetten (eigenl. zeil).
fòkken, zw. ww. brillen.
fóper, fobel, denappel.
fòrs, bvnw. forsch.
fossig, bvnw. dun, niet sterk.
fotse, vr. in elkaar gefrommeld lapje.
fraoj, bvnw. bw. fraai.
frôselen, zw. ww. worstelen.
fûggelen, zw. ww. oneerlijk handelen (bij spel).
fûk, bvnw. stil, gesloten; **hé helt sik fûk**, hij houdt zich alsof hij van niets weet.
fûke, **-n**, vr. fuik.
fûkepòt, vr. rommelpot.
fûtern, zw. ww. knorren.
fûsel, m. genever.
füsken, o. prul, kleinigheid.

G.

ga, vr. z. **weerga**, gade.
gaar, bvnw. gaar, slim.
gaon, bedaard gaan, vgl. loopen.
gaard, **-en**, m. gaard, tuin.
gaor of **gaord**, m. tuin, kamp.
gadderen, zw. ww. verzamelen.
gading, vr. gading.
gaffeltange, vr. oorworm.
gagel, o. m. plantnaam.

gagel, o. verhemelte; als plaatsnaam: moeraskant.
galge, **-n**, vr. galg (in ruimsten zin), mv. **galgen**, bretels aan den broek.
galle, **-n**, vr. gal (lt. fel), gal (gezwel).
galpen, zw. ww. huilend vragen.
galsterig, bvnw. ranzig.
gammel, bvnw. flauw, zwak.
gang, m. gang; **te genge**, aan den gang.
gangs- **gangs maken**, aan den gang maken, bv. **de klòkke gangs maken.**
gante, **gente**, **-n**, m. gent.
ganze, vr. gans.
gapen, zw. ww. gapen.
gapse, **gepse** of **güpse**, vr. de beide handen bij elkaar gehouden.
gapsen, zw. ww. wegpakken.
gard (gart), vr. roede.
gardine, v. gordijn.
garen, zw. ww. bijeengaderen.
garen, **-s**, **(gaoren)** o. garen.
garfkamer, vr. sacristij, eigenl. kleedkamer (vgl. N.hol. **vergerven**, ruien, van kleed verwisselen der kippen).
garste, vr. garst, koren.
garsterig, bvnw. vuil.
garstert, m. vuilik.
garstig, bvnw. ranzig, knorrig.
Gart Jan Peter, bijnaam, in den Franschen tijd ontstaan, voor den veldwachter, toen **gardechampêtre.**
garve, **-n**, vr. schoof koren.
gast, m. vier; **een gast garven**, **een gast eier.**
gast, **geste**, m. gast.
gasthûs, o. ziekenhuis.
gat, **gate**, verklw. **gètjen**, o. gat, gaatje.
gavel en **gaffel**, m. vork, met twee tanden.
ge-, als voorvoegsel bij znw.; bij de meeste werkwoorden staat **e(i)** voor **ge** in nederlandsch.
gebed, mv. **gebèjen**, o. gebed.
gebedde, **-n**, m. bedgenoot.
gebèr, o. beweging, drukte; **wat mak i en gebèr!**
gebinte, o. de dakbalken.
gebòd, **gebóën**, o. gebod.
geboorte, vr. geboorte.
gebören, zw. ww. gebeuren.
gebrek, **gebréke**, o. gebrek.
gebrekkelijk, bvnw. een breuk hebbend.
gebrûk, o. gebruik.
gebrûken, zw. ww. gebruiken.
gedaon, bvnw. dartel.
gedaonte, vr. gedaante.
gedechnisse, vr. gedachtenis.
gedô, o. bedrijf.
gedüld, o. geduld.
gedwè, bvnw. gedwee.
geel, z. **gèl.**
geere, **-n**, vr. geer.
geeren, zw. ww. geeren, schuin loopen.
géérne, bw. gaarne.
geest, **geeste**, m. geest.
géie, vr.; **'t grôs lig an géie** (of **in de geene**), het gras ligt zooals het gemaaid is.
geil, bvnw. welig (van planten), welgedaan (van menschen).
geisel, **-s**, geesel.
geiselen, (**gieselen** N. Ov.), zw. ww. geeselen.
gek, m. en bvnw. gek.
gèl, **gèle**, bvnw. geel; **zoo gèl as bòtter**, geel als boter.
gelden, st. ww. gelden.
geléding, vr. geleding.
gelîk, bvnw. gelijk.
gellig, bvnw. welig, welvarend.
gèllig, bvnw. gallig (ziekte van schapen).
gelöve, o. geloof.
gelöven, zw. ww. gelooven.
gelp, m. gegraven geul, sleuf.
gelp, bvnw. welig, geil; **de rogge steet gelp.**
gelte, vr. varken, dat nog geen biggen heeft gehad.
gelûd, o. geluid.
gelûj. o. het luiden der klok.
gemaal, o. belasting op 't gemaal.
gelük, (**lük**), o. geluk.
gemechte, o. gemacht, genitalia.
gemeen, **gemeene**, bvnw. gemeen, gemeenzaam.
gemet, o. landmaat, de helft van een morgen, bijna een halve bunder.
gemôd, o. gemoed.
genaode, vr. genade.

genézen. st. ww. genezen.
gengelen, heen en weer gaan.
genieeten, st. ww. genieten.
genog, bvnw. genoeg.
genòt, o. genot.
gente (gante), genterik. m. mannetjesgans.
gerak (gerek), o. gerijf; **hé hef der et gerak van**, hij heeft er het gerijf van.
gereed, bvnw. gereed, klaar.
gerei, o. gereedschap, paardentuig.
gerichte, o. de rechtbank.
gerîf, o. gerief.
geschieen, st. ww. geschieden.
geslachte, o. geslacht.
gesp, vr. **gespel**, **-s**, m. gesp.
gespin, o. avondvisite voor jongelui (meisjes en jongens); **mien brôr geet manks wal es nao 't gespin**, spinnejacht.
gest, vr. gist.
gestäodig, bw. gestadig.
getou, getouwe, o. weefgetouw.
getöver, o. getoover.
getûg, -e, o. paardentuig (collectief).
getûge, m. getuige.
gevaar, o. wagen, voertuig.
gevaor, o. gevaar.
geval, o. toeval.
gève, bvnw. gaaf, zuiver; **de borste is üm nieet gève**, bw. **glad en gève**, grifweg.
géve, vr. gave; **dat is te géve.**
gével, -s, m. gevel.
gevròchte, vr. afgeheinde plaats.
gevôl, o. gevoel.
gewaar worden, ww. gewaar worden.
gewaarde, m. gerechtigde voor een of meer **waren** in de markengronden.
gewaod, o. gewaad.
gewag, o. **gewagen**, zw. ww. gewagen.
gewas, o. gewas.
geweer, o. geweer.
gewei, o. ingewand (van dieren).
geweld, o. kracht, macht, moeite, beweging (lawaai).
gewéten, o. geweten.
gewichte, o. gewicht.
gewikst, bvnw. flink van verstand, slim.
gewikst, geslepen, slim.
gewoon, gewoone, bvnw. gewoon.
gewülf, o. gewelf.
gezelle, -n, m. gezel.
gezichte, o. gezicht.
gezinne, o. gezin.
gezünd, bvnw. gezond.
gidderig, bvnw. beverig.
gidzig. bvnw. hebzuchtig, gierig.
gier, o. uier van 't vee.
gierbrugge, vr. gierbrug.
gieren, zw. ww. zwaaien, draaien, in groote kringen vliegen.
gieene, m. gang, **te gieene komen of raken**, ergens (met een werk) goed op streek raken.
gieetling, m. bastaardnachtegaal.
gieeten, st. ww. gieten.
gieeter, m. gieter.
gif, o. vergift.
gifte (gift), vr. gift.
giftig, bvnw. 1) boos, venijnig. 2) begiftigd.
gînen, zw. ww. kiemen.
ginne, vnw. gene.
gispel, vr. berisping, vermaning, na de biecht.
gîzelen, zw. ww. ijzelen.
glad, bvnw. glad, knap, vlug; van een meisje, dat er knap uitziet zegt men: **glad van snût en pöte.**
glad, bw. geheel en al, in: **glad mis**, geheel mis; **glad verkeerd**
glad, bnw. begrijpelijk, **dat is nòg al glad**, dat is zeer begrijpelijk.
gladweg, bw. kortweg; **hé zei gladweg nee**, hij zeide kortweg neen.
glas, glaze, o. glas, venster, **'t glas lòs dôn**, 't venster openen.
glee, vr. **op glee wèzen**, op gang zijn.
gleerderig, bvnw. glibberig (van vet).
glî, o. zwil in het vleesch.
glimmen, st. ww. glimmen.
glinte, vr. schutting.
glip, m. spleet, barst in de handen.
glîden, st. ww. glijden.
glîren, zw. ww. glijden.
glîtanden, m. mv. de snijtanden van de koe, waarmede de kinderen speelden.
glîve, vr. gleuf.
glôd, m. gloed.
glôjen, zw. ww. gloeien.

glûpen, zw. ww. gluipen.
glûpert, **-s**, m gluiper,
glûpsch, bvnw. gluiperig, onverwachts.
glünder, bvnw. opgewekt.
glüp (**glüppe**), vr, spleet.
gnarzen, **gnorzen**, zw. ww. een zacht onaangenaam malend geluid maken.
gobbelen, zw. ww. zich bewegen (van vloeistof), braken.
gôd, bvnw. goed.
gòd, m. God.
goffert, m. groote kerel.
gòld, o. goud.
gônsdag, m. Woensdag.
goor, bvnw. vuil.
goor, o. lage, drassige heigrond.
gôs, **gôse**, vr. gans.
gôstink, m. zin, smaak.
gòrdel, m. gordel.
gòtte, vr. goot.
gönzen, zw. ww. op een smeekenden toon vragen, eigenl. zonder spreken, doch wel geluid gevend.
gör, vr. klein meisje.
graof, m. graaf.
graot, **gräote**, m. v. graat.
graow en **grao**, **graowe**, bvnw. grauw, **grao arften**, grauw erwten.
graffel, m. vork.
graffeltand, m. oorworm.
gram, **gramme**, bvnw. afkeerig; **'k bün et gram**, 'k ben er afkeerig van.
grave, v. spade.
graven, st. ww. **grôf**, **egraven**, graven.
graven (**s**), m. sloot.
graft (**gracht**), **gräfte** (**grachte**), vr. gracht.
greepe (**-n**), vr. mestvork; **van de gavel in de greepe loopen**, van kwaad tot erger.
Greete (**grieete**), vr. Margarethe.
grepe, m. greep (het grijpen).
gres en **grôs**, o. gras.
gréve -**n**, m. rechter, opzichter, in **Brinkgréve**, **weidegréve**.
grif, bvnw. bw. vlug precies; **hé is ter grif met**, hij is er vlug mee. **'t kümp grif ût**, 't komt precies uit.
grillen, zw. ww. huiverig zijn.
grindel en **grendel**, -**s**, m. grendel.
grinte, vr. meel, (minder fijn dan bloem).
grintenstûte, **-n**, vr. brood van grinte gebakken.
grînderig, somber, grinderig weer.
grînen, st. ww.. **green**, **egrenen**, schreien.
grîpen, st. ww. **greep**, **egrepen**, grijpen.
grîs, **grîze**, bvnw. grijs.
gròf, **gròve**, bvnw. grof.
grond, **gründe**, m. grond.
groot, **groote**, bvnw. groot; **groote van dôn**, zeer noodig.
grôve, v. begrafenis.
grôvenbrood, o. brood voor het begrafenismaal.
grôj, m. groei.
grôjen, zw. ww. groeien, in dikte toenemen, zie **wassen**.
grône, bvnw. groen, verwaand; **en grônen gek**; rauw: **grône eier**; **zoo grône as grôs**, geheel groen.
grônte, **grôntens**, vr. groente.
grôten, zw. ww. groeten.
grôtenisse, vr. groet.
gruwel, vr. gruwel.
gruwelen, zw. ww. bang zijn; **'t gruwelt mi**, ik ben bang.
gruwen, zw. ww. gruwen.
grûsel, bvnw. huiverig.
grübbe, **grüppe**, vr. greb, greppel.
grünselig, bvnw. groezelig.
grüppe, vr. gruppel.
grûs, o. gruis.
grût, vr. o. gruit.
gûgelen, ginnepappen.
gûzen, zw. ww. gudzen; **de règen gûsde dör de locht.**
gûlen, zw. ww. schreeuwen.
gülp, vr. straal.
günd, bw. ginds.
günne, **genne**, vnw. gindsche.
günnen, zw. ww. gunnen.
güst, adj. niet drachtig, van koeien.
gûlen, **gûlen**, zw. ww. schreeuwen.
gûnzen of **gönzen**, zw. ww. keuvelen, van een klein kind.
gûr, zie **ongûr**.
gûren, zw. ww. doorlaten; **de hilde gûrt arg**, de zoldering in den stal laat veel stof door.

H.

haam, **haams**, o. haam.
haar, hierheen; **hort** en **haar** wordt geroepen tegen de paarden, die zonder lijn bestuurd worden.
haarstrikke, vr. plat hout om de zicht mee te scherpen; zie **hare**.
haar, **hare**, v. hooge heide; in eigennamen, bv. ter Haar, en Haarrook, veendamp.
haat, m. haat.
haok, **häoke**, m. haak.
haol, m. getande ijzeren haak met ketting, waaraan de ketel hangt.
haolboom, m. stok in den schoorsteen, waaraan de haal hangt.
haor, **de häore**, o. hoofdhaar; **'t haor snîën**, het haar knippen.
haost (**haos**), vr. haast.
haoze, v. kous.
häoltjen, o. het ijzer waaraan de ketel hangt; **'t häoltjen is ehangen**, het huis is klaar, de jonggehuwden kunnen er zoo intrekken.
hadde, vr. afval van vlas.
haft, **hafte**, o. watervlinder, haft.
hagedoorn, m. haagdoorn, crataegus.
hagel, m. hagel.
hake, **haken**, vr. haak; kinderliedje:

haken en oogen,
tikke, takke, toogen,
tirelîrelîr
van gold papîr.

hakke, vr. houweel.
hal, vr. bevrozen grond.
halen, **haalde** en **hieel**, **ehaald**, ww. halen.
half, **halve**, bvnw. half.
halfscheid, vr. helft.
halm, **halme**, m. halm.
hals, m. keel; **den hals tôknîpen**, de keel dichtknijpen; **hals aover ooren**, hals over kop.
halter, m. halster.
ham, m. stuk land (**inham**, m.).
hamel, **-s**, m. hamel.
hamel, bvnw. armoedig in kleeren en uiterlijk, schraal.
hamer, **-s**, m. hamer.
hamme, **-n**, vr. schenkel, dij, bil, voor **ham** is meer gebruikelijk **schinke**.
hand, **hände**, vr. hand.
handschô, m. handschoen.
handtam, bvnw. die overal met de handen aanzit.
hantammig, bvnw. handjegauw.
hane, **-n**, m. haan.
hanehôlter, o. mv. kippenstok.
hanepöte, m. mv. krabbels.
hanetré, v. plantn. anagallis arvensis.
hangen, st. ww. **hink**, **ehangen**, hangen.
hangîzer, o. getande ijzeren haak, zie **hao**.
hangzôlder, m. galerij in eene kerk.
hanne, **-n**, vr. kolken binnen den rivierdijk.
hannekemèjer, m. gehuurde maaiers, die in het voorjaar meest uit Duitschland overkomen.
hard, bvnw. hard.
hardstikke, bw. geheel; **hardstikke dood**, morsdood.
hare, vr. ijzeren aanbeeld om de zicht op te scherpen, zie **haarstrikke**.
haren, zw. ww. de zicht scherpen.
harfst, m. herfst.
harke, vr. hark.
harksel, o. vel papier.
harrebarge, vr. herberg.
harrevarksel, o. omslag van een schrijfboek.
hars, o. vr. hars.
harsens, hersens.
harsenwater, o. hersenziekte.
harst, m. ribbe; zie **schelharst**.
hart, o. hert.
harte, **-n**, o. hart.
haspel, **-s**, m. haspel.
havek, m. havik.
haver, vr. haver.
haze, **-n**, m. haas.
hazenbrood, o. eene plant, briza.
hazenkléver, vr. plantnaam, oxalis.
hazelnôtte, vr. hazelnoot.
hé, **hij**, vnw. hij.
hebben, zw. ww. hebben gedragen; **hebt uw der nao**, gedraag je er na; **hé hef zik der nao**.

hebberechter, m. die altijd gelijk wil hebben.
hechten, zw. ww. hijgen.
heed of **hieet**, o. heide (gewas).
heedbrand, heibrand; **heetplagge**, heizode.
heedvorsen, mv. de nok van het dak onder welks pannen heide gestopt wordt.
heem (hieem), o. heem.
heerd, m. haard.
heerdeloos, bvnw. zonder herder; **'t vee lôp heerdeloos.**
heere, -n, m. heer.
hees, bvnw. heesch.
heet, afval van vlas, beste soort; zie **spît.**
heeten (heiten), st. ww. heeten; zie **heiten.**
heffen, st. ww. opnemen.
heft, o. handvat.
hégen, zw. ww. omheinen.
hègen, zw. ww. schoonmaken.
hegge, -n, vr. haag.
heide, vr. heide.
heide, vr. erica.
heiig, bvnw. dampig.
heil, o. heil.
heister, m. heester.
heisteren, zw. ww. zich hevig uiten, spektakel maken (van kinderen); **zik heisteren**, zich opwinden bij daad of woord.
heite, bvnw. heet, warm.
heiten (hiet, eheiten of **eheeten)**, heeten, bevelen.
hèkel, m. hekel.
hékelen, zw. ww. vlas hekelen.
hekke, -s, o. hek.
hekse, vr. heks.
heksel, m. haksel (paardenvoer).
heksemelk, v. wolfsmelk (plant), ook **bòllekrûd**
heksemelker, m. rups, die op de wolfsmelk aast.
hélen, st. ww. helen.
héler, -s, m. heler.
hémel, -s, m. hemel.
helfte, vr. helft.
helken, zw. ww. een band om de zes staande korenschooven slaan.
helle, vr. hel.
helleweg, m. lage weg.
hellig, bvnw. boos; **zoo hellig as 'n spinnekòp.**
helligheid, vr. toorn.
helmblôme, m. vr. aconitum napellus.
helsch, bvnw. boos; bw. zeer; **helsch dûster.**
hemde, (ook **hemp**) o. hemd.
hemdròk, m. soort van borstrok.
hemmel, bvnw. zindelijk, netjes.
Henders, Henners en **Hente**, vr. verkortingen van Hendrika.
hengel, m. hengsel; **hengelmand.**
hengest, -e, m. hengst.
henne, -n, vr. hen, kip.
hepse, epse, vr. ham.
hespen- (espen)pòtjes, stuk van den poot van een varken.
herbarge en **harbarge**, vr. herberg.
hérik, m. onkruid.
héring en **hèrink**, m. haring.
Herm, eigenn. Herman. Een kinderliedje, ook in Twente gezongen, luidt:

Herm slao derm,
Slao pipen, slao trommen,
De keizer wil kommen,
Met gaffel en tangen,
Wil Herm ophangen.

(Hetzelfde liedje bevindt zich in de kerk te Bielefeld).
hermken of **hermeltjen**, o. wezel en hermelijn.
Hète, verkorting voor Geertruida.
hette, vr. hitte.
hetteblikken, hettelüchten, zw. ww. weerlichten, zonder dat het dondert.
hèvel, m. hevel.
hieepe, -n, vr. heep, korte bijl.
Hierlandsch (Ierlandsch N. O.) bvnw. inlandsch.
hiersch, bvnw. hier behoorend.
hieet (heed), o. heidegewas.
hijlek, o. huwelijk.
hilde, vr. de lage zoldering in den stal.
hilk, bvnw. geheel; **den hilken dag hilkendal.**
hinnebèren, vr. frambozen.
hippen, zw. ww. springen; o. a. in het versje:

Hip en trip, Hip en trip,
Hòld mij achter an mîn slip.
dat bij een kinderspel gezongen wordt.

hîmeltjen, o. krekel; ook **hîmken.**
hîmpjen, o. krekel.
hô, bw. hoe.
hôd, mv. **hô**, m. hoed.
hôf, m. hoef (van een paard).
hôk, **hôke**, m. hoek.
hòk, **hòkke** en **hòkker**, o. hok.
hòl, o. hol; **kaninenhòl.**
hòlferen, zw. ww. vreeselijk hullen.
hòllen, **hòlden**, st. ww. **heeld**, **ehòlden**, houden.
hòlske, vr. klomp.
hòlt, **hòlter**, o. hout.
hôn, **hônder**, o. hoen.
hond, m., **hündjen**, o. hond.
hondeblôme, **-n**, vr. paardebloem, molsla.
honderd, tlw. honderd.
hondtong, vr. molsla.
hôneer, bw. wanneer.
hongerkûle, vr. kuil, laagte aan den buik der koe.
honig, m. honing.
honte, m. vr. horzel.
hoog, **-e**, bvnw. hoog.
hoope, **-n**, m. hoop.
hoorn, zie **hóren.**
hooveerdig, bvnw. hoovaardig.
hooze, **-n**, vr. hoos.
hòpen, hopen.
hòppe, m. hop (plant).
hóren, **hörne**, o. m. hoorn (van een dier).
hóren, **-s**, m. hoorn (trompet).
hòrken, zw. ww. nauwlettend luisteren.
hòrst, vr. bosch; in eigennamen: de Horst, énz.
hòrt, m. oogenblik, **hòrtjen**, oogenblikje.
hòsmänneken, o. naam door kinderen aan de varkens gegeven.
hôst, m. hoest.
hôve, vr. hoeve.
howen, m. griep, rondgaande verkoudheid.
hóze en **haoze**, **-n** kous.
hòltingsdag, m. dag van de vergadering der mark.
hòkkieskarmse; vr. verhuring van de zitplaatsen in de kerk.
hôde, vr. bewaarplaats.
hôjen, zw. ww. hoeden.
hôsten, zw. ww. hoesten.
hôven, zw. ww. behoeven.
höfd, **-e**, o. hoofd.
höge, vr. herinnering. **tegen höge en möge**, tegen wil en dank.
högen, zw. ww. heugen.
höj, o. hooi.
höjen, zw. ww. hooien.
höjòpper, **-s**, m. hooistapel.
höpe, vr. heup.
höpen, **hüppe**, zw. ww. opeenhoopen.
hör, **ör**, bez. vnw. vr.; gen. mv. vr. haar.
hören, zw. ww. hooren, betamen; **dat hört zoo nieet.**
hûd, vr. huid, lichaam.
hûrke, hurk; **op de hûken zitten.**
hûlen, zw. ww. huilen.
hûp, m. hop; zie **schîthûp.**
hûs, **hûs**, o. huis.
hûsgezetten, huisgenooten.
hûskündig, bvnw. zich tehuis gevoelend.
hûslook, o. semper virum tectorum.
hülle, vr. omslagdoek.
hüllen, zoden om aan 't vuur te branden.
hülpe, vr. hulp.
hüls, m., **hülze**, vr. hulst.
hülze, **-n**, vr. huls.
hütte, vr. hut.
hûne, m. groote, lompe kerel.
hûsken, o. bestekamer.
hûtentût, vr. oliezaad.
hûve, vr. korf.

I.

ieuwers, ergens.
immenzaod, o. gemengd koorn voor huishoudelijk gebruik.
imbôl, m. inboedel.
imbòrste, vr. karakter.
impestig, bvnw. koppig.
inham, m. zie **ham.**
inlîken, de gaten in den weg volgooien.
inpèperen, zw. ww. **'k zal 't üm inpèperen**, ik zal het hem betaald zetten.
inrakelen, zw. ww. inrekenen van vuur.

inschünen, zw. ww. aanhitsen, opzetten.
intégen, bw. te gemoet; **ieemand intégen kommen.**
instûken, zw. ww. inblazen.
ipsen, zw. ww. spelen met centen in hokjes.

Î.

î, vnw. gij.
îl (îdel), bvnw. ijdel, ijl.
îlgat, o. **'t îlgat**, samengetrokken tot **tîlgat**, opening in den bijenkorf.
îme, mv. **îme** en **îmen**, vr. bij.
îmenhûve, vr. bijenkorf.
îmenkaor, m. bijenkorf.
îmenschûr, o. bijenstal, bijenzwerm.
îmenzwarm, bijenzwerm.
îmken, zie **hîmken**, krekel.
îmker, m. bijenhouder.
îpe, m. ijp, olm.
îs, o. ijs.
îstappe, vr. ijskegel.
îzer, o. ijzer, strijkijzer.
ieder. vnw. ieder.
ieepe, zie **hieepe**, vr. hakbijl.
ieevesen, eewesen, mv. mazelen.

J.

jaagband of **jaagbandel**, m. hoepel.
jaap, **japen**, m. snede.
jao, bv. ja.
jaop (Jacob), m. Jaap.
jaor, mv. **jaor**, o. jaar.
jachtendûvel, m. Hypericum perforatum.
jagen, st. ww. jagen, hard rijden.
ja, bw. zoo, immers.
jawôl en **jawal**, bw. jawel.
jak, o. jak.
jakkeren, zw. ww. factitief van **jagen**, hard rijden.
jammer en **jommer**, o. jammer.
jesse, vr. jas.
jongen, **-s**, jongen.
jonk, bvnw. jong, **jünksken**, o. jongen.
jonk wòrden, geboren worden.
jödde, m. jood.
jöddenboon, m. paardeboon.
jökken, jeuken.
jözelen, zw. ww. zeuren, klagen.
jüchteren, zw. ww. wild stoeien, hard loopen en schreeuwen.
St. jüdtenmisse, vr. St. Judith. **Op St. jüdtenmisse as de kalver op 't îs danst**, iets ad kalendas graecas verschuiven.
jüffer, vr. juffrouw.
jük, o. juk.

K.

ka, **kouwe**, vr. kraai, kouw; **karkka**, kerkkouw.
ka (kade), vr. kade.
kaaie—ieemand op de kaaie hebben, voor den gek houden.
kaak, vr. kaak (wang).
kaal, bvnw. kaal; **zoo kaal as 'n lûs**, kaal als een luis.
kaar, vr. vischkaar.
kaarde, vr. distel.
kaarte, vr. kaart.
kaole, **-n**, vr. kool (brandstof).
kaom, vr. o. kaam, schimmel.
kaore, vr. kar.
kaorewagen, vr. marktwagen, kinderwagentje.
kaote, **-n**, vr. huisje, kot.
käoter, **-s**, m. boer die één paard houdt en op eene **käoterstede** woont.
kaf, o. kaf.
kalf, **kalver**, o. kalf.
kalk, vr. kalk.
kalkaoven, m. kalkoven.
kallemenk, o. kalmink.
kallen, praten; **laowi lük kallen**, laten wij wat praten.
kamelle, vr. kamille.
kamer, **-s**, vr. kamer.
kamme, **-n**, vr. kam.
kamnet, o. kabinet.
kamp, **-e**, m. kamp, verklw. **kempken.**
kaneele, **pîpkaneel**, vr. kaneel.
kanels, **kanils**, bvnw. boos.
kanîn, o. konijn.
kanne, **-n**, vr. kan.

kant, m., **kante**, **-n**, vr. kant; **'t is op de kante**, het is niet zeker.
kanthòlt, o. hout, dat vierkantig gehakt is.
kaper, **-s**, m. kaper.
kappelle, vr. kapel. (Met klemtoon op **pel**; **Keppel**, uit **kappil**, **kappele** ontstaan, heeft klemtoon op **kep**).
kappe, vr. kap.
karf en **karve**, **karve** en **karven**, m. vr. kerf.
karke, **-n**, vr. kerk.
karkenbûl, m. kerkzakje.
karkenende, o. de mooie kant van iets; oorspronkelijk het deel van den koornakker aan het voetpad naar de kerk gelegen, welk deel zeer zorgvuldig bemest en bezaaid wordt.
karkenspraoke, vr. afkondiging aan de kerk; zie **verkarkenspraoken**.
karmse, vr. kermis.
karnhûs, o. plaats waar de karn staat.
karnsel, o. de boter van eenmaal krrnen.
karre, **-n**, vr. **käorken**, kar, karretje.
karse, **-n**, vr. kers.
karsmisse, vr. Kerstmis.

Karsmisse helder,
den bûr nao den kelder.
Karsmisse helder en klaor,
gif en gôd îmenjaor.

Voor **Karsmisse** kan men ook **Lichtmis** in de plaats stellen.
karspel, o. kerspel.
karwei, o. werk.
kasmänneken, geldstuk ter waarde van *f* 0.15, dat vroeger in gebruik was, en waarmede nog wel gerekend wordt.
kaste, vr. kast, gevangenis.
kataos = **kwaodaos**, o. ondeugend schepsel.
katèker, m. eekhoorn.
kater, m. kater.
katrolle, vr. katrol.
katte, **-n**, vr. kat.
kattestart, vr. equisetum.
kawopsken, o. sprongetje.
keer, **-e**, vr. keer.
keer, m. draai, bocht.
keeren, zw. ww. keeren.
keernen, zw. ww.; zie **karnen**.
keerntonne, vr. karn.
keet, vr. keet.
kégel, **-s**, m. kegel.
keie, vr. kei.
keilen, zw. ww. met een steen werpen.
kèkelen, st. ww. kakelen.
kèkelmöje, vr. klappei.
kèkelbaord, van een man
kèkelrieem, m. tongriem; **en ekster den kèkelrieem lòssnîjen**.
kelde, vr. verkoudheid, z. **kolde**.
kelder, m kelder.
kelderlûk, o. kelderraam.
kèle, **-n**, vr. keel
képe, vr. keep.
képer, m. keper, met een keper geweven stof.
kèrel, m. kerel.
kèrse, **-n**, vr. kaars.
kètel, **-s**, m. ketel.
kéten, **-s**, vr. ketting.
ketsen, zw. ww. ergens langs slaan met een steen; **vuur ketsen**, over het water **ketsen**.
kévie, vr. kooi, kast met tralies.
kéver, vr. kever.
kewwen, zw. ww. kauwen. In samenst. **neerkewwen**, herkauwen.
kéze, vr. kaas.
kidde, **-n**, vr. rij; **'t gròs an kidden harken**, 't gras aan rijen harken; zie **geie**, **ril** en **zwadde**.
kidde, vr. hit.
kieel, m. kiel (kleedingstuk).
kien, m. **kienhòlt**, o. vermolmd hout, dat in donker glimt.
kiepig, bvnw. bij de hand.
kiës, liefkoozend woord, waarmede de kalveren worden aangesproken.
kieeren, zw. ww. keeren.
kieezen, st. ww. kiezen.
kif, o. gemalen of gebruikte run.
kîfte, vr. kievit.
kîken, st. ww. kijken.
kikkert, m. kikvorsch.
kil, bvnw. kil.
kîl, m. wigge.
kîlspit, o. spitstoeloopend gat met de spade in den grond gemaakt; scheidsgrep in het land.

kîm, m. kiem.
kîn, o. kiem.
kînbütte, mv. wangbeenderen.
kind, **-er**, o. kind.
kinderachtig, bvnw. van kinderen houdend.
kinderbedde, o. kraambed.
kinderbier, o. doopmaal.
kindsch, **te kinde wèzen**, kindsch zijn.
kînen, zw. ww. kiemen.
kînhòlt. o. zie **kien**.
kinke, vr. konkel, draai.
kinne, vr. kin.
kînsel, o. uitloopers aan de aardappels.
kîpe, vr. draagkorf; pet.
kîpig, bvnw.; zie **kiepig**, loos, slim.
kîpse, vr. pet.
kiste, vr. kist.
kistentûg, o. zondagskleed.
kitsen, zw. ww.; zie **ketsen**, vuurslaan met ijzer en steen.
kitelen, zw. ww. kilelen.
kîve, vr. bestraffing.
kîven, st. ww. kijven.
klaor, bvnw. klaar; **neet klaor wèzen**, niet frisch zijn.
klabasteren, zw. ww. klauteren, huppelen.
klabatse, m. klauteraar, woesteling (meest van kinderen).
klachte, **-n**, vr. klacht.
kladde, **-n**, vr. klad.
klagen, zw. ww. klagen; **klagen en klîmen**, jammeren.
klamp, **-e**, m. klamp.
klampe, vr. krap, haak.
klampen, zw. ww. van de sneeuw, ballen.
klander, vr. kleermakerspers, heet ijzer.
klank, **-e**, m. klank.
klanke, vr. kronkel in touw.
klap, **-e**, m. klap.
klapróze, vr. papaver.
klasse, vr. klis.
klater, vr. vuil; **klaters in de oogen hebben**, vuil in de ooghoeken hebben; **'t peerd hef klaters in de manen.**
klau, **klaowe**, m. klauw.
klaowen, zw. ww. klauwen; **'t vôtjen klaowen**, naar den mond praten.
kléblôme, vr. klaverbloem.
kleddeken, o. (verkleinw. van klad) kleinigheid, **en kleddeken bòter.**
kledderig, bvnw. morsig; **de weg is kledderig.**
kleed, **-e** en **kleere**, o. kleed.
kleeën (klieeën), mv. boekweitdoppen.
kleie, vr. klei, leem.
klèjen, zw. ww. hard werken.
kleine, bvnw. klein, weinig.
klemme, **-n**, vr. klem.
klensebûr spòlen, een kinderspel, waarbij over een figuur, op den grond getrokken, gehinkt wordt.
kleppel, **-s**, m. klepel.
kletsen, zw. ww. kletsen, wauwelen.
klette, z. **klitte**.
kléver, vr. klaver.
kliéen, o. blom van meel.
kliere, vr. klier.
klikken, zw. ww. klappen, waarschuwen; **de klòkke klikt** of **hef klik eslagen**, de klok heeft voorslag geslagen.
klikspaon, m. jongen die verklikt; zie ook **labben.**
klîmen, z. **klagen**.
klinke, **klenke**, vr. heuvelachtige heigrond met moerassen in de laagtes.
klinke, vr. deurlat; **de klinke optrekken**, de deur openen. nl. door aan het kettinkje of riempje te trekken, waardoor de deurlat, die aan de binnenzijde zit, van buiten wordt opgetrokken en de deur geopend.
klinken, st. ww. klinken.
klinknöze, vr. het ijzer, waarin de klink ligt.
klip, m. deksel van een kan.
klip, **ôliklip**, **klipkanne**, vr. oliekan.
klisse, **-n**, vr. klis.
klitte, **-n**, vr. klis (ook benaming van een vrouw).
klîve, vr. klis.
klod, **klòdde**, vr. vrouwenmuts.
kloft, **-e**, vr. klucht, troep (wijk).
klôk, bvnw. kloek.
klok, **klokke**, m. slok; **dat schèlt 'n klok op 'n bòrrel**, dat valt heel wat mee.
klòkke, **-n**, vr. klok; **hé is an de**

klòkke ewest, hij heeft brand in huis gehad.
klòkkenslag, m. klokslag; **ünder den klòkkenslag van N hören**, onder het gebied van een plaats hooren.
klompe, **-n**, m. klomp.
klonte vr. verklw. **klüntjen**, klont.
klootschieeten, zw. ww. volksspel met een kloot of bal.
kloove, **-n**, vr. kloof.
klòp, m. slaag.
klòppe, **klòpken**, vr. soort van geestelijke zuster, die jaarlijks eene som aan de kerk uitkeert en de gelofte gedaan heeft ongehuwd te blijven; zij neemt dikwijls het bidden voor afgestorvenen over.
klòppenbrôr, m. manlijke klop.
klòsse, **-n**, vr. klos, kloot.
klömen, zw. ww. koud zijn.
klötjesmaol, o. feest na afloop van het klootschieten.
klöven, zw. ww. klooven.
klûen, **-s**, kluwen.
klûven, zie **knûven.**
klüft, **klüfte**, vr. troep.
klüngel, o. vod, kluwen.
klüngelaole, jenever met stroop.
klüppel, m. 1) kneppel; 2) officieele aanzegging, die vroeger dikwijls in een briefje in een gespleten tak werd overgebracht; **'k zal uw en klüppel stûren**, schertsender wijs: ik zal het u in alle vormen laten zeggen.
klûn, o. turf, kloen, bagger.
klagen, zw. ww. klagen, schreeuwen; **de haze klaget al**; de haas schreeuwt, hij zit in 't nauw.
knagen (gnagen), zw. ww. knagen.
knap, **-pe**, bvnw. knap, eng.
knape, **-n**, m. knaap.
knarpen, zw. ww. knauwen, **de hond lig op 't bot te knarpen.**
knarre, vr. knarsbeen; **'n òlde knarre**, een oud mensch.
knarsen, **gnòrzen**, zw. ww. knarsen.
knecht, **knechte**, m. knecht.
knéën, zw. ww. kneden.
knével, m. zware boom, sluithout aan een hek of deur; sterke man.
kniee, **knieën**, vr. knie.
knieehalter, o. (**kniehalster**, Overijs.) hout of touw, dat den kop der koe aan den poot verbindt.
knîf of **knîfmes**, o. mes.
knikkebîle, m. driekante bijl met punt, bij koekhakken in gebruik.
knîpe, vr. knijp; **de knîpe op den start zetten**, bangmaken.
knipgat, o. gat in een weg.
knipslag, m. gat in het spoor van een zandweg.
knipspoor, o. zandweg met gaten in de sporen.
knisteren, zw. ww. knetteren.
knîzoor, o. kniesoor.
knobbel, m. dikte.
knoffel, m. plooi, stoot.
knoflook, o. knoflook.
knòkke, **-n**, m. knok, knook.
knòlle, **-n**, vr. knol.
knoojen, zw. ww. knoeien.
knoop, **knöpe**, knoop; **knöpe tellen**, **dörst üm de knöpe nieet tellen**; wordt om aan te hitsen bij 't vechten gezegd.
knòtte, vr. maat vlas.
knòrrebot, o. knarsbeen.
knòkkel, **-s**, m. knekel, kneukel.
knòrf, m. sterke kerel, knarsbeen.
knòtwilge, vr. knotwilg.
knök, m. slag; **hi hef er en lelliken knök ekrégen.**
knûf, m., **knûfken**, o. kluif, stuk, brok.
knûst, **knûste** en **knûste**, m. knoest, knuist.
knûven (klûven), zw. ww. kluiven; **afknûven**, afkluiven.
knüffelen, zw. ww. drukken.
knüppel of **klüppel**, m. dikke stok.
kô, mv. **kôë** en **kône**, vr. koe.
kógel, vr. **kögeltjen**, o. kogel.
kôheerderken, o. wipstaart.
kôke, m. koek.
kòken, zw. ww. koken.
kôken, zw. ww. koeken bakken. Met Nieuwjaar gaat ieder **nao zîn vòkshûs hen kôken**, nl. de nieuwjaarskoeken helpen bakken en opeten.

kòker, **kòkker**, m. koker.
kòld, bouw. koud.
kòlde, vr. koorts, o. a. nog in de tooverspreuk tegen de koorts, die uitgesproken wordt bij het binden van een wisch stroo om een boom:

Olde mèr olde,
Ik hebbe de kòlde,
Ik hebbe ze nuw,
Ik gève ze uw,
Ik bind ze hier neer,
Ik krîg ze nieet weer. Zie ook **kelde**.

kòldfîster, m. koudkleum.
kòle, vklw. **kölken**, zie **kaole**.
komen, **kweem**, **ekommen**, st. ww. komen.
komme, vr, **kümmeken**, o. kom.
kondschap dôn, bekend maken.
koole, **köle**, vr. kool (gewas).
koop, **koope**, m. koop.
koorde, vr. koord.
kòp, **köppe**, m. hoofd.
kòppîne, vr. hoofdpijn.
kòpper, o. koper.
kòpschuw, bvnw. schichtig.
kòpzeerte, vr. hoofdpijn.
kóren, m. korrel, koorn.
kórenblôme, vr. korenbloem, centaurea cyanus.
kòrf, **kòrve**, m. korf.
kòrste, vr. korst brood.
kóren, m. pit in de vrucht.
kòrsmisse, vr. zie **karsmisse**, kerstmis.
kòrste, **-n**, vr. korst.
kòrt, bvnw. kort.
kòsten, zw. ww. kosten.
kóte, vr. koot.
kóten, zw. ww. met koten spelen.
kòt, **köte (kötte)**, o. kot, varkenskot.
kouwen = **kuwen**, zw. ww. kauwen.
kökene, vr. keuken.
könink, **köninge**, m. koning.
köninkrîke, o. koningrijk.
köppig, bvnw. driftig.
kösten, vr. onkosten.
köster, m. koster.
kötel, vr. keutel.
kôle, bvnw. koel.
kôlte, vr. koelte.
kône, **kônsch**, bvnw. moedig.
kö, mv. **kön**, **köne**, o. jong varken, biggen.
kökelen, zw. ww. buitelen.
köre, vr. keur, keus.
köze, vr. (meer in gebruik **köre**), keus.
kraom, **kräome**, m. tent, kraam, kraambed.
krabben, zw. ww. krabben.
kracht, vr. kracht.
krage, **-n**, m. kraag.
krak, **-e**, m. krak.
krake, vr. sukkelig oud wijfje.
kraken, zw. ww. kraken.
kramp, **-e**, m., **krampe**, **-n**, vr. kramp.
krane, **-n**, m. vr. kraanvogel; z. o. **krûne**.
krang, bvnw. verkeerd, binnenwaardsch; **krange kant** van een kleedingstuk, binnenzijde.
krans, o. vet aan de darmen.
krappe, vr. wervel.
kras, bvnw. sterk.
krasgat, o. spleet in een vrouwenrok; verg. **schûrsgat**.
krebber, m. ~~k~~rabber, werktuig om onkruid uit te roeien.
kreeft, **eikenkreeft**, vr. verplante eikenstruik, die kort afgesneden is.
krèje, **-n**, m. vr. kraai.
krèjen, zw. ww. kraaien.
krèjenkoorn, o. moederkoorn.
krek, precies, geheel; **krek allens**, geheel gelijk; **krek zoo**, juist, (fr. correct).
krémer, m. marschkramer.
kreng, o. aas, ondeugend persoon.
krenselen, zw. ww. kribbig zijn, zich vervelen.
krensen, zw. ww. bekransen.
krenterig, bvnw. kleingeestig.
krets, vr. schurft.
kribbe, **-n**, vr. krib.
kribbe, m. lastige vent.
kribbe, vr. kribberig wezen.
kriel, bvnw. klein; **de eerpel bünt kriel**.
krîgel, bvnw. kregel.
knikke, m. kleine jongen.
krinte, **-n**, vr. krent.
krîgen, st. ww. krijgen.

krîten, st. ww. krijten; **krîtende termînen**, schreeuwstuipen, vallende ziekte.
kròdde, vr. onkruid, ook **herk** genoemd.
krom, bvnw. krom.
króne, **-n**, vr. kroon.
kronkelen, zw. ww. kreukelen.
kròppe, vr. hals, fig. inborst.
kròte en **kräote**, vr. klein mensch.
kröpel (**kröppel**), bvnw. kreupel.
kröze, vr. klokhuis in appels.
kröze, o. kroos, waterlinze.
krûmen, zw. ww. kruimen, **hi hef den heelen bôl der bi in ekrûmd**, hij heeft er alles bij in gestoken.
krûne, vr. kroon? In de samenstelling **krûnekrane**, kraanvogel, voorkomende in het liedje:

Krûnekrane
Swikle zwane
Wice wil met nao England varen, etc.

Vgl. Woeste, Westfäl. Wrtb. p. 146, **krûkrane**, kranich en 147 **krûnekrane**. Wellicht is met **krûnekrane** te vergelijken de kroonvogel of kroonreiger.
krûpen, st. ww. **kroop**, **ekròpen**, kruipen.
krûphenneken, o. krielkip; fig. klein mensch.
krûs, bvnw. kroes, sierlijk.
krükke, vr. kruk.
krümmel, m. kruim.
krümmeler, slecht ijzererts.
krûd, o., **krûderige**, vr. kruid, kruiderij.
krûsbèzen, mv. vr. kruisbessen.
krûsdórens, m. kruisbessen.
krûthòf, m. bloemtuin.
krûderig, bvnw. keurig.
krûjkaore, vr. kruiwagen.
krûke, vr. kruik.
krûzemünt, vr. mentha.
kûf, **kûve**, m. kuif.
kûgel, m. bal.
kûl, **-en**, vr. kuil.
kûkûksblôme, vr. lychnis flosculi of anemone nemorosa.
kûlen, zw. ww. kuilen graven; **inkûlen**, aardappelen in kuilen doen.
kûlknikker, m. groote knikker.
kûm, m. leerlooierij; **op den kûm warken**.
kûrig, bvnw. lusteloos.
kûr-wachter, m. torenwachter; **kûr** beteekende wacht, vgl. Deventer Stadsrek. **den kûr op den torne** en **het kûrhûs**.
kûrtnève, m. haas.
kûterdekût, bw. op stel en sprong, zonder wikken of wegen.
kûze, **-n**. mv. kiezen.
kûze, m. sukkel.
kûze, vr. knods, stok.
kûzenzeerte, vr. kiespijn.
kûzeslepper, stoksleper, iemand die voor een ander uit vrijen gaat, bruidswerver.
kûijer, **ûm kûijer gaon**, sterven.
küize, vr. knikker.
küjeren, zw. ww. praten.
küksken, o. kusje.
küllaozie, vr. fopperij.
kündig, bvnw. bekend; **hi is mi nieet kündig**.
kündigen, zw. ww. aanzeggen.
küssen, zw. ww. kussen.
kûken, **-s**, o.; **gin kind òf kûken**, kind noch kraai.
kûken, o. jong varken.
kûlen, zw. ww. langzaam voortrollen.
kûm, bvnw. zwak.
kûmen, zw. ww. klagen.
kûper, m. kuiper.
kûve, vr. kuip, tobbe.
kwaod, bvnw. kwaad. **Het kwaod**, de kanker.
kwaodzinnig, bvnw. driftig.
kwaole, **-n**, vr. kwaal.
kwabbe, **-n** (**kwabbel**), vr. dikte van vet.
kwachen (**kwachelen**), zw. ww. hoesten.
kwadde, vr. takkebos, tophout van eiken.
kwakken, **neerkwakken**, zw. ww. werpen.
kwalmen, zw. ww. walmen.
kwebbelen, zw. ww. veel en slordig praten.
kwèken, zw. ww. kweeken.
kwekwe (Winterswijk **kwèkken**), vr. kweekgras, een onkruid dat zich onderscheidt door bijzonder taai leven.
kwelderland, o. land dat onderloopt door het doorlaten van den dijk.

kwèlen, st. ww. **kwal** (verl. dlw. niet door mij gehoord), ziek zijn.
kwelle, vr. wel.
kwéne, vr. oude vrouw.
kwengelen, zw. ww. morsen.
kwetse, vr. pruîm.
kwetsen, zw. ww. kneuzen.
kwetren, zw. ww. zingend snappen, van vogels gezegd, van spreeuwen, musschen en zwaluwen.
kwik, bvnw. levendig, vlug.
kwikkwak, kleinigheid; **bèter ens gôd as tweemaol kwikkwak.**
kwiksteert, m. wipstaart (vogeltje).
kwistegôd, m. verkwister.
kwîlen, zw. ww. kwijlen.
kwît, bvnw. kwijt.

L.

la, laan, vr. lade.
laobes, m. onverschillige kerel.
laoge, -n, vr. laag (abstr. v. liggen).
laoje, vr. laai.
laoke, vr. waterleiding, beekje.
laor, o. meest in eigennamen van heerenhuizen: **het Laor, 't Oaverlaor, Meddelaor, Laoren.**
laoten, st. ww. laten, er uitzien; **'t lòt nao regen**, het ziet er uit alsof er regen ophanden is; **he lòt zik gôd**, hij lijkt goed; **'t lòt stîf**, het lijkt stijf.
labbe, vr. kwaadspreekster.
labben, zw. ww. kwaadspreken, in het versje:

Klikspaon! Adriaon! (of Arriaon)
Durf nieet deur 't sträotjen gaon,
't Hündjen zal üm biten,
De vögel üm beschiten,
De katte zal üm krabben,
Dat kümp van al dat labben.

labbezak, m. lapzak (scheldnaam voor een bedelaar).
laen, st. ww. laden.
laken, -s, o. laken.
lakrisse, vr. dorp.
laks, m. sukkel.
lam, lammer, o. lam.
lam, lamme, bvnw. lam.
lampe, vr. lamp.
lamstraol, m. lammeling.
land, landerijen, o. stukken lands.
land, -e, o. landschap.
lane, -n, vr. laan.
langen, zw. ww. geven, reiken.
lank, bvnw. lang; **zik nieet lank maken vör ieets**, zich geen moeite geven voor iets.
lanke, vr. zijde, **de kô is dünne in de lanke.**
lankwagen, o. hout, waardoor een boerenwagen verlengd wordt.
lanteerne, vr. lantaren.
lanter, m. lantheer.
lappe, -n, vr. lap.
lappen, zw. ww. lappen, **een lap opzetten**, beter maken; **van dage moj 't üm lappen**, van daag moet ge 't in orde krijgen, van daag moet de zaak in orde gemaakt; **van dage moj den zak lappen**, van daag moet ge er voor boeten.
larke en **larkse**, m. lariks.
last, o. last (inhoudsmaat).
last, -e, m. last.
late, bw. laat.
latte, -n, vr. lat.
laven, zw. ww. laven.
ledder, -s en **leere**, vr. ladder.
lédig, lèèg, bvnw. ledig.
lee, vr. **ieemand de lee anzeggen**, iemand een overlijden bekend maken.
lee, vr. beschutting; **ik ligge in lee**, ik lig beschut.
leed, o. leed.
leegde en **leegte**, vr. laagte.
leelik, lelk, lellik, bvnw. leelijk.
leem, o. leem.
leen, -en, o. leen.
leenen, zw. ww. leenen.
leep, bvnw. slim.
leepe oogen, druipoogen.
leerbrieef, m. papier met kermisliedje.
leere, vr. leer (leering).
leere, -n, vr. ladder.
leeren, lèrn, zw. ww. lezen; **ik zat te**

leeren in dat bôk, ik zat te lezen, bidden (in de taal der R. K. Kerk).
leerze, **-n**, vr. laars.
leeste, vr. leest.
lellik, **lelk**, zie **leelijk**.
lége, bvnw. laag.
léger, **-s**, o. leger.
leiden, zw. ww. leiden.
lek, o. en bvnw. lek.
lekken, zw. ww. lekken.
lemmer, o. lemmer.
lĕmmet, o. (accent op **met**) katoen in eene olielamp.
lempe, vr. sloddervos, die achteloos is in haar gang.
lende, vr. lende; zie **brao**.
lenge, vr. het stuk goed, dat boven aan den boezelaar zit, die meestal uit twee stukken bestaat.
leppel, **-s**, m. lepel.
lesse, **-n**, vr. les.
lest, **lestens**, onlangs.
lestig, bvnw. lastig, strekkend, ruim.
letten, zw. ww. verhinderen; **wat let mi?** wat verhindert mij?
lèven, zw. ww. leven.
lèver; ieets op de lèver hebben, iets op 't hart hebben; **üm lòp de lûse òver de lèver**, hij wordt kwaad.
lèzen, st. ww. lezen.
lèzebrieef, z. **brieef**.
lichame, o. lichaam.
licht, bvnw. licht.
lichte, bw. licht, wellicht.
lichter, **-s**, m. bretel.
lichtveerdig, bvnw. lichtvaardig, bw. licht; **'t kan lichtveerdig gebören.**
lid, **lée**, o. lid.
lieed, **-er**, o. lied.
lieef, bvnw. lief.
lieefhebben; **Onze lieeve Heer hef üm zoo lieef ehad**, hij is gestorven.
lieegen, st. ww. **lòg**, **elògen**, liegen.
lieespel, o. die balken in de schuur, welke zich tusschen de voor- en achterbalken bevinden (Ov.).
liggen, st. ww. **lag**, **elègen**, liggen.
likken en **lekken**, zw. ww. likken.
linde, **-n**, vr. linde.
lindeblôjsel, o. lindebloesem.
linke, vr. linkerhand.
linnen, o. linnen.
lippe, **-n**, vr. lip.
lîden, st. ww. **leed**, **elèjen** of **eléden**, 1) lijden, **hé is daor nieet arg elèjen**, hij is er niet bemind; 2) voorbijgaan, **'t leed nieet lange.**
lîdensgeerne, bw. zeer gaarne.
lîdensvòlle, bw. zeer veel.
lîf, o. lichaam, leven.
lîfzeerte, vr. buikpijn.
lîk, bvnw. gelijk, effen; **wi bünt lîk**, wij zijn quite; **den wil nieet omlîk**, hij wil niet deugen.
lîk, o. lijk.
lîkdoorn, m. likdoorn.
lîken, st. ww. **leek**, **eléken**, lijken.
lîkstee, vr. litteeken.
lîkweg, m. lijkweg, groote weg, zoo breed dat twee wagens elkaar kunnen passeeren.
lîm, m. lijm.
lîmgarde, vr. lijmroede.
lîmstange, vr. vischstok.
lîmstrikke, **-n**, vr. strik voor lijsters.
lîn, bvnw. langzaam, traag.
lîne, **-n**, vr. leidsel der paarden.
lîne, **-n**, vr. lijn, streep.
lînzaod, o. lijnzaad.
lîpen, zw. ww. schreien.
lîre, vr. lier.
lîste, vr. lijst.
lîster, **-s**, vr. lijster.
locht, vr. lucht.
lòf, **lóve**, m. lof.
lòk, **lòkke**, m. lok.
lòllen, zw. ww. schreeuwen, zaniken.
lompen, zw. ww. onbehoorlijk behandelen, beetnemen; **laot uw nieet lompen.**
longe, **-n**, vr. long.
lood, **-e**, o. lood; **'t gezichte gôd in 't lood hebben**, een regelmatig gezicht hebben.
looden, zw. ww. een geslacht dier van lood (bewijs van betaalde belasting) voorzien.
loof, o. loof (dorre bladeren); **loofharken**, dorre bladeren harken.
looge, vr. loog.

looge, **sneelooge**, vr. gesmolten sneeuw.
look, o. uien, prei, enz.
loon, **-e**, m. o. loon.
loonen, zw. ww. beloonen, loon geven.
loopen, st. ww. **lieep**, **eloopen**, snel loopen.
loopgaren, o.; **loopgaren spinnen**, heen en weer loopen.
loos, **looze**, bvnw. loos.
lòrre, **-n**, vr. lor.
lòt, o. lot.
lòten, zw. ww. loten.
lóven, zw. ww. prijzen.
lozeeren, zw. ww. logeeren.
lôfte, vr. belofte.
lôs, bvnw. 1) los, 2) open; 1) **lôsse verkeering**, vrijage die alle oogenblik kan afgebroken worden, b.v. met een kermisvrijer, d. i. voor ééne kermis; 2) **de döre is lôs**, de deur is open.
lòshôsten, zw. ww.; **den kan lòshôsten**, hij kan het goed doen.
lök, bvnw. gesloten, grappig; **'n löken kèrel, hé zeg nieet vòlle.**
lögen, **-s**, vr. leugen.
lögnen, zw. ww. loochenen; ook **straffen.**
löpen, o. houten melkemmer met handvat.
löperken, z. **boomlöperken**.
löpsch, bvnw. loopsch.
löre, vr. slons.
löven, **glöven**, zw. ww. gelooven.
lûder, o. loeder, kreng.
lûg, m. buurtschap (Drenthe en Overijssel).
lûnen, zw. ww. behagen, lijken; **dat lûnt em**, dat lijkt hem.
lûnsch, bvnw. nukkig, valsch, niet oprecht.
lûr, m. loer, **en lûr drèjen**,
lûr, vr. uitkijk, **op de lûre liggen**
lûrangel, m. valschaard.
lûrderig, bvnw. loom, droomerig.
lûren, zw. ww. op den uitkijk zijn; **'t weer lûrt, 't kan règenen, 't kan vrieezen**, het weer is onzeker.
lûs, **lûze**, vr. luis; **gin lûs wèrd**, niets waard.
lûter, bw. louter, zuiver.
lüchte, vr. lantaarn.
lüchten, z. ww. luchten.
lüchter, m. kandelaar.
lüchterhand, vr. linkerhand.
lüj, bvnw. lui.
lük, bvnw. weinig; **kom es lük kuieren**, kom eens wat praten.
lünze, vr. pin die voor het rad wordt gestoken.
lüs en **lisse**, vr. strik.
lüst, **-e**, m. lust.
lüt, bvnw. klein; **'t is maor lüt**, 't is weinig.
lüt, o.; **en lüt wèrd wèzen**, weinig waard zijn; **lütje**, kleintje.
lûj, mv. m. lieden.
lûkes, bvnw. leuk.
lûnink, **lûninge**, m. musch (Winterswijk).
lûre en **lure**, vr. luier.
lûsch, o. lisch.
lûsteren, zw. ww. luisteren.
lûzebos, m. scheldnaam, vuile kerel.

M.

maol, o. maal. In samenstelling:
slachtmaol, onthaal na 't slachten;
mestmaol, onthaal voor 't mest brengen;
buurtmaol, onthaal van de buren;
bèdelmäoltjen, als ieder genoodigde een gift in eetwaren, mest, enz. mede moet brengen.
maol, o. maal.
maol, o. merkteeken.
maolder, o. de hoeveelheid koorn, die in eens gemeten wordt.
maolder, o. maat voor koren.
maole, rund van $1^1/_2$ à 2 jaar.
maolkalf, o. koekalf.
maolster, o. schep uit den zak als maalloon, vroeger $^1/_{16}$ van het gemalene.
maond, **-e**, vr. maand.
maone, vr. maan.
maore, **mére**, vr. maar, tijding.
maot, vr. weide.
maot, **-e** en **mäote**, vr. maat; **te maot kommen**, te pas komen.
De oude maten waren:
en maolder, een zak, die zes schepel inhield, hetgeen in eens gemalen werd.

Een mud (**malt**) staat ongeveer gelijk met vier oude schepels;

en schépel bevatte vijf en twintig kop, vroeger vier spind;

en spind was vijf kop;

Voor **maten van bouwland** werd meest als maat de hoeveelheid zaad genomen. Deze verschilt naar de soort. In een Werdener Register uit de 10e eeuw (Lacomble Archiv I, 208) staat o. a. **in uno iugere hollandico seminantur circa unum maldrum siliginis vel duo maldra ordei.**

De gewoone maat in deze streek is naar rogge: **en mudde gezèj** = + 45 are. **en schepel gezèj** = + 10 are, **en spind gezèj** = bijna 2 are, vgl. Sloet van Als, 206;

onder **de maten voor weiland** zijn te noemen:

en kôweide, op het zand omstreeks een morgen of 600 Rijnl. roeden, op de klei de helft hiervan;

en dag mèjens of **-wark**, omstreeks 40 are.

mäoltjen, o. feestje, onthaal op jenever.

mage, **-n**, vr. maag (lichaamsdeel).

mager, bvnw. mager; **hé is zoo mager dat üm de hûd op de bütte is vastewassen.**

maggelen, zw. ww. knoeien.

makinge, vr., de voorwaarden, waarop (vooral in Twenthe) de oudste zoon het vaderlijk goed kreeg. De andere kinderen kregen legaten en hadden het recht bij ziekte in het ouderlijk huis verpleegd te worden.

male, vr. **maaldag**, m. geerfden dag der mark; **maalsté**, vergaderplaats.

malen, st. ww. malen.

malen, zw. ww. malen, spreken, zeuren, **dé 't eerste op den brink kümp, maalt 't eerste**, die eerst komt die eerst maalt.

man, **men**, vgw. maar.

man, **-s** en **manslüj**, m. man (verklw. **menneken**).

mande, vr. mand; **in de mande dôn**, voor gezamenlijke rekening iets doen.

mandeelig, bvnw. wat onder meer personen gedeeld wordt.

manen, vr. mv. manen van een paard.

manen, zw. ww. aanmanen.

manges, **mangs**, bw. somtijds, onderwijl.

mankzaod, o. gemengd zaad voor beestevoer.

marder en **maorter**, m. marter.

marg, o. merg.

margen, m. morgen.

mark, vr. mark (geldstuk).

marke, vr. mark, onverdeelde grond; **markengronden**, **markenwègen**; **markenrichter.**

marken, zw. ww. merken.

markol en **markolf** (Grolle), m.; **marklauwe** (Overijssel), vr. Vlaamsche gaai.

markt of **markte**, vr. de markt.

mars, vr. mars (korf).

mars, vr. marsch, lage weide.

marsen, zw. ww. drukte maken, venten.

mart, vr. markt; zie **markt.**

marte, vr. wezel.

massen, zie **marsen.**

med, **mee**, vrz. bw. met, mede.

mee, vr. mede, drank.

mèèl, o. meel.

mèèlbûle, vr. meelzak.

meele, vr.; **meelspiere**, lange grashalm.

meene of **meente**, vr. gemeene weide of heidegrond.

meenen, zw. ww. meenen.

meenspraoke, vr. beleediging (verouderd).

meepenning, **meedpennink**, m. godspenning, huurpenning.

meerkol, **markol**, m. Vlaamsche gaai.

Meert, m. Maart; **Meert rôrt zîn steert**, Maart roert zijn staart.

Meerten (en **Marten**), m. Maarten, Martijn.

meeze, **-n**, vr. mees.

Mei, m.; **den olden Mei**, de 10e Mei.

meid, **meiden** en **meidens**, vr. meid.

meihûsken, o. prieel.

meister, m. dokter of schoolmeester.

meisteren, zw. ww. dokteren of leeren; **hé meistert mit üm**, hij heeft hem als dokter; **hi meistert daor**, hij is er schoolmeester.

meizôntjen, o. madeliefje.

mèjen, zw. ww. maaien.

mèken, o. meisje.
melk, vr. melk.
melkerik, o. latwerk, om de melkemmers op te laten drogen.
melle (melde), vr. 1) melde, mercurialis perennis. 2) bladluis.
mem, vr. moederborst.
memme, vr. moeder, speen van een koe.
men (man), vgw. maar.
méndeure, vr. groote schuurdeur.
mennen, zw. ww. aan den leidsel leiden.
mennig, telw. menig.
mensche (minsche), **-n**, m. o. mensch.
mère, vr. merrie.
mersch, vr. lage, drassige grond.
mes, m. mest.
mes, -se, o. mes.
met, o. gehakt vleesch.
méte, vr. streep, die 't begin eener baan bij spelen aanwijst, van meet af beginnen.
méten, st. ww.
middel, o. **enen onder de middelen nemen**, iemand de les lezen.
middelcînen of **mellecînen**, medicijnen, speciaal drankjes.
midde, v. midden.
middewinter, m. kersttijd.
miggelen, zw. ww. motregenen.
mikke, vr. brood met zemels.
milde, bvnw. mild.
milte, vr. milt.
min, bvnw. min, verachtelijk; **'t is mi te min; 'n minne kèrel.**
minne, vr. wijfjesduif.
minne, minnemôr, vr. min.
missaken, zw. ww. loochenen.
missôn, bvnw. mismaakt.
mizen, mv. polsmofjes.
mîen (mîden), st. ww. mijden.
mîgen, zw. ww. wateren.
mîre, vr. **de mîre der an hebben**, er een hekel aan hebben; **de mîre op ieemand hebben.**
mîre, vr. een soort onkruid (stellaria).
mîrenströken, o. strooitje om door de pijp te steken.
mîte, m. vr. mijt, stapel; **boschmîte, höjmîte, hòltmîte, mîte roggen, mîte steenkoalen.**
mîterig, bvnw. huiverig; **mîterig in de hûd**, koortsig.
mîzelen, zw. ww. fijn regenen.
môd, m. moed.
modder, m. modder, drek (zand en water).
môder, vr. moeder.
môdwille, m. moedwil.
moffe, vr. mof (verklw. **mûfken**).
mòkkelen, zw. ww. kussen.
mòlder, vierkante houten bak, voornamelijk voor de wasch.
mond, m. mond (verklw. **mündjen**).
montûre, vr. kleed; **wi wilt üm nuw ens de frische montûre annetrekken**, het doodskleed aandoen.
mooj, bvnw. mooi.
moote, -n, vr. moot.
mòrsch, m. moeras.
mòs, o. mos.
môs, o. gehakte kool.
mossel, vr. mossel.
môt, m. vlak; litteeken.
mot, bw. zeer; **hi was mot slim**, hij was erg ziek.
mot, m. mist.
mot, o. fijne afval.
mothòl, o. bewaarplaats voor eetwaren.
motrègen, m. stofregen, fijne regen.
motse, vr. draaitol.
motse, vr. korte afgebroken pijp, vroeger een kort aarden pijpje.
motslecht, bvnw. zeer min (van zieken).
mòtte, vr. zeug.
motte, -n, vr. mot.
mottekûren, ww. jongensspel.
mòlle, vr. molen.
mòllenasse, vr. molenas.
môilik, bvnw. korzelig, droevig.
môite, vr. moeite.
môj, bvnw. moede.
môjlek, bvnw. moeilijk.
môjte, vr. moeite.
môjten, zw. ww. tegenhouden.
môten, zw. ww. ontmoeten.
môte, in de môte kommen, te gemoet komen.
möge, vr. zin; **elk zin möge**, ieder zijn eigen zin.

mögen, ww. mogen.
möje, vr. tante.
mörbrao, vr. runderhaas.
mûl, m. muil.
mûle, **-n**, vr. slof, muil.
mûs, **mûze**, vr. muis.
müdde, o. mud.
mügge, vr. mug.
münne, vr. groote voren (visch).
mül, o. stof; **türfmül**.
mülder, m. molenaar en mannetje van den meikever.
mümmelen, ter sluiks eten, kauwen.
mündig, bvnw. meerderjarig.
mündjenvolle; hi höld wel van en mündjenvolle, hij drinkt wel eens te veel.
müsche, m., vr. musch.
mûk, bvnw. meuk, zacht.
mûre, vr. muur, muurbloem.

N.

naar, bvnw. akelig, naar.
nao, **näoder**, **näost** en **näogest**, bw., vz. na, naar.
naober, m. buur.
naoberplicht, m. verplichting van de buren.
naod, **näo** (**näode**), m. naad.
naolde, **näolde**, vr. naald.
naor, voorz. naar; zie **nao**.
naoszak, m. zak in een kleedingstuk.
naost, **näogst**, naast; zie **nao**.
näogte, vr. nabijheid.
näolen, zw. ww. zaniken.
nacht, **nächte**, m. vr. nacht; **'s nachens**, des nachts.
nachtegale, **-n**, vr. nachtegaal.
naffel, **-s**, m. navel.
nakend, bvnw. naakt.
nakeneerskes, o. sneeuwklokjes.
name, **-n**, m. naam.
nat, **natte**, bvnw. nat.
navel, **-s**, m. naaf.
naw, **nouwe**, bvnw. nauw.
nebbe, vr. neb.
nee, bw. neen.
neer, bw. neder.
nègel, **-s**, m. nagel.
nègelholt, o. rookvleesch.
négen (**negene**), tlw. negen.
nèister, vr. naaister.
nèjen, zw. ww. naaien.
nekke, m. nek.
nemen, st. ww. nemen.
nerve, vr nerf.
nèrig, bvnw. met lust; **nèrig etten**, met graagte eten.
nèring, vr. nering.
nesse, m. lage, waterachtige streek.
nestdöddeken, laatst uitgebroed kuiken, jongste kind.
nève, **-n**, m. neef.
nette, o. net.
nette, vr. nat, water, urine.
nettel, **-s**, m. netel.
nével, m. nevel.
nichte, **-n**, vr. nicht.
nieeman, vnw. niemand.
niendöre, vr. kleine lagere deur in of naast de groote **bansdöre**, schuurdeur; (nien = nidan), ook naam voor de deur achter aan het huis.
niere, **-n**, vr. nier; **hé hef 't vör de nieren**, hij gaat dood.
nieet, bw. niet.
nieet, vr. niet, nagel.
nij, **-e**, bvnw. nieuw.
nijplichtig, bvnw. benieuwd, verlangend.
nikkenakken, mv. **ieets op de nikkenakken nemen**, iets op de schouders nemen.
niks, o. niets.
nirtig, bvnw. nurksch, vooral van menschen en paarden gezegd.
niwers, bw. nergens.
nîd, m. nijd.
nîdsch, bvnw. bw. begeerig, sterk verlangend.
nîsgierig, bvnw. nieuwsgierig.
nòch, bw. noch, nog.
nòkke, vr. nok (van het dak).
nonne, vr. non.
nood, **nöde**, m. nood.

noodweg, m. lijkweg.
noot, **noten**, vr. muzieknoot.
nòsterbrôr, m. praatvaar, die op alles wat te zeggen heeft.
nòsteren, zw. ww. knorren, aanmerkingen maken.
nòst, o. nest.
nòtte, **-n**, vr. noot.
nômen, zw. ww. noemen.
nöde, vr. m. nood; **van nöden hebben**, van noode.
nöden, zw. ww. zaniken.
nödig, bvnw. noodig.
nögekümmeken, o. kopje thee of koffie, waarvoor men zich heeft laten noodigen.
nöse, m. neus.
nötelik, **nölik**, bvnw. bw. verdrietig.
nuw, bw. nu.
nüchtern, bvnw. nuchter; **daor blieev i nüchtern bij**, dat gaat uw neus voorbij.
nükke, mv. vr. nuk.
nümmer, bw. nooit.
nüms, **nümmes**, vnw. niemand.
nüt, o. nut.
nûren, zw. ww. zwellen der uiers.
nûste, m. vr. knoest in het hout; vgl. **knûst**.
nûzen, zw. ww. onderzoeken, doorsnuffelen.

O.

òf, zie **af**.
òf, vgw. of.
óker, m. oker.
òksel, m. oksel.
òld, bvnw. (Wintersw. **óld**) oud.
òldhûser, m. die vroeger naast iemand woonde.
onakel, o. lompert.
onbendig, bvnw. uitbundig.
onbesmet, bvnw. niet met hypotheek bezwaard.
onbespîrd, bvnw. onbetwist.
onbesûsd, bw. zeer onbesuisd, als bvnw.
onbocht, o. vuil.
onbîig, bvnw. ongeduldig.
onbôl, m. groote rommel.
ondieer, groot dier; **bô! wat hej daor en dieer van en hond, 't is en ondieer.**
ondòcht, m. en vr. ondeugd.
ondögd, vr. ondeugd.
ondögend, bvnw. vertoornd, boos.
ondômelijk, bvnw. onbetamelijk.
onflaat, o. vuilnis.
ongel, m. rundervet.
ongevôlig, bvnw. teergevoelig.
ongroot, bvnw. zeer groot.
ongûr, bvnw. niet pluis.
onhòlt, o. hout, dat geen timmerhout is, niet veel waarde heeft.
onhûr, bvnw. niet pluis; gevaarlijk.
onlastig, bvnw. zeer lastig.
onmündig, bvnw. minderjarig; bw. verschrikkelijk, zeer.
onmündig stark, zeer sterk.
onnewettend, bw. zeer; **onnewettend groot.**
onschadelik, bvnw. slecht; bv. **dé schüttink mot meneer ewegbrekken, dé wordt zoo onschadelik**, zoo erg slecht.
ontdacht, verl. dlw. **'t is mij ontdacht**, het is mij ontschoten.
ontdôn, ww. ontstellen.
ontheit, o. bericht.
onveranderlik, bvnw. zeer veranderlijk.
onvernoftig, bw. zeer onvernoftig groot (in slechten zin).
onvernüllig, bvnw. onverstandig; bw. — ontzettend.
onverschillend, bvnw. veel verschillend.
onverschillig, bvnw. geen verschil makend.
onwîs, bvnw. dwaas; bw. erg; **onwîs hard jagen**, erg hard rijden.
onzëlig, bvnw. slaperig vuil; **onzelig in de hûd**.
onzûr, bvnw. zeer zuur.
onzûn, bvnw. vuil, armoedig, schraal.
oogbraën, mv. vr. wimpers of wenkbrauwen.
ooge, **-n**, o. oog.
oogst, m. oogst.
oolik, bvnw. ziek, guitig.
oome en **öme**, mv. **ooms** en **ömen**, m. (in samenstelling **öme: Jan öme**) oom.
oord, m. punt, begin (van een mes, van een stuk land, enz.

oorlòg, m. oorlog.
oorzake, vr. oorzaak.
oost, m. oogst.
oost, m. het oosten.
oosten, oosten.
opbrengen, zw. ww. grootbrengen, opbrengen.
opdrèjen, st. ww. zich weg scheren, opdraaien.
ophalen, zw. ww. halen; **en peerd ophalen ût 't land**, een paard uit het land halen.
oplüchten, zw. ww. verhelderen, het gemoed verruimen.
òpper, m. kleine hooistapel in het hooiland.
òpperen, zw. ww. het hooi aan oppers zetten.
oprelliken, zw. ww. verbeteren, opdroogen.
oprükking, vr. vleugje van beterschap.
opschîren, zw. ww. opklaren.
opschòttelink, m. aankomende knaap.
opstellen, zw. ww. uitstellen.
op stonde, bw. terstond.
opströpen, zw. ww. opstroopen (bv. de mouwen).
opstûken, zw. ww. de garven opzetten.
opsûkeren, zw. ww. omroeren van suiker in 't gevulde glas.
opzage, vr. opzegging, tegenbericht; **opzage van hûr**, opzegging van huur of pacht.
opzeggen, zw. ww. afzeggen.
òrder, m. order.
òsse, **-n**, m. os.
òtter, **-s**, m. otter.
ôver, m. oever.
òlli, m. olie.
òrgel, o. orgel.
òrgelist, m. organist.
öjlam, o. wijfjeslam.
ördömig, bvnw. licht geraakt.
ôst, m. kwast in 't hout.

P.

paar, o. paar.
paol, **päole**, m. paal; **binnen de päole blîven**, te huis blijven; **ût de päole**, buiten de grenzen.
paolink, m. paling.
paoschen, Paschen.
paoschvuûr, o.
paote, vr. jonge boom, stek.
paoten, zw. ww. poten.
pachte, vr. pacht. Thans meest geldpacht, vroeger **garfpacht + hûspacht; op de garve bouwen**, tegen garfpacht wonen. De garfpacht was: **de zwaore garve**. $^2/_5$ voor den eigenaar, of **de lichte garve**, $^1/_3$ voor den eigenaar.
Zoodra het koren **aan gast** stond (gast = 4 of 6 garven verschillend naar het gewas) en de **tîlen** (rijen van 20 garven) gesteld waren, werd de eigenaar **gewaorschuwd**. Deze zond dan **den teller**, die de **garf ûtstak**, een groenen tak in de hem toebehoorende garf stak en het aantal **tîlen** telde en door kerven in een kerfstok, **tîlstok**, opteekende. Daarna haalde ieder, als het droog was, zijn koorn weg.
pad, **-e**, o. pad.
padde en **pedde**, **-n**, vr. pad.
pak, **-ke**, o. pak; **ieemand in 't pak steken**, iemand beet nemen.
palten, mv. lappen.
pampier, **-e**, o. papier.
pand, **-e**, o. onderpand, pand.
panne, vr. pan.
panne (verbasterd uit penne), **'t hûs kümp an de panne**, het huis komt te koop.
pannevögel, m. vlinder.
pännevögelsken, o. vlindertje.
pap, vr. pap.
pape, m. paap.
parsen, zw. ww. persen.
parsîzer, o. kleermakers strijkijzer.
parti, sommigen.
pas, m. doorgang, in bosch of veld; vandaar ook naam voor stuk land: Elzenpas, enz.
passen, zw. ww. passen. Een veel gebruikt stopwoord is: **now pas op** voor ik doe het niet, ik geloof het niet, gij houdt mij voor den gek, enz.
patte, mest; **pattegat**, **aaltengat**.
pedde en **padde**, **-n**, vr. pad.

pèèrd, **-e**, o. paard.
peers, bvnw. paars.
peie, vr. pij (kleed).
pèkel, vr. pekel (zout water).
pelle, **-n**, vr. schaal, huid, (doppen van noten, aardappels, boekweit).
pellen, zw. ww. van de schaal ontdoen.
pellen, o. linnen (fijn).
pellenwèver, m. linnenwever.
penne, **-n**, vr. pen.
pense, **-n**, m. vr. buik, maag (van een dier) overdr. lichaam van een mensch, **'k zal uw op de pense kommen**, ik zal je een pak slaag geven.
peppel, m. populier.
pepper, vr. peper.
père, vr. peer.
pèrle, **-n**, vr. paarl.
pest, vr. pest.
pette, **-n**, vr. pet.
péze, vr. pees.
pijekker, m. buis, kleedingstuk.
pik, o. pek.
pikke, vr. houweel.
pikken, zw. ww. pikken.
pilo, o. soort stof, waarvan de jas en broek van den boer meest gemaakt zijn.
pin, **pinne**, m. en vr. pen; **ieemand en pin vör de nöze of op den start zetten**, iemand beletten om zich al te vrij te bewegen.
pingeneeren, zw. ww. den weg in orde maken voor de schouw (eigenl. hand- en spandienst leenen).
pinke, vr. pink; **bî de pinken**, bij de hand.
Pinkster, **Pinksten**, Pinksteren.
pinksterblôme, vr. pinksterbloem, boterbloem.
pip, vr. ziekte der tong bij vogels, bij menschen voor de griep gebruikt.
pisse, vr. urine; **de kòlde pisse**, stranguria.
pissen, zw. ww. zie **mîgen**.
pit (pitte), **pitten**, m. pit.
pîl, voor pijl, alleen voorkomende in samenstellingen als:
pîlsteert of pîlstart, de naam voor den vlinder pijlstaart, en voor een kind, waarvan niet de vader, maar alleen de moeder van adel is;
pîl op, recht naar boven; voor ndl. **pijl** is **flitse** of **straole** in gebruik.
pîlenten, verkleinw. **pîlekes**, eenden.
pîne, vr. pijn, moeite; **'t is de pîne nieet weerd**, 't is niet de moeite waard; **lîfpîne**, **höfdpîne**.
pîne-köttel, m. kleingeestig, schriel mensch.
pîpe, vr. pijp, buis.
pîpen, st. ww. piepen, kussen (Gron. **snûtepîpen**).

Van pîpen üp de lippen
Kümp vründschap ünder de slippen.

pîre, **pîrek**, m. vr. pier.
pîren, zw. ww. beetnemen.
pîrk, m. pezerik, bullepees.
pîtse, vr. zweep.
plaatse, vr. plaats.
plaoge, **-n**, vr. plaag.
plaogen, zw. ww. plagen.
plagge, vr. zie **plakke**.
plakke, **-n**, vr. plak, vlak.
plakke of **plagge**, **-n**, vr. heizode, die voor bemesting wordt gebruikt.
planke, **-n**, vr. plank.
planketting, vr. en **planketsel**, o. schutting.
plante, **-n**, vr. plant.
plas, **plesse**, m. plas.
plate, vr. plaat.
plat, **-te**, bvnw. plat.
plége, vr. gewoonte.
plégen, st. ww. gewoon zijn.
plégen, zw. ww. verplegen.
pleien, zw. ww. met centen spelen.
pleieren, **plèren**, zw. ww. met water morsen.
plekkig, bvnw. bevlekt.
plempen, zw. ww. een water vullen met zand.
plester, m. pleister.
pletten, **pletteren**, zw. ww. plat maken, pletten kneuzen.
pleziervolk, logeergasten.
plicht, **-e**, m. plicht, taak, plaag.
plichtig, bvnw. verbonden tot iets; met 4en nv.: **hé is mi noch völle geld plichtig**.

plodzig, bvnw. opgezet, dik.
plof, ploffen, m. plof.
plôg, -e, m. ploeg.
plok, m. pluk, hoop.
plonder, m. rommel, lap, kleed.
plonderkamer, vr. rommelkamer.
plondermelk, vr. gestremde melk.
plongerije, vr. rommel.
plòts, bw. plotseling.
plöje, vr. plooi.
plöjen, zw. ww. plooien.
plûme, -n, vr. pluim.
plûteren, zw, ww. plassen, zich wasschen.
plükke, vr. afval van vlas; zie **spît**.
plükken, zw. ww. plukken.
plûsterig, bvnw. bluisterig, ruw (van het weer gezegd).
podde, -n, vr. vuile, waterachtige plek; fig. slechte toestand: **hé is in de podde**, hij is aan lager wal; **hé is ût de podde**, hij is netjes, opgeknapt.
podderik, m. vuilik.
poffert, m. podding.
pogge, -n, vr. jong varken.
pójeman, liefkozende naam voor een veulen.
pòkke, -n, kleine puist.
pokkel, m. bult.
pòl en **pòlle**, mv. **pòlle** m. pol.
pôl, m. poel.
pols, m. pols.
pompe, -n, pomp.
pond, o. pond.
pongel, m. bundel.
pook. **'t is zo'n pook**, 't is een kleine jongen of meid, die ouder is dan men zou denken.
poorte, vr. poort.
poot, pöte, m. poot.
pootbrink, m. open hoek, waarop men boomen (doch niets anders) mag planten, zonder recht op den ondergrond te hebben of te verkrijgen.
poppe, -n, pop, verklw. **pûpken**.
pòrk, pòdderik, m. klein kind.
porken, zw. ww. poken, b.v. in de kachel.
pòst, pòste, m.; **hé blif bî de pòste**, hij gaat niet veel van huis.
pòt, pòtte, m. pot.
potse, vr. pots, grap.
pòtjen, o. potje; klein kind.
pòtteren, zw. ww. peuteren, met water spelen, morsen.
pök, m. klein eindje (wordt van een eind sigaar, van een kleinen jongen enz. gezegd).
pöl, m. peluw.
pöle, vr. peul (vrucht).
pöter, m. slag.
praol, m. praal.
praome, vr. praam (vaartuig).
praot, vr. **präotjes** praat.
praoten, zw. ww. praten.
präowel, m. neetoor, lichtgeraakt mensch.
pragge, m. kribbig wezen; zie **kribbe**
prakke, vr. klein kind.
prame, vr. klem; werktuig op den molen, waarmee het kamrad geklemd wordt, zoodat de wieken stil staan; **in de prame zitten**, in de klem zitten.
prame, m. praam (klem b.v. op den neus van een paard), onaangenaam mensch.
pranje, vr. mengelmoes (van spijs),
prèke, -n, vr. preek.
prèken, zw. ww. prediken.
prengel, m. ongemakkelijk man, neetoor.
prèwer en **prèwel**, m. draadnagel; saaie kerel.
prieester, -s, m. priester.
prikke, eikenprikke, vr. eikenkreeft, die bij de tweede verplaatsing met den top geplant wordt.
prîsweerdig, bvnw. waarde naar het geld hebbende.
prîteren, zw. ww. op kleinigheden zien, afdingen.
prîterig, bvnw. op kleinigheden ziende, zuinig.
prîtje, o. kleinigheid; **'n prîtjen der of halen**, een kleinigheid afdingen.
prîzen, st. zw. ww. prijzen.
prôf, vr. proef.
pronken, zw. ww. pronken, te pronk staan.
pròppe, vr. prop.
prôssen of **prôsten**, zw. ww. niezen.
proster, m. pruttelaar.
pròtter, m. spreeuw.
prôven, zw. ww. proeven.
prôver, -s, m. dronkaard.
prökel, m. porker; **pîpprökel**, pijpporker.

prökelen, zw. ww. porken.
prûlen, zw. ww. pruilen.
prûme, **-n**, vr. pruim; **'t bünt maor prûmen**, het zijn maar praatjes.
prûmesnûtjen, o. en **prûmesnûtjenzetten**, een mondje van pruimpjes en prismas trekken.
prûsten, zw. ww. niezen.
prüt, o. koffiedik.
prüts, vr. nietigheid.
prüttels, mv. berisping.
pujer, **-s**, vr. o. poeder.
pûdel, m. poedel.
pûle, **pûleken**, vr. liefje.
pûs, o. schimmel, uitslag.
pûs, vr. poes.
pûste, vr. puist.
pûsten, zw. ww. blazen; **i künt nieet pûsten en 't mèl in den mond holden.**
pûster, m. blaaspijp.
pûte, m. slag.
pûte, vr.; **in de pûte kommen**, in verval geraken.
pûtsen, zw. ww. poetsen.
püddeken, o. klein kleutertje.
pülken, zw. ww. iets zachtjes naar zich toe halen.
pümmel, m. lummel.
pünder, m. unster.
pünderen, zw. ww. wegen, op gevoel wegen.
püngel, m. bloedbeuling
püngelen, zw. ww. arenlezen.
pünte, v. punt.
püs, vr. blikken gieter.
pütbüs, vr. staande balk, waarop de «**pütscheere**» rust.
pütscheere, vr. dwarsbalk boven den put.
pütte, **-n**, m. put.
pûltjen, o. zakje.
pûn, o. puin.

R.

raakkûle, m haardkuil (Gron. en Drenthe **rakeldobbe**).
raam, **rame**, o. raam.
raap, **rape**, alleen in **koolraap**, anders **rôve**.
raapschöttel vr. straatmeid, gemeene meid.
raod, m. raad.
raom, m. sprong, **en raom nemen**, een grooten sprong doen.
raomen, zw. ww. mikken.
raoskloot, m. bromtol.
raozen. zw. ww. razen.
räote, vr. honigraat.
räotelen, zw. ww. reutelen.
rabbezak, m. schraper.
rad, **-e**, o. rad.
ragge, vr. slecht persoon.
rakelen, zw. ww. rakelen.
raken, zw. ww. raken, treffen.
rakken, zw. ww. schoonmaken.
rakkert, **-s**, m. deugniet.
ram, **-men** en **remme**, m. mannetjes schaap, haas.
rammeler, en **remmeler**, m.mannetjes haas of konijn.
ramp, **-e**, m. ramp.
rand, **-e** en **rende**, m. rand.
rank, m. rang.
rank, **renke**, m. streek, list.
ranke, **-n**, vr. rank, scheut.
rap, bvnw. niet goed sluitend.
rapen, zw. ww. rapen.
rappel, bvnw. niet sluitend.
raspe, vr. rasp.
ratel, m. ratel.
ratsen, wegkapen.
rave, **-n**, m. raaf.
ré, **-ë**, vr. ree (hert).
recht, bvnw. recht.
rechtevoort, bw. eigenlijk, thans.
rechtveerdig, bvnw. rechtvaardig.
rechtveerdige häore, sluike haren.
rède, **rèë**, vr. rede (verstand).
rèden, vr. reden (verhouding).
ree, bvnw. gereed.
reeën, zw. ww. kammen.
reek, vr. onkruid.
reepe, **-n**, vr. reep.
rèèrbek, m. schreeuwleelijk.
rèfel, vr. rafel.
réfelen, zw. ww. wauwelen, doorpraten over niets, boonen enz. afhalen.

rége en **rîge**, vr. rij.
régel, vr. regel.
règen, m. regen.
rei, bvnw. goedgeefsch, spilziek.
reidekamer, vr. kamers, waar de wevers de stukken brengen, die gereed zijn.
reidekamme, vr. groote kam.
reik, vr. schommel (Gron. en Drenthe).
reiken, zw. ww. reiken.
reiling, vr. reeks latten om iets achter te zetten.
rein, bvnw. zuiver.
reize, vr. reis.
réken, zw. ww. 't vuur 's avonds bijeen schrapen.
rèkel, mr. rekel, kwajongen.
rekken, zw. ww. rekken.
reknen en **rèkenen**, zw. ww. rekenen.
rèkninge, vr. rekening; **'k heb et wal in de rèkninge, dat er règen kommen wil,** ik denk wel, dat er regen zal komen.
rekwark, o. heining, leuning.
rellik, bvnw. zindelijk, knap, redelijk.
remle, m. mannetjes konijn of haas.
reppel, m. paal, waaraan het vee op stal gebonden is.
reppel, m. werktuig om het vlas van zaad te ontdoen.
reppelen, zw. ww. klauteren (vooral van kinderen gezegd), het vlaszaad van de plant scheiden.
rèren, zw. ww. schreeuwen; ook van dierengeluiden gebruikt.
réte, vr. scheur, reet.
ribbe, vr. rib.
ribbenlîk, bvnw. gezet (de ribben zijn gelijkelijk met vleesch bedekt).
richten, zw. ww. richten, recht stellen.
richtmaol, o. maaltijd, wanneer een in aanbouw zijnd huis in zijn vierkant staat.
rid, vr. haast; **de rid in 't lîf hebben,** met zenuwachtige haast te werk gaan.
ridzig, bvnw. prikkelbaar.
rieeme, **-n**, m. riem.
rieed, o. riet.
rigge, vr. dwarshout.
riggel, **richl**, m. regel.
rik, **rikkens**, o. hek, de stok in het kippenhok. **De rikkens an de weide. De hônder gaot op 't rik.**
rille, m. ril, vore.
ring, **-e**, m. ring.
rink en **rînk**, m. hoepel.
risse en **rîste**, vr. rist.
rîden, st. ww. rijden.
rîf, **rîve**, bvnw. overvloedig, verkwistend.
rîge, vr. rij; **de böme staot in de rîge,** de boomen staan op eene rij.
rîke, bvnw. rijk.
rîke, o. rijk, gebied.
rîpe, bvnw. rijp.
rîs, **-e**, o. vr. tak.
rîten, st. ww. rijten.
rîtensplît, m. vr. die gauw zijn kleeren scheurt.
rîve, vr. kleine rasp (bv. voor notenmuskaat).
rîve, bvnw. spilziek; zie **rîf.**
rîvelen, zw. ww. diep ploegen.
rîven, zw. raspen.
rîzen, st. ww. langzaam vallen, druipen.
rîzen, st. ww. rijzen.
rô, vr. roede.
ròchelen, zw. ww. rochelen.
róën, zw. ww. rooien, wieden, delven.
rôf, m. het inwendige boven onder den nok van het dak; bedekking eener doodkist.
rògge, vr. rogge.
ròggenstoete, **-n**, vr. roggenbrood van 't fijnste meel.
ròk, **ròkke**, m. rok.
rôke, m. mantelkraai.
rolle, **-n**, vr. rol.
rôm, m. roem.
rond, bvnw. rond.
ronge, **-n**, vr. rong, hout aan den boerenwagen, waartegen de zijkanten rusten.
ronken, zw. ww. ronken.
rood, **rooë**, bvnw. rood.
roof, o.? 1200 slagen garen van de haspel.
roof, m. roof.
rooven, zw. ww. rooven.
rooi, **rooi holden**, de goede richting houden.
rook, **röke**, m. rook.
room, m. room.
rooze, vr. roos (bloem).
rooze, vr. koorts, ontsteking.

rôpen, st. ww. roepen.
ròppen, zw. ww. vogels plukken.
rôr, **rôre**, o. roer, pijproer, rietstengel.
rôt, o. roet.
ròt, bvnw. rot.
ròt, **rotte**, o. afdeeling, wijk.
ròtmeister, m. wijkmeester.
rouw, bvnw. rauw.
rouwe, vr. rouw, zorg.
róve en raove, **-n**, vr. roof, korst.
ròtte en **rotte**, **-n**, vr. rat.
rôjen, zw. ww. roeien.
rômen, zw. ww. roemen.
rôren, zw. ww. roeren.
Rôrl, plaatsnaam Ruurlo.
rôvè, **-n**, vr. raap, herfstknol.
rôvekôke, **-n**, vr. raapkoeken.
rö, **-en**, m. reu.
rögen, **sik rögen**, zw. ww. zich bewegen.
röke, m. reuk.
rökeloos, bvnw. onmerkbaar, onverwacht; **hi wil wel zoo rökeloos weer kommen**, hij zal wel zoo onverwacht terug komen.
römer, m. roemer, drinkglas.
röpe, vr. ruif.
röpen, zw. ww. aftrekken; **de bla van de böme röpen**, de bladen van de boomen trekken.
röten, zw. ww. vlas laten rotten voor het braken. Door bijgeloovigen wordt hierbij een gesmeerde boterham gelegd, ten einde den duivel goed te stemmen, zoodat hij het vlas niet bederft.
rözel, m. reuzel.
ruile, vr. schommel.
ruw en **ru**, bvnw. ruw.
ruwbolt, m. onkruid.
ruwisel, m. ijzel.
rûg, bvnw. ruig.
rûgisel, m. ijzel.
rûken en **rûken**, st. ww. ruiken, rieken.
rûm, bvnw. ruim.
rûn, m. gesneden hengst.
rûpe, **-n**, vr. rups.
rûst, vr. o. roest.
rût en **rût**, o. onkruid.
rûte, vr. ruit, vensterglas.
rûtwagen, m. vierkant vischnet.
rûze, vr. roes; **in de rûze**, in 't wilde, in de roes.
rûzeg, bvnw. wild.
rüddeken, o. kleine kerel.
rügge, **-n**, m. rug.
rünsel, vr. o. rad dat rondgedraaid wordt.
rünselig, bvnw. pokdalig.
rüste, vr. rust.
rüsterig, bvnw. guur.
rûen, zw. ww. opruien, aanstoken.
rûmen, zw. ww. ruimen.
rûnen, zw. ww. geheime samenspreking houden.
rût en **rût**, onkruid.
rût, o., **rûte**, vr. schurft.
rûter, m. ruiter.

S.

saoje, vr. o. saai, wollen stof.
sabben, zw. ww. kwijlen.
sabel, **-s**, m. sabel.
sadde of **sadaos**, m. neetoor.
samt, bw. zamen.
sang, **-en**, bvnw. paars; **en sangen jak**.
sauwelen, zw. ww. kieskauwen.
scha, vr. schade.
schaatsen, **-s** (en **skövels**), **-loopen** of **-runnen** (Overijssel), schaatsen rijden.
schaole, vr. **wègschaole**, schaal.
schaop, **schäope**, o. schaap.
schaopsschòppe, vr. schaapskooi.
schäoltjen, o. schaaltje.
schäorde, **schäore**, **-n**, m. scherf.
schaë, **schawe**, vr. schaduw.
schaft; zie **vîfschaft**.
schale, **-n**, vr. schaal.
schalk, m. lat, welke onder aan de sporen van het huis wordt gespijkerd om de pannen lager te hangen.
schalm, m. kettingring.
schamen (**sik**), zw. ww. zich schamen.
schampen (intrans.), zw. ww. overslaan.
schap, o. vak, afdeeling in een kast; **appelschap**.
scharde, **-n**, vr. stuk heigrond, dat gebrand wordt.
scharp, bvnw. scherp.

schave, vr. schaaf.
schavîlen, zw. ww. iets langzaam voortbewegen, ook ruimbaan maken.
scheef, **scheeve**, bvnw. scheef.
schèèl, **schèle**, bvnw. scheel.
schèellap vr oogklep.
scheide, vr. grens; **aover de scheide**, over de grens.
scheide, **scheede**, **schee**, vr. scheede.
scheiden, **scheeden**, st. ww. scheiden.
schèlen, **verschèlen**, zw. ww. schelen.
schelharst, m. varkensrib.
schelle, vr. schil.
schellen, zw. ww. schillen.
schemel, o. schimmel.
scheme, **schemken trèn**, spel, waarbij men trachten moet op de schaduw van een ander te treden.
schemme, vr. schaduw.
schemmel, bvnw. beschimmeld, bedremmeld.
schemmer, o. schemer.
schenne, vr. stuk ijzer, waarom het rad van den boerenwagen draait.
schenne, vr. scheen.
schennen, zw. ww. schande aandoen.
schèpel, o. schepel.
schéper, m. schaapherder; **an schéperszîde** is ter rechterzijde, dewijl de **schèper** rechts van de kudde loopt.
scheppen, st. ww. scheppen.
schepper, m. opzichter bij een werk.
schère, vr. schaar.
schèren, st. ww. scheren.
schetterig, bvnw. van een paard of koe, die aan buikloop lijdt.
schéven, vr. afval van vlas, bast van 't vlas.
schichtig, bvnw. schuchter, bang.
schieeren, **scheeren**; 1) **'t vûr inschieeren**, inrekenen; 2) **eier schieeren**, de verbroede eiers uitzoeken.
schif, o. afval van vlas.
schik, m. genoegen.
schik hebben, goede vorm, fatsoen; **met schik kan 't nieet wal anders.**
schikken, zw. ww. zenden; **ieemand bod schikken**, een boodschap zenden.
schilling, **schelling**, m. zes stuiver.
schimme, **-n**, m. schim, schaduw.
schimmekentrèn, zie **schemken trèn.**
schin, vr. stof, van de huid.
schinke, m. ham, hout, waarop het ijzer bevestigd is, om hetwelk het rad draait; vgl. **schînke.**
schinnen, zw. ww. de huid er af doen of afstooten.
schinnerhannes, m. vildersknecht.
schip, **schépe**, o. schip.
schiw, **schu**, o. vogelverschrikker.
schînen, st. ww. schijnen.
schînke, m. ham.
schînvat, o. lantaarn.
schîr, bvnw. netjes, wit; **schîre rogge** (vrij van onkruid).
schîr, bw. vlug, terstond.
schîrei, o. vuil ei, doch niet verbroed.
schîrzwaalver, vr. zwaluw met witte borst.
schîten, st. ww. schijten.
schîthûp en **schîthûpe**, m. hop (vogel).
schô, mv. **schôë** of **schône**, m. schoen.
schobben (zik), refl. zw. ww. zich schuren.
schobben, arenlezen.
schòk, **-ke** m. schokke.
schòk, o. zestigtal.
schol, vr. schol (visch).
schòl, bvnw. ondiep.
scholder, m. schouder.
schòlle, **-n**, vr. graozode, ijsschol.
scholtə, titel voor een boer; bv. **scholte Hissink.**
scholtenboer, m. boer, aan wiens plaats verbonden was de verplichting van een een kleine rechtspraak uit te oefenen, thans: voorname boer.
schoof, **schoove** en **schöve**, m. schoof.
schoole, vr. school.
schoone, bvnw. comparatief **schoonder**, schoon.
schoone, bw. volkomen, geheel; **'k bun der schoone met verlègen.**
schoot, m. schoot.
schòrft, vr. schurft.
schòrnsteene vr. schoorsteen.
schòrse, vr. eikebast.
schòrte, **schorteldoek**, boezelaar.
schòt, **schöten**, o. schot (van schieten).

schòtse, **-n**, vr. schots.
schòt, **schöte**, o. schot.
schòt, **-ten** en **schòtte**, o. schut, hok.
schouwe, vr. schouw.
schóvel, m. zaadschepper.
schòppe, vr. schuurtje.
schòppendag (Grolle), m. dag van ruw of buiig weer, waarop de boer in de **schòppe** zit om zijn gereedschap te herstellen, daar hij buiten niet werken kan.
schòrk, **-e**, m. schurk.
schòttel, m. vr. schotel.
schòttelmaol, o. buurtmaal, een feest dat gegeven wordt door den boer, die in de buurt komt wonen en waarop ieder der genoodigden hem een of ander geschenk medebrengt.
schòtter, opzicbter in de marke; **boschschòtter**, **zandschòtter** (voor de jacht); **weideschòtter** (voor het vee).
schöre, vr. scheur.
schöte, vr. scheut.
schövel, m. schaats.
't is is glad, zèj Harmen tègen Bartelt,
As ij geen scharpe schövels hebt,
Dan ròl ij dat ij spartelt.
schrao, bw. overdwars.
schraol, bvnw. schraal.
schraon, zw. ww. stelen, wegnemen, schoonmaken (van beken en vijvers gezegd); **de beke schraon**, de beek schoonmaken; vgl. **schròën**.
schragen, m. stelling, stut.
schram, o. varken.
schrammen, zw. ww. schuren, schaven.
schré, **-n**, vr. schredé.
schreeuwen, **schraw**, **eschrien** en **eschreeuwd**, schreeuwen.
schreeve, vr. schreef.
schrift, vr. schrift.
schrik, m. schrik.
schrikken, st. ww., zw. ww.
schrimpelen, zw. ww. schroeien.
schrips, m. klein, onaanzienlijk man.
schrîven, st. ww. schrijven; **en schrîvens**, een geschreven stuk.
schrobben, zw. ww. schrobben.
schròën, zw. ww. afsnijden, gras en onkruid wegnemen, schoonmaken, vgl. **schraon**.
schròîzer, o. schrooijizer.
schròl, m. kuur, gril, dwaze inval.
schròt, o. klein goed.
schrûte, vr. **wilde schrûten**, kraanvogels, trekvogels (weinig meer in gebruik).
schrûfen, zw. ww. benauwd hoesten.
schrûve, vr. schroef.
schrôjen, zw. ww. schroeien.
schrör, m. kleermaker, snijder.
schrörsgat, o. splitgat.
schuiken, zw. ww. zich jeuken; **dé schurft hèf mot schuiken**, **dé schuld hèf mot schuiken**, die de schoen past trekt hem aan.
schuikert, m. scheldnaam, beroerde slungel.
schûfel, vr. graanschoffel, werktuig om uitgedorscht graan of peulvruchten van den dorschvloer op te nemen.
schûle, vr. **in de schûle staan**, beschut staan.
schûlen, zw. ww. schuilen.
schûm, vr. o. schuim.
schûmen, zw. ww. schuimen.
schûr, o. bui; **donderschûr**, **règenschûr**, **windschûr**.
schûren, zw. ww. schuren.
schûve, vr. schuif.
schûvekaore, vr. kruiwagen.
schûven, st. ww. schuiven.
schübbe, **-n**, vr. schub (van visschen).
schüchter, bvnw. schuchter.
schüdden, zw. ww. schudden.
schüld, **-e**, vr. schuld.
schünnen, zw. ww. aanhitsen.
schünnig, bvnw. armoedig, haveloos.
schüppe, **-n**, vr. schop, spade.
schüppen, zw. ww. schoppen, een schop geven.
schüpspaon, **op den schüpspaon (op schüpstôl) zitten**, in onzekerheid zijn.
schütschòt, o. omheinde plaats, waar het in de mark **geschütte** (opgevangen) vee gebracht werd.
schûre, **-n**, vr. schuur.
schûte, **-n**, vr. schuit.
seddeken, m. kwast, dwaas.
ségе, vr. geit.

ségenbok, m. bok.
selve, vr. salie.
semptlik, bw. gezamenlijk.
sije, vr. wijfje van een vogel.
sikke, vr. geit.
sikkenörig bvnw. vitziek.
sinds, bw. sedert.
sîpel, vr. sipel, ui.
sîpelen, zw. ww. sypelen.
sîsken, o. sijsje.
sjapsen, zw. ww. plezier maken.
sjoksen, zw. ww. schokkend voortgaan.
sjûcht, vr. troep.
slaon, st. ww. slaan.
slaop, **släope**, m. slaap (de zijde van 't voorhoofd), slaap (rust).
slaopen, st. ww. slapen.
slabbe, vr. servet, tafellaken, voorspeldoekje van een kind.
slabben, **beslabben**, zw. ww. bemorsen.
slacht, vr. o. paalwerk, molendam; zie **slag**.
slachte, vr. slacht, soort.
slag, **-e**, m. o. slag, hoefslag, wagenspoor.
slag, o. de sperplanken in een molendam (zie **slacht**).
slag, **slége**, m. afdeeling van een akker.
slagholt, **-hòlter**, o. sperplank in den molendam.
slak, bvnw. lui, traag.
slange, vr. slang.
slank, bvnw. dun, buigzaam.
slap, bvnw. slap.
slat, o. broekband.
slateren, zw. ww. morsen met water of soep; **zik beslateren**, zich bemorsen.
slaterkont, **slaterbasse**, vr. morsebel.
slauw, bvnw. luw.
slecht, bvnw. ziek; **slechte beene**, open beenen.
slechte, **slechtweg**, bw. eenvoudig.
slee, **sleën**, vr. slede.
slee, bvnw. stomp (van een mes, van de tanden en van een doorn gezegd).
sleedoorn, m. prunus silvestris; ook **sleebes** genoemd.
sleef, m. houten lepel.
sleets, bvnw. snel zijn goed verslijtend.
slégel, m. arm van de pomp.
slekke, vr. slak.
slekkedòppe, m. mv. slakkenhuisjes; zie **sniggenhûsken**.
slépe, **sleppe**, vr. sleep.
sleppen, zw. ww. slepen.
slieete, **-n**, vr. ribbe, balk, hout voor afsluiting geschikt.
slik, o. slijk.
slim, bvnw. sluw; bijw. erg, zeer; **slim zieek**.
slingeren, zw. ww. slingeren.
slinken, st. ww. slinken.
slippe, **-n**, m. vr. slip (van een kleedingstuk).
slîm, o. slijm.
slîpen, st. ww. slijpen.
slîren, glijden; **hi lòt den bôl slîren**, hij beheert zijn goed slecht.
slîrt, **-e**, m. rij; **daor kümp en heelen slîrt an; ze bünt daor met heele slîrte an 't rîjen**.
slîten, st. ww. slijten.
slòdderig, bvnw. slordig.
slof, bvnw. slof.
slok, **-ken** en **slûkke**, m. slok.
slòk, bvnw. slap, los; **de hòzebende zit üm slòk**.
slomp, m. groote hoeveelheid.
slonde, vr. groote schort van grof goed.
sloop, **slope**, vr. sloop.
sloot, **slöte**, vr. sloot.
slóre, vr. slons.
slòt, **slòtte**, o. slot.
slóve, vr. sloof.
slóven, zw. ww. moeite doen.
slören, zw. ww. verwaarloozen.
slòttel, **-e**, m. sleutel.
slûpen en **slûpen**, st. ww. sluipen.
slûren, zw ww. slepen.
slûrig, bvnw. mat; **he zòt zoo slûrig ût de oogen**.
slûten (slûten), st. ww. sluiten.
slûze en **slûs**, vr. sluis.
smaak, m. smaak.
smaad, m. smaad.
smak, **-ke**, m. slag.
smakke, vr. ijzeren schop naar den steel omgebogen.
smakken, zw. ww. werpen, slaan.

smal, **-e** en **smalle**, bvnw. smal, dun.
smarte, **-n**, vr. smart.
smedde, vr. smeet; **en smedde wegs**, een steenworp ver, een eind weegs.
smeekelen, zw. ww. smeeken.
sméën, zw. ww. smeden.
smekken, zw. ww. smakken.
smèlen, zw. ww. smalen.
smelten, st. ww. smelten.
smèr, o. smeer.
smèren, zw. ww. smeren.
smet, **smette**, m. smet.
smid, **-s** en **sméën**, m. smid.
smidse, vr. smederij.
smîgt (smiegt), m. bedrieger (vgl. **smûgen**).
smîten, st. ww. werpen.
smitte, vr. smet.
smitten, zw. ww. smetten, vuil maken.
smodde, **kòffiesmodde**, vr. keteltje om koffie te koken.
smok, **smüksken**, m. kus.
smook, m. rook.
smos (Westfaalsch **smaos** uit **'s maols**?) bw. vroeger.
smotsig, bvnw. vuil.
smögel, m. oolijkert, bedrieger.
smögeltjen, o. kort pijpje.
smöj, **smö**, bvnw. buigzaam, week, zacht.
smöken, zw. ww. dampen, rooken.
smökerig, bvnw. rookerig.
smören, zw. ww. smoren, gaar maken zonder lucht er bij te laten.
smûgen, st. ww. iets ter sluik doen, oneerlijk handelen; zwijgend bedenken.
2e pers. **ij smîgt (smiegt)** (de andere personen komen zelden voor; de eerste nooit) gij doet oneerlijk. **Wat zit ij daor te smûgen**, wat zit gij daar zwijgend.
smuigert, m. bedrieger.
smûle, m. mond.
smûsteren (en **smünsteren**), zw. ww. fluisteren.
snaai, m. voordeel; **en gôjen snaai maken**.
snaarske, vr. zwagersvrouw.
snakken, zw. ww. praten.
snater, m. snavel.
snavel, m. snavel.
snebbe, vr. snavel.
snee, vr. sneeuw.
snee, vr. snede.
sneeklòkjen, o. galanthus nivalis.
snége, bvnw. bw. vlug bij de hand.
snéze, vr. stok waar vleesch in de **wieeme** aan hangt, **zöven is en snéze volle**.
snibbig, bvnw. snibbig.
snigge, m. vr. slak.
snijen, zw. ww. sneeuwen.
snîën, st. ww. snijden.
snîjer, m. kleermaker.
snippe, vr. snip.
snit, o. snit.
snok, m. hik.
snôk, **snôke**, m. snoek.
snôr, m. o. snoer.
snòrken, zw. ww. snorken.
snòrre, vr. knevel.
snòt, **snòtter**, o. snot.
snö, bvnw. bw. snood, bekaaid, spijtig, **hij kümper snö af; hij kik snö**.
snôjen, zw. ww. snoeien, hout stelen.
snût, m. snuit.
snûven, st. ww. snuiven.
snûten, st. ww. snuiten.
sobben (en **sòppen**), zw. ww. morsen.
sòkke, **-n**, m. vr. sok.
sòp, vr. sap.
sòppen, zw. ww. de koeien nat voeder geven.
söpel, bvnw. gevoelig: **söple vôte**; flauwachtig, bv. als men zich erg gestooten of geklemd heeft, **'k bün der gans söpel van**.
spaon, **späone**, m. spaan.
spalterbrasse, vr. wildebras.
spalteren, zw. ww. krimpen en slaan van pijn (van dieren).
span, o. span, tweetal.
spanrieem, m. spanriem.
sparen, zw. ww. sparen.
sparre, vr. balk, lat, spar; **daksparre**.
spat, **spatte**, m. spat (van een paard).
spatjen, o. borrel.
spee, bw. te kijk; **ij zit daor zoo spee**, gij zit daar zoo te kijk.
speeke, **-n**, vr. speek.
spégel, m. spiegel.

spek, o. spek; **spekhas**, (z. **schelharst**), m. stuk spek in den pannekoek.
spelde, vr. speld.
spij, o. spuug, speeksel.
spijen. st. ww. spugen, spuwen.
spikke, vr.? brugje.
spilgeld, o. **spillepennink**, m. speldegeld.
spille, vr. spil.
spin, o. aan het hout, alburnum.
spinaovend, m. avond, waarop de meiden bij elkaar komen om te spinnen.
spinde, vr. etenskast.
spinmaol, n. maaltijd in de spinweek, aan de meisjes en vrijers gegeven door den boer; ook **gespin** genaamd.
spinne, vr. spin.
spinnejach(t), o.; zie **spinmaol**.
spinnekòppenjager, m. raagbol.
spinnen, st. ww. spinnen.
spinneweke, vr. de week, waarin de gehuurde meid voor zich uit spinnen mag gaan.
spinstoom, m. (Twenthe) stoomspinnerij.
spint, o. maat voor haver, enz. $^1/_4$ van een schepel; zie maat.
spit, o. aanbeeld, waarop de zeis **gehaard** (gescherpt) wordt.
spitse, vr. spits.
spîk, o. of **spîke**, vr. brug van boomstammen met zoden bedekt.
spîker, m. en o. heerenhuis, schuur, bergplaats van gereedschap of koren.
spîl, m. spijl; zie **spîle**.
spîle, **-n**, vr. spijl, lat. **de spîlen** het latwerk tegen de balken, om iets in te hangen.
spîr en **spîre**, m. spriet.
spît, m. spijt.
spît, o. uitgehekeld vlas, werk, minder soort, ook **plukke** genaamd; zie **heet** en **sterthakke**.
split, o. spleet, splitgat.
splite, m. spleet.
splitter, m. splinter, kleinigheid.
splîten, st. ww. splijten.
splö, bvnw. taai, buigzaam.
spochte, vr. veldduif.
spook, **spöke**, o. spook.
spoor, o. wagenspoor.
sportel, m. sport van een ladder.
spóre, **-n**, vr. spoor, getimmerte.
spòrte, **-n**, vr. sport.
spòt, m. spot.
spòl, (**spûl**), **spòlle** en **spûllen**, o. spel.
spòlen, zw. ww. spelen.
spòlman, m. muzikant.
spôlen, zw. ww. spoelen.
sprao, **spreewen**, vr. spreeuw.
spraoke, vr. spraak.
sprèken, st. ww. spreken.
sprenge, **-n**, vr. wel.
sprieet, m. spriet, spruit.
sprik, **sprikker**, vr. rijshout.
spril, bvnw. sterk in 't oog vallend; **sprille klören**.
springen, st. ww. opspringen.
sprinkhane, m. sprinkhaan.
spròk, bvnw. droog, dor, bros.
spròkaos, o. worm, die in hout en biezen zit, en waarmee gevischt wordt.
spròkkel, **spròkke**, dor hout.
sprong, m. sprong.
spròt, m. sprot.
spròtter, m. spreeuw
sprôjen, zw. ww. sproeien.
sprö, bvnw. weerbarstig; **'t haor is sprö**, staat rechtop, met barsten; **spröhände**, winterhanden; licht breekbaar, **sprö stroo**.
spröke, **-n**, vr. spreuk, sprook.
sprûte, **-n**, vr. spruit, sproet.
sprûten en **sprûten**, st. ww. spruiten.
spünze, vr. spons; zwam.
spûte, vr. spuit.
staal, **stalen**, o. staal (monster).
staol, o. staal.
staon, st. ww. staan.
staot, m. staat.
stäodig, bw. gestadig.
stäonder, m. bikkel.
stad, **stéde**, vr. stad.
stake, **-n**, vr. staak.
staken, **stakens**, m. staak.
stal, **stalle** en **stelle**, m. stal.
stam, **stamme** en **stemme**, m. stam.
stand, m. stand; **gôd in stande**, goed in staat.
stap, **vossestap**, m. toeslaande val.

stapel, m. stapel.
starfelik, bvnw. op sterven: **hé is wal slim maor toch nieet starfelik**, hij is wel erg maar nog niet in doodsgevaar.
stark, bvnw. sterk.
starke, **sterke**, vr. vrouwelijk rund van één jaar.
start, **sterte**, m. staart.
starven, st. ww. sterven.
stè, vr. stede.
stechelen, zw. ww. valsch spelen (bij kinderen).
steege, **-n**, vr. steeg.
steek, **stèke**, m. steek.
steel, **stéle**, m. steel.
steen (**stieen**), **steene**, m. steen.
steenbrèke, vr. lithospermum.
stèèrn, **-e**, m. ster.
stégereep, m. stijgbeugel.
steiger, m. steiger.
steil, bvnw. steil.
stek en **stikke**, **-n**, vr. stek, struik.
stekbèze, **-n**, vr. kruisbes.
stèke, geheel; **stèkeblind**.
stèkel, **-s**, m. stekel.
stekeling. **stekkelink**, **-linge**, m. stekeltje.
steken, st. ww. steken.
stekken, zw. ww. steken, stekken.
stèlen, st. ww. stelen.
stemme, vr. stem.
stender, m. stander, groote ton om vleesch in te zouten.
stendermòlle, vr. molen op een stander.
stèrnhémel, m. sterrenhemel.
sterre, **stèrne**, vr. ster; zie **stèèrn**.
sterthakke, vr. afval van vlas, minste soort, zie **spît**.
stévig, bvnw.
stichte, o. sticht, gesticht.
stieef, **-vader**, **-môder**, **-brôr**, enz. stief.
stifte, vr. stift.
stik, bw. zeer, geheel, voluit: **'t was stikvol in de karke 't is nòg nieet stik zöven ûr**.
stik, **stek**, eikenstruik (zie **kreeft**), die, na verplant te zijn, later van den top beroofd wordt.
stikken, zw. ww. stikken.
stil, **stille**, bvnw. bw. stil.
stinken, st. ww. stinken.
stip, m. stip.
stippen, zw. ww. stippen.
stîf, bw. **stîf volle**, geheel vol. **'n stîve twee ûr**, volle twee uur.
stîgbögel, m. stijgbeugel.
stîge, vr. twintig, vgl. het versje:

Lange, lange rige,
Twintig in de stige,
Dartig in den rozekrans,
Veertig in den poppendans.

stîkel, bvnw. steil (in fig. zin), koppig.
stîperen, koppig zijn.
stîpert, m. druiloor, koppige vent.
stîren, stijf worden (van vet).
stîve, vr. stijfsel.
stîven, zw. ww. stijven.
stobbe, vr. boomtronk.
stòf. o. stof.
stòk, **stòkke**, m. stok.
stòken, zw. ww. stoken.
stòkhôk, m. hoek van den haard, waar het hout om te stoken ligt; **dé in den stòkhôk zit mot stòken**.
stom, bvnw. stom, dom.
stom, bw. zeer: **stom mooi**; geheel en al; **'k was et stomp vergetten; 'k bün stomp van den bôl af**.
stooten, st. ww. stooten.
stootvogel, m. roofvogel.
stôpe, **-n**, vr. stoep.
stòppe, **-n**, vr. stop.
stòppelhaan, m. feest bij 't eind van den oogst.
stòrk, m. ooievaar.
stòrm, m. storm, poos; **en stòrmken**, een poosje.
stòrtekaore, vr. wipkar.
stòrten, zw. ww. stooten.
stòve, **-n**, vr. stoof.
stòkelen, zw. ww. kwaad stoken.
stòlpe, vr. stolp, deksel.
stòn, m. steun.
stònnen, zw. ww. steunen, stenen.
stören, zw. ww. storen.
straol, **-en**, m. straal.
straole, vr. pijl.

straote, **-n**, vr. straat.
straotenjammer, m. mager persoon.
strabant, bvnw. brutaal.
straf, bvnw. scherp, krachtig.
straffen, zw. ww. straffen, ontkennen, **dat straf ik u nieet.**
strak, bvnw. bw. stijf, recht; **hé lòp er strak op af**, hij loopt er recht op af.
straks, bw. later, aanstonds.
strang, bw. stijf; **en peerd strang in toom holden.**
strange, **strenge**, vr. streng, van wol, enz.
strank, **strenge**, m. lijn, strook, arm van een water.
strank, m. kwajongen.
streek, **strèke**, m. streek, landschap.
streep, **streepe**, m. streep.
strekkel, m. liniaal.
strépel, m. o. streep.
strik, m. platte stok met modder besmeerd, waar langs de **bouwzicht** gestreken wordt om ze te scherpen. Samen met den hamer en het aanbeeld, waarop de zicht gescherpt wordt, het **haargerei** genaamd.
strik, m. strik.
strîden, st. ww. strijden, de beenen gestrekt zetten.
strîken, st. ww. strijken.
strîkhòlt, o. het hout waarmede de koornmaat glad gestreken wordt.
strîkhòltjen, lucifer.
strîkzwèvelken, lucifer.
strîm, m. striem, streep.
strîpe, groote streek land; **en strîpe land.**
strîps gèven, slaag geven.
strô, m. o. bosch; zie **strôte**, vooral als plaatsnaam voorkomend, uit **strôd** ontstaan met afwerping van **d.**
stronk, **strünke**, m. stronk, worteldeel van planten.
stroo, verkl. v. **ströken** en **ströjken**, o. stroo.
stroom, m. stroom.
stroomen, zw. ww. stroomen; water door het molenschut laten afloopen.
stròp, **stròppe**, m. strop; ook als scheldnaam = kwajongen.
strôte, **-n**, vr. lage boschgrond (eigenlijk dat. sg. van **strôt** voor **strôd**, zie *Nom. geogr. Neerl.* III, 354) vgl. **strô.**
stròtte, **-n**, m. vr. strot.
ströjen, zw. ww. strooien.
ströjsel, o. stroo, dat onder de koeien in den stal geworpen wordt.
ströke, vr. strook.
ströpen, zw. ww. stroopen, afstroopen.
ströpnègel, nijdnagel.
strûf, bvnw. stroef, oneffen, stuursch.
strûk, **strûke**, m. struik.
strûpe, vr. schuif.
strübbe, **-n**, vr. stijf, borstelig haar; (bij varkens).
strünkebraon, lanterfanten; **hi lòp te strünkebraon** (eigenlijk koolstronken braden = nutteloos werk doen).
strûnen, zw. ww. stroopen, stelen.
strûs, bvnw. struisch, trotsch; **-kiken.**
stûken, zw. ww. stooten; spelen met knikkers.
stûr, bvnw. groot, zwaar, moeilijk, krachtig.
stûte, vr. rond brood van weitenmeel; verkl. **stûtjen**; **stûtenbrugge**, boterham van eene **stûte.**
stûve, **stûvedampe**, vr. vergane paddestoel.
stûven, st. ww. stuiven.
stükke, mv. **stükke** en **-r**, o. stuk.
stülpe, vr. stulp.
stüntelig, bvnw. dom.
stütte, vr. stut.
stütten, zw. ww. stutten.
stüw, vr. stuw, waterkeering.
stûr, o. stuur.
stûver, m. stuiver.
sûzen, zw. ww. suizen, soezen.
sükkelen, zw. ww. ziek zijn.
sûker, vr. suiker.
sûkerei, vr. cichorium intybus.
swikel, bvnw. (verouderd) in het rijm; **swikle zwane**, wit; zie **krûn.**
swît, bvnw. bw. zeer goed, zeer mooi; **'t was ter swît**, het was er uitstekend.
swîtslaon, bluffen, groot vertoon maken.

T.

taal, vr. taal.
taofel, vr. tafel.
taoi, bvnw. taai.
tachentig, telw. tachtig.
tak, **tekke**, m. tak.
takke, **-n**, vr. tak.
talter, m. schommel.
tamper, bw. gematigd; **tamper zûr**, **tamper zôte**.
tand, **-e**, m. tand.
tange, **-n**, vr. tang.
tap, m. drop, ijspegel.
tappen, zw. ww. drank in 't klein verkoopen.
tapper, **-s**, m. drankverkooper.
targen, zw. ww. tergen.
tasse, vr. kop.
tasse en **tesse**, vr. tasch
te- (in samenstellingen) bv. **tebrokken**, gebroken.
tee, **-ne**, vr. toon.
teen, **-en**, vr. twijg.
tèèr, o. teer.
tégel, m. tegel.
tégen, bw. vz. tegen.
teik, vr. tijk; **beddeteik**.
teiken, **-s**, o. teeken.
teikenen, zw. ww. teekenen.
tek, **-ken**, m. vr. teek; **schäopetek**, schapeluis.
telder, m. bord, schotel.
telge, m. telg, twijg.
tèlink, vr. taling (**krikènde**).
témen, **tjémen**, zw. ww. temen.
temse, vr. zeef.
tente, **-n**, vr. tent.
tépel, **tippel**, m. tepel, punt.
tèrachtig, bvnw. teringachtig.
tèren, zw. ww. teren.
termînen, vr. stuipen; **krîtende termînen**, schreeuwstuipen, vallende ziekte.
terûgge blîven, st. ww. achterwege blijven.
tève, vr. teef (hond).
tevrèjen, bvnw. tevreden.
tézen, zw. ww. plagen.
tibbe, vr. oud wijf, kletskous; volgens Halbertsma, Ov. Alm., scheldnaam der Doopsgezinden (eigenlijk eigennaam, verkorting van Tibbege, en dit van Thiedburgis).
tibben, zw. ww. snateren, kwaken.
tichel, m. tegel; **tichelhof**, **-hûs**, **ticheleerde**.
tijen, st. ww. trekken.
tilber, bvnw. **tilber gôd**, roerend goed.
timmeren, zw. ww. timmeren.
timpe, m. hoek (van land), kap (van brood).
tin, o. tin.
tip, **-pe**, m. punt, spits.
tirrel, **-ig**, bvnw. licht geraakt.
titte, vr. tepel, vrouwenborst.
tittel, m. stip, tepel.
tîd, m. tijd.
tîdvervèling, vr. verveling.
tîle, vr. twintig garven.
tîlgat, zie **îlgat**, gat, waar de bijen uitvliegen.
tîlooze, vr. narcis, colchicum autumn.
tîpeln, zw. ww. met stokjes spelen.
tîpelzinnig, (Dr., Gron. & N. Ov.) bvnw. met allerlei kleinigheden spelend.
tîr, m. wasdom, welige groei.
tîren zw. ww. zich gedragen, drukte maken; **zik zieek tîren** zich ziek houden, intr. ww. gedijen, welig groeien.
tîrentein, o. naam eener stof (half wol, half linnen).
tjémen, zw. ww. temen.
tjükselen, zw. ww. ronselen, verkoopen, tuischen; **peerdetjükselen**.
tnégentig, telw. negentig.
tobbe, **-n**, vr. tobbe.
tòbben, zw. ww. tobben.
tô, vz. bw.; **der ümme tô gaon**, er om heen gaan; **der nao tô gaon**, er heen gaan, enz.
tow, bw. toe, **tow maor**.
tôbate, vr. toelage aan meiden en knechts boven hun loon.
tôbrengen, **tôdrinken**, vroeger dronk de boer niet voor de gastheer gedronken had, elk glas moest toegebracht worden; van daar: **hi dronk gôd vör**, ik heb het er royaal gehad. Nog niet lang geleden behoorde de bruigom op zijne bruiloft

elk der gasten het glas of het zilveren napje met genever of wijn gevuld toe te brengen, d. i. eerst zelf een slok te nemen en het dan aan zijn gast aan te bieden, die het behoorde te ledigen.

tòdde, **-n**, vr. lap, tod, vod.

tòddelen, zw. ww. haspelen, slepen met iets.

tòdden, zw. ww. slepen; **medtòdden**.

tòddevòs, m. iemand die alles wegsleept, van kinderen, van een ekster.

tog, o. overtrek.

togaon, st. ww. geschieden; **zó gink et tô.**

tòlle, vr. tol.

tômaken, zw. ww. sluiten.

tômaken (**zik**), zw. ww. zich bemorsen.

tômoeden, zw. ww. vergen, **iemand iets tomoden**.

tondel, m. tondel, o.

tonge, **-n**, vr. tong.

tonne, vr. ton.

toog, **tóge**, m. toog.

toom, **töme**, m. toom.

toom, m. niet alleen van kippen maar ook varkens; **en toom köne**.

toon, **töne**, m. toon.

toonen, zw. ww. toonen.

tòp, **tòppe**, m. top.

tóren, m. toren.

tòrf, **tòrve**, m. vr. turf.

toslaon, st. ww. toeslaan, toestemmen.

tôstellen, zw. ww. aanschaffen.

tôsterig, bvnw. grommig, sikkeneurig.

tôtasten, zw. ww. toetasten.

tôvallen, st. ww. meevallen.

tôverdan, bw. na eenigen tijd.

tow, o. touw.

tòtteln, zw. ww. teuten.

töge, vr. teug, toog.

tögel, m. teugel.

tögen, **tégen**, vr. tegen.

tömig, bvnw. bw. lui, werkeloos; **tömig gaon**, ledig gaan.

tövenaor, m. toovenaar.

töveren, zw. ww. tooveren.

traan, vr. traan (smeer).

traog, bvnw. traag.

traon, **träone**, m. traan (uit het oog).

träontjen, o. fig. droppel, geestrijke drank.

trachten, zw. ww. trachten.

trampelen, zw. ww. trappelen.

trap, m. trap (m.).

trappen, zw. ww. trappen.

trè, **trèn**, vr. trede.

trèën, st. ww. treden.

trek, **-en**, trek.

trekken, st. ww. trekken.

trempelen, zw. ww. herhaald trappen.

treppe, vr. trap (vr.).

trippen, zw. ww. trappen; o. a. in het kinderrijmpje:

hip en trip, hip en trip,
hold mi achter an min slip.

trîsel, m. kring.

trîsjakken, zw. ww. sollen met iemand.

troffel, m. troffel.

tròg, m. trog.

tromme, **-n**, trom.

trommel, m. trom.

troon, **trónen**, m. troon.

troost, m. troost; **nieet gôd bi trooste**, niet bij 't verstand.

troosten, zw. troosten.

trop, m. troep.

trow, bvnw. trouw.

trowe, vr. trouw.

tròter, m. blaasinstrument.

tròteren, zw. ww. op de trompet blazen.

tròren, zw. ww. treuren.

trümmeken, o. trommeltjen.

tûf, m. kuif; **en tûf trekken**, boos worden.

tûffinke, vr. slagvink.

tûn, (**tûn**), **tûne**, m. tuin.

tûr, **tûrtjen**, m. poos, oogenblik, moeilijk werk.

tûsen, zw. ww. ruilen; **ummetûsen**, omruilen.

tûst, vr. een plukje, bv. van haar.

tûte, **-n**, vr. hoek, puntzak; **eene tûte met krenten**.

tûten, zw. ww. blazen.

tûtert, m. blaasinstrument.

tûze, vr.; **in de tûze wèzen**, in de war zijn.

tûën of **tûjen**, zw. ww. trekken; **da kan 'k nieet tûjen**, dat kan ik niet betalen.

tûk, m. zak; **tûkdôk**, zakdoek.

tükker, m. grasmusch.
tündel, m. tondel.
tündeldöze, v. **-pòt**, m. tondeldoos.
tünneken, o. tonnetje.
tüssen, bw. tusschen.
tüttelen, zw. ww. zeuren.
tûg, o. trekzeelen en verbinding; alles samen wat tot de bespanning behoort wordt **getûg** genoemd.
tûn, m. zie **tûn**, tuin.
tûnen, zw. ww. omheinen.
tûr (**tûder**), o. paal, waaraan het vee graast.
tûren (**uit tûderen**), zw. ww. vee, aan een paal gebonden, laten grazen.
tûrhamer, m. hamer, om den tuurpaal in den grond te slaan.
tûte, vr. kip.
twaalve, telw. twaalf.
twee, **twije**, **tweene**, telw. twee.
tweedeel, o. tweederde.
tweedonker, **tweedûster**, o. schemering.
tweeren, zw. ww. twijnen.
twentig, telw. twintig.
twiïg, bvnw. oneenig, twistend.
twisprake, vr. twist.
twîfel, m. twijfel.
twîg, m. twijg.
tzöventig, telw. zeventig.

U.

uiver, **euver**, **heilöver**, m. ooievaar.
uw, bvnw. uw.

ûle, **-n**, m. uil, van iemand die slim is zegt men; **den is nieet bij den ûle ûtebròd.**
ûr, o. ijzererts.
ûrpikke, vr. houweel
ût, vz. uit. Ook in samenst.; **ûtbrekken**, uitbreken, enz. Er naast hoort men ook **ût**.
ûtlüchten, zw. ww. **ieemand ûtlüchten**, iemand in een minder gunstig licht stellen.
ûtstükken, zw. ww. de les lezen; **'k hebbe üm ens raak ûtestükt.**
ûtvensteren, zw. ww. doorhalen; **'k zal üm wal zoo ûtvensteren, datte nieet terügge kümp**
ûze, **unze**, bz. vnw. onze.

ülk, (onz.) m. bunzing.
ümme, bw. vz. om.
ümmer, bw. steeds
ümmeraozie, vr. rommel.
ümmezieen, o. oogenblik.
ümsons, bw. vergeefs.
ünster, vr. unster.

ûmen, zw. ww. zeuren.
ûnen, zw. ww. trachten naar iets.
ûre, o. uur.
ûren, zw. ww. opzwellen van de uiers der koe.

V.

vaak, bw. dikwijls, soms; **zòl ĕ vaak wat willen hebben?** Zie **vake.**
vaak, m. slaap.
vaalte, m. meststal, vaalt.
vaart, vr. vaart.
vader, m. vader.
vak, **dak en vak onderhòlden**, het huis en wat er bij behoort, in behoorlijken staat houden.
vake, bw. dikwijls.
val, **geen slòt òf val**, geen slot of zin.
val, **-le**, m. val (het vallen).
valle, vr. val (werktuig).
valke, **-n**, m. valk.
valsch, bvnw. boos; **hé wier valsch op mi**, hij werd boos op mij.
van, m. familienaam, de boeren zijn dikwijls minder bekend bij hun van, dan bij hun naam, d. i. dien van hunne boerenplaats.
vane, **-n**, vr. vaan.
vange, vr. van v. d. molen.
van toeversan, bw. langzamerhand.
varen, st. ww. rijden in een wagen.
varen, m. varen, plantnaam.
varken, **-s**, o. varken, zwijn.
varsch, bvnw. versch.

varve. **-n**, vr. verf.
varven, zw. ww. verwen.
vaste, bw. zeker.
vaste in den mond, van een zieke gezegd, die tot het laatst goed blijft praten.
vastkòppig, bvnw. goed van geheugen.
vat, **-e** en **vète**, vat.
vatten, zw. ww. vatten.
veege, bvnw. veeg, fig. **'t stieet er veege met**, de zaak staat slecht.
veer, zie **ver**.
veerdig, bvnw. gereed, vaardig.
veere, **-n**, vr. veer.
vèèrs, o. vers.
veerze of **vierze**, vr. vaars.
veete, vr. veete.
veilig, bvnw. veilig.
vège, vr. veeg.
vègen, zw. ww. vegen.
vèke, vr. gevlochten heining van boomtakken.
vel, **-le**, vel.
veld, **-e**, o. veld.
veldgrond, m. heidegrond.
veldhôn, patrijs.
velge, vr. velg., rand van het wiel.
venne, o. veen.
venne, vr. klein meer in de heide.
venster, o. venster, glas.
vent, m. jongen.
vér, **(-re)**, bvnw. ver.
verband, o. hypotheek.
verbîsteren, zw. ww. verbijsteren.
verbrannen, zw. ww. verbranden.
verbûten, zie **bûten**.
verdòld, bvnw. vermolmd, (van hout en van tanden gezegd).
verdôn, ww. verkwisten; **ondömelik zîn geld verdôn**, onnut zijn geld vergeten; **zik verdôn**, een zelfmoord begaan.
verdüld, bw. waarlijk, inderdaad; **wel verdüld**, uitroep van verbazing of toorn.
vère, vr. en **veer**, o. veer, overvaart.
vergank, o. geloop, beweging.
vergasten, zw. ww. refl. te veel eten.
vergèten, st. ww. vergeten.
vergif, o. vergift.
vergûzen, zw. ww. verguizen.
verhennekleeën, zw. ww. een lijk afleggen.
verhetting, vr. verkoudheid.
verhetsen (zik), zw. ww. zich verhitten (ziek maken) door arbeid, loopen, enz.
verkarkenspraokt, verl. dlw. afgekondigd aan de kerk.
verknüffeld, bvnw. verfrommeld.
verkommen, st. ww. in de war komen met iets.
verköring, vr. verkiezing.
verkündigen, zw. ww. afkondigen.
verlangen, zw. ww. verlangen.
verlieezen, st. ww. verliezen.
verlûjen, zw. ww. de klok luiden, voor een doode.
vermaken, zw. ww. anders maken; refl. zich bezig houden.
vermôid, bvnw. vermoeid.
vernimstig of **vernemstig**, bvnw. bij de hand; vlug in 't leeren.
verpachten, zw. ww. verpachten.
verplaksen (zik-), zw. ww. zich verbinden.
verplègen, zw. ww. verplegen.
vèrschòt, o. verschot; **bi verschòt**, om beurten.
verschòvelink, m. verschoppeling.
versmîten (zik), st. ww. zich mésallieeren.
verslòdderen, zw. ww. veronachtzamen.
verspochten, zw. ww. door vochtigheid vergaan, verteren.
verspòllen, zw. ww. verliezen (in alle beteekenissen); **de vörige wekke he 'k mîn vader verspöld; 'k hebbe vòlle geld verspòld bi dat peerd.**
verstaon, st. ww. begrijpen; **dat verstiet zik**, dat spreekt van zelf.
verstören, zw. ww. verstoren.
vertesteweeren, zw. ww. vernielen.
vertîen, st. ww. afwijzen; **en arfenisse vertien**.
vertruwen, zw. ww. gelooven, vertrouwen.
vertûssen, zw. ww. ruilen.
vervangen (zik), st. ww. ziek worden (van eene koe, geen boter geven).
vervélen, zw. ww. vervelen.
vervlimd, bw. uitroep van jammer.

verze, zie **veerze**.
verzeggen (zik-), zw. ww. zich verbinden.
verzet, o. **bî verzet**, bij beurten.
verzetting, vr. hypotheek.
verzinnen (zik-), zw. ww. zich bedenken, berouw hebben.
vesite, vr. **dat zal en mooie vèsite wèzen**, dat zou wat moois zijn.
veste, bvnw. bw. vast.
vet, o. vet.
vet, -te, bvnw. vruchtbaar; **'t is vet weer.**
vetprîzen, zw. ww. taxeeren hoe zwaar het geslachte rund is.
véter, m. veter.
vetlòkken, mv. haarbos boven de hoeven der paarden.
vettel, m. lok, **en vettel vlas.**
vettik, vr. veldsla.
vetvangen, st. ww. krijgertje spelen onder 't roepen van:

vet, vet, vet!
Haman, Dûman dikken spek
O, Jan de beddenmîger
vet, vet, vet.

vézel, vr. vezel.
vieere, telw. vier.
vieerdel, verrel, o. kwart, vierde.
vijand, m. vijand.
villen, zw. ww. villen.
vimme en **vîm**, vr. en o. honderd en vier bos.
vinger (flkke), m. vinger.
vinke, -n, vr. vink.
vinne, vr. puist.
vinne, vr. vin.
vinnig, bvnw. scherp; **en vinnig antwoord;** bw. **vinnig kòld.**
visch, -e, m. visch.
vischen, zw. ww. visschen; **vischen en jagen gif hüngrige magen.**
vitse, vr. bundeltje, kleinigheid.
vîfschaft, kleedingstof met vijf schachten of kamhouteu gemaakt.
vîle, vr. vijl.
vîve (vîf), telw· vijf.
vîzevazen, vr. **hé hef wat vîzevazen op zîn lîf**, hij heeft veel vijven en zessen.
vlaoge, -n, vr. vlaag; verklw. **vlaögjen**, o. vleugje.
vlagge, -n, vr. vlag.
vlak, bvnw. vlak, ondiep.
vlamme, vr. vlam.
vlank, bw. meest in uitdrukkingen als: **hé smet et üm, vlank, in 't gezichte**, hij smeet het hem in het gezicht. De oorspronkelijke beteekenis was krachtig, overmoedig, vgl. osaks; **wlank.**
vlas, o. vlas.
vlashekel, vr. vlashekel.
vlechte, vr. vlecht.
vlège, bvnw. mak, gedwee.
vlègel, -s, m. vlegel.
vleien, zw. ww. vleien.
vleïsch, o. vleesch.
vlek, -ke, o. vlek.
vlekke, -n, vr. vlek.
vlemmeken, o. vlammetje.
vlerk, e-, vlerk, vleugel.
vlet, o. klein houtvlot.
vlieën, st. ww. vlieden.
vlieege, vliéegen, vr. vlieg.
vlieeger, m. zie **wèjer.**
vlijen (vlîjen) zw. ww. (soms wordt ook **vlee** en **evléjen** gehoord) vlijen.
vlikken, zw. ww. vlijen; **samenvlikken** samenvoegen.
vlint, m. steen, kei.
vlocht, vr. vlucht; **en vlocht hônder** een kluft patrijzen.
vlòd, m. vloed.
vlôk, m. vloek.
vloo, vlooë, vr. vloo.
vloot, bvnw. bw. ondiep; **vloot plôgen**, ondiep ploegen.
vloote, vr. ondiep bord, **bottervloot.**
vloote, vlote en **vlöter**, vr. vloot.
vlôjen, zw. ww. vloeien.
vlôken, zw. ww. vloeken.
vlötemelk, vr. afgeroomde melk.
vlöten, zw. ww. water over 't land doen stroomen.
vlügge, bvnw. vlug; gezond, **he is nieet vlügge.**
vlûs, o. vacht, van het schaap; vlies, **en vlûs aover 't water.**
vòdde, -n, o. vod.

vôden, zw. ww. voeden.
vóged, **voogde**, m. voogd.
vógel, mv. **vögel**, m. vogel.
vòlgen, zw. ww. volgen.
vòlk, **vòlker**, o. volk; in enkelv. familie: **onze vòlk**, **onze vòlkshûs**, het ouderlijk huis.
volle, bvnw. vol.
volste, m. **ten volsten kommen**, te hulp komen.
vonder, o. vonder.
vonke, **-n**, vr. vonk.
vòrchten, zw. ww. vreezen.
vòrd, en **voorde -n**, vr. doorwaadbare plaats, rijweg door een beek; o.a. in vele plaatsnamen aan beken: **Hackfòrt**, **het Voorde**, **het huis te Vòrden** (dat pl.), **Vòrden**.
vóre, vr. voor (van den ploeg).
vóren, m. voorn.
vòrke en **vòrke**, vr. vork.
vòrme (**forme**), vr. vorm.
vòrsch, **-e**, m. loofvorsch.
vort, bw. voort.
vòrst, vr. dakspits.
vòrst, vr. koude.
vòrtmeisteren, zw. ww. (van eene ziekte) af helpen.
vòs, **-sen**, m. vos.
vôt, **vôte**, m. (3nv. mv. **vôten**) voet.
vòlle, bvnw. veel.
vòrke en **vòrke**, vr. vork.
vô, vr. vroedster, wijfjes konijn of haas.
vôge, bw. zonder moeite, met voeg, **ik kan uw vôge effen helpen**.
vôgen, voegen.
vôlen, zw. ww. voelen.
vögel, **-s**, m. vogel. z. **yógel**.
vögelen, zw. ww. futuere.
vör, vrz. voor.
vraoge, **-n**, vr. vraag.
vraogen, **vrieg** of **vreeg**, **evraogd**, vragen.
vrange, (**wrange**), vr. loopgraaf van konijnen, vossen, enz.
vrange, vr. stremming in de melkgevende uier.
vrè, vr. vrede.
vree en **vrije**, vr. wreef van den voet.
vreed (**wreed**), bvnw. wreed, hard, ruw; **vreed vleisch**, taai vleesch.
vréën, zw. ww. omheinen.
vrieend, **vrende**, m. vriend.
vreesken, zw. ww. eischen.
vreeze, vr. vrees.
vremd, bvnw. vreemd.
vrèten, st. ww. vreten.
vrével, m. wrevel.
vrieezen (**vroos**, **evrózen**), st. ww.
1) vriezen.
2) (onpers.) koude voelen; **mij vrös**, ik heb het koud.
vrije en **vree**, vr. wreef.
vring (**wring**), m. hek voor een weiland.
vringen (**wringen**), st. ww. wringen.
vrîj, bvnw. vrij.
vrîjen, st. ww. vrijen.
vrochten, zw. ww. omheinen; z. **vrüchten**.
vrochting, schutting.
vrog, comp. **-ger**, bvnw. bw. vroeg.
vrogjaor, o. vroege voorjaar.
vrom, bvnw. flink en goedig.
vronge, vr. gestremde melk.
vrouwe, **-n**, vr. vrouw.
vròndelik, bvnw. vriendelijk.
vrònschap, vr. vriendschap.
vrôgen (**wrôgen**), zw. ww. aanklagen.
vrôgte en **vrogte**, vr. vroegte; **in de vrôgte**.
vrôte (**wrôte**), vr. mol.
vrôten, zw. ww. wroeten.
vrölik, bvnw. vroolijk.
vrücht, **vrüchte**, vr. vrucht.
vrüchten, zw. ww. omheinen; z. **vrochten**
vrüsterig, koudelijk.
vûl, bvnw. slim.
vûlik, zie **vûlik**.
vûlaos, o. slimmert.
vûring, vr. voering; **hi hef wal wat in de vûring**, hij zit er warm in.
vûste, vr. vuist.
vûsten, zw. ww. de hand geven.
vül, **-len**, o. veulen.
vülte, vr. volheid, overvloed.
vûl en **vûl**, bvnw. smerig, vuil: **en vûl ei**.
vûlik, m. listig persoon; kwade geest; **vûlikesbelt**, hooge plaats, waar kwade geesten verblijf houden.
vûr, o. vuur.

W.

waar, **ware**, vr. waar, koopwaar.
waarborg (ook **waorborg**), m. waarborg.
waarnemen, st. ww. waarnemen.
waarschuwen, zw. ww. waarschuwen.
waofel, **-s**, vr. wafel.
waoge, vr. waag.
waogen, zw. ww. wagen.
waon, m. waan.
waor, bw. waar.
waopen, **-s**, o. wapen.
waord, **-e**, o. woord.
waorde, vr. wrat.
waorheid, vr. waarheid.
waorheid, vr. waarheid; **de waorheid zieen**, sterven.
wabbe, vr. dikte van vet, kwab.
wacht, vr. waakzaamheid; **de wacht anzeggen**, waarschuwen.
wachtel of **-e**, **wachel** (N. O.) m. of v. kwartel.
wachten, zw. ww. wachten; refl. zich hoeden.
wagen, **-s**, m. wagen.
wagenschòt, o. in planken gezaagd best eikenhout.
waggelen, zw. ww. wachelen.
wak, **-ke**, o. zwakke plaats in het ijs, wak.
wak, bvnw. lauw, vochtig (van het weer gebruikt) **wak weer**.
waken, zw. ww. waken.
wakhòlder en **wáakĕldĕr**, **wakel**, m. jeneverbes.
wakker, bvnw. wakker.
waksch, bvnw. waaksch (van een waakhond).
wal, bw. wel.
wal, **-le**, m. wal.
walen, zw. ww. iemand in 't hooiland onder het hooigras stoppen en rondwentelen.
walken, reflex. zw. ww. zich wentelen.
wallee, wat blieft?
wamme, vr. vleesch op de onderrib.
wammes, o. wambuis.
wand, **wende**, m. wand, muur.
wange, **-n**, vr. wang.
wann, bw. vanwaar.
wanne, **-n**, vr. wan.
wanneer, bw. wanneer.
wanzûne (ook **-zöne**?), bvnw. niet in aanzien, vuil.
wannòtte, vr. walnoot.
want, m. en o. muur van leem.
wante, **-n**, vr. handschoen zonder vingers, alleen met een duim.
wante, **wantjen**, weegluis.
ware, vr. hoede, aandacht.
ware, vr. stem in de marke.
waren (zik), zw. ww. zich hoeden.
warf, **warve**, m. en vr. werf, huis en erf.
warfhòlt, o. salix caprea.
wark, o. werk.
wark, o. vlas.
warken, zw. ww. werken.
warre. vr. war.
warren, zw. ww. warren, verwarren.
warm (waarm), comp. **wermer**, **wermst**, bvnw. warm.
warschop, o. bezoek.
was, o. was (cera).
was, vr. groei in de was **wèzen** (van kinderen) in de groei zijn.
wasem, m. wasem.
wasschen, st. ww. wasschen.
wasscheldôk (waskedôk), m. vaagdoek.
wassen, st. ww. wassen, lang worden; dik worden is **grôjen**.
wat, vnw. eenigen, **wat zekt zoo, wat zekt anders**.
water, o. water.
waterleide, vr. waterleiding.
watermòlle, vr. watermolen.
watte, vrg. vnw. wat?
wavûr, watvoor?
webbe, o. web, weefsel.
wedde, vr. weddenschap; **in de wedde loopen**, om het hardst loopen.
wédebütjen, o.
wédeman, m. weduwnaar.
wédevrouw, vr. weduwe.
weede, vr. weede, sandix viminalis.
weegbree, **wègenblad**, o. plantago maior.
week, **-e**, bvnw. week.
weeme, vr. pastorie.
weemgaorden, m. tuin van de pastorie.
weeps, bvnw. schuw (van paarden gezegd).
weer, o. weder, weer.
weerlüchten, zw. ww. bliksemen.

weere, vr. bezitting.
weeze, **-n**, m. vr. wees.
weezeboom, m. houten paal boven op den hooiwagen om' het hooi vast te houden, (ook soms **wédeboom**).
weg, **wège**, m. weg.
wègen, st. ww. wegen.
wegge, m. **rond brood van grof weitenmeel.**
weggenbrügge, vr. snede brood.
weggen, **-s**, m. brood.
weiken, zw. ww. week maken.
weite, vr. weit.
wèjer, m. vlieger, z. **vlieeger**.
wèke, m. eend; **hé is van en wilden wèke**, hij is een bastaard.
weke, **-n**, vr. week.
wekken, zw. ww. wekken.
wel, vr. vnw. wie.
wèlen, zw. ww. spoken.
welle, vr. wel.
wellig, welig.
welter, m. klomp boter, een laag hooi op een wagen.
welteren (zik), zw. ww. zich wentelen.
wende, vr. keer, draai in een weg.
wendepütte, vr. de voor die 't eerst uitgegraven wordt bij het omzetten van een akker.
wendezûle, vr. balk, die gedraaid wordt om zoo den grooten ketel aan den **haolketten** op vuur te kunnen hangen.
wenne, **-n**, vr. gezwel, uitwas.
wennen, zw. ww. wennen.
wensch, **-e**, m. wensch.
wenscht, vr. verlangen.
wentelsûze, vr. haak, waar de ketel aan hangt.
wêpe, vr. doorn, rosa canina.
weppel, vr. ondiep beekje; waterleiding.
wepse, **-n**, vr. wesp.
wepsennôst, o. wepsennest.
wèrd, bvnw. waard.
wérde, vr. waarde.
wèreld, vr. wereld.
wèren, zw. ww. weren.
werg, bvnw. vlug, krachtig, **hi züt er werg ût.**
werkeldag, m. werkdag.
wermen, zw. ww. warmen.
wet, **-te**, vr. wet; **nao d'òlde wette**, volgens de oude mode.
wéten, wist, **eweten**, st. ww. weten.
wetten, zw. ww. scherpen.
wetteren, zw. ww. het natte voeder (zûpen) aan het vee geven.
wèven, zw. ww. weven.
wèzen, **was**, **ewest**, wezen.
wèzen, **-s**, o. wezen.
wermde, vr. warmte.
wibbelen, zw. ww. zingdeun bij het wippen: **wibbelwübbel wipwap.**
wicht, **-er**, o. kind.
widehò, vr. hop, upupa.
wiee(d)en, zw. ww. wieden.
wieege, vr. wieg.
wieegen, zw. ww. wiegen.
wiemelen, zw. ww. draaien; schommelen.
wierbòrstel, m. ruziemaker.
wigbòld, o. plek waarover het rechtsgebied eener stad zich uitstrekt.
wigge, vr. wig.
wije en **wee**, mv. **wijen** en **weeën**, vr. twijg. Salix. z. *Nom. geogr. Neerl.* III, 359.
wikke (wéke), **-n**, vr. lampkatoen.
wikken, zw. ww. voorspellen, dreigen.
wikkewif, vr. waarzegster.
wiks, o. schoensmeer.
wikst (gewikst), bvnw. slim.
wild, bvnw. wild; **hé wien wild**, hij werd toornig.
wildewas, o. struiken; wildvleesch.
wilge, vr. wilg.
wille, v. genoegen; voldoening: **wi had er vòlle wille van.**
willemôds, bw. opzettelijk.
willen, **wol**, **ewild**, willen.
willig, bvnw. bereid, gehoorzaam, geneigd tot, dartel.
willigheid, vr. dartelheid (als 't van meisjes gezegd wordt); gehoorzaamheid (van kinderen gezegd).
wimmelen, zw. ww. wemelen.
Wimpien, vrklw. van Willem.
wind, **-e**, m. wind.
winde, vr. convolvulus sepium.
windsnee, vr. valwind, rukwind.
winkel, m. hoek, verkoophuis.

winnen, st. ww. winnen, vorkrijgen; **he hef en kind ewonnen.**
winste, vr. winst.
winter, **-s**, m. winter.
wippe, vr. wip.
wis, **-se**, bvnw. zeker.
wisch, m. bos van hooi of stroo.
wisch, vr. weide.
wisschen, zw. ww. vegen.
wisse, bw. zeker; **jao wisse**, ja zeker.
wissel, m. wissel.
wit, **-te**, bvnw. wit.
wîd, bvnw. wijd; **wîd wage lòs**, wagenwijd open.
wîdewège, heinde en veer.
wîen, zw. ww. wijden.
wîf, **wîve**, o. vrouw.
wîk, vr. kreek.
wîk, vr. gedeelte eener gemeente.
wîken, st. ww. wijken.
wîl, vr. tijd.
wîme, vr. zolder van het vertrek, waaraan het gerookte vleesch hangt; **'t spek henk in de wîme.**
wîn, m. wijn.
wîr, o. wier.
wîrig, bvnw. beweeglijk, vroolijk.
wîrs, vr. laag hooiland.
wîrwinde, vr. wilde convolvulus.
wîs, bvnw. wijs.
wîs worden, vernemen.
wîten, st. ww. wijten.
wîzemôr, vr. vroedvrouw.
wô of **bô**, bw. hoe.
wôd, m. woede.
wôde, vr. woede.
wold en **woold**, o. woud.
wolf, **wolve**, m. wolf. Eene ziekte der koeien kenbaar door slappen staart, die dan ingesneden wordt.
wolke, **-n**, vr. wolk.
wolle, vr. wol.
wonde, **-n**, vr. wond.
wôneer, bw. wanneer.
wonder, o. wonder.
wónen, zw. ww. wonen.
wóner, arbeider, die op een arbeidsplaatsje bij de boerderij behoorende woont.
wonte, vr. woning.
woold, o. boschstreek.
woord, **-e**, o. z. **waord**.
wôrd, m. woerd, waard, mannetjeseend.
worden, st. ww. worden.
wòrm, **wòrme** en **wûrms**, m. worm.
wòrst, **wòrste**, vr. worst.
wòrstepin, vr. doorn die de worst aan 't einde sluit.
wòrtel, **-s**, m. wortel.
wòrgen, zw. ww. wurgen; braken; met moeite doorslikken.
wòrstelen, zw. ww. worstelen; **wi hebt wat te wòrstelen**, wij hebben heel wat moeite om rond te komen.
wòrster (ook **wòrsser**), m. boender.
wôle, vr. mol.
wôlen, zw. ww. woelen.
wôste, bvnw. ledig, woest; **en wôsten pòt**, zonder vleesch of vet.
wraoke, vr. wraak.
(wrange), **vrange**, loopgraaf van konijnen, vossen.
wrangewortel, vr. helleborus viridis.
(wreed), **vreed**, bvnw. hard, ruw; **wreed vlas**, **vreeje wolle.**
(wring), **vring**, m. hek voor een weiland.
(wringen), **vringen**, st. ww.
(wrîje), **vrîje** en **vree)**, vr. wreef van den voet.
(wrôgen), **vrôgen**, zw. ww. aanklagen.
(wrôte), **vrôte**, vr. mol.
wûrd, m. vr. begraafplaats.
wünschen, zw. ww. wenschen.
wündren, zw. ww. verwonderen.

Z.

zaal, m. zaal.
zaal, **-s**, o. zadel.
zaalverig, bvnw. tanig.
zaod, o. zaad.
zaodzaam, bvnw. verzadigend.
zaoleg, bvnw. zalig.
zachte, bvnw. zacht bw. **zachte**. **slaopzachte**, slaapgoed.
zachting, vr. verzachting.
zage, **-n**, vr. zaag.
zak, **-ke**, zak; **wiee 't gat derin estòt-**

ten hef mot den zak lappen, wie het kwaad gedaan heeft moet het goed maken.
zake, **-n**, vr. zaak.
zalm, **-en**, m. zalm.
zalve, **-n**, vr. zalf.
zamen, bw. zamen, samen.
zand, o. zand.
zandûr, o. slechte soort ijzererts.
zat, **-tert**, bvnw. voldaan, genoeg.
zavelboom, m. sevenboom, juniperus sabina.
zee, vr. zee.
zeel, **-e**, o. zeel.
zeepe, **-n**, vr. zeep.
zeer, o. smart, **'et zeer** tinea capitis.
zeerte, vr. zie **höfdzeerte**.
zeever, vr. speeksel.
zége, vr. zege, overwinning.
zége, vr. geit, vgl. **sikke**.
zégel, o. zegel.
zègen, m. zegen.
zègen, **-s**, zegen (net).
zeggen, **zee (zei)**, **ezekt**, zeggen.
zeil, o. zeil.
zeisen, vr. zeis om gras te maaien.
zeiver, vr. zeever.
zeiveren, zw. ww. kwijlen.
zèjen, zw. ww. zaaien.
zéker, bvnw. zeker.
zelfegge, vr. zelfkant.
zelte, **-n**, vr. zeelt.
zelve, vr. salie.
zemmels, vr. zemelen.
zesse, telw. zes.
zet, m. tijdsverloop, **'t is en heelen zet eleen.**
zetrecht, bw. geregeld; **he is zetrecht 's aovens bezòpen.**
zichte, m. zeis; **bouwzichte**, om koren te maaien; **plakzichte**, om heidezoden te maaien.
zichtvree, m. grond, waar bepaalde personen recht hebben om plaggen te maken.
zîdende, o. zijkant.

eersende zîdende schît
dé 't verlüs is 't kwît,

versje bij het eiertikken met Paschen in gebruik; vgl. **eersende**.
zieen, **zoog**, **ezeen**, st. ww. zien.
zieën, **zòd**, **ezòd** en **ezóden**, st. ww. zieden, koken.
zieek, bvnw. ziek.
zieele, vr. ziel.
ziften, zw. ww. ziften.
zik, vnw. zich.
zinnig, bvnw. mak, (van beesten).
zinnigheid, vr. lust; makheid.
zitten, st. ww. zitten; **'t zit er nieet an**, 't kan er nieet af; **blîf nieet zitten as Jan van vér**, schik naderbij; **dé vör 't vûr zit wermt zîn rügge**, die bij 't vuur zit warmt zich 't best.
zòde, vr. koffiedik.
zòg, o. zog.
zòle, **-n**, vr. zool.
zòlt, o. zout.
zommer, m. zomer.
zompe, m. drink- of voederbak voor 't vee.
zoo, **-den**, vr. graszode.
zoom, **zòme**, m. zoom.
zoor, **-e**, bvnw. dor; verdroogd.
zòrge, vr. zorg.
zònne, **zòns**, m. zoon.
zôken, zw. ww. zoeken.
zôte, bvnw. zoet.
zö, vr. zode (visch).
zöge, vr. zeug.
zömen, zw. ww. zoomen.
zöven, telw. zeven.
zövensprong, m. ouderwetsche dans, nauwelijks meer bekend dan bij name.
zûgen, st. ww. zuigen.
zûgen, zuigen.
zûpen, **zoop**, **ezòpen**, st. ww. zuipen.
zûpen, o. soep, room, melkspijs enz.; **dik zûpen**, dikke melk, **het zûpen vör de köne**.
zûr, bvnw. zuur.
zücht, m. zucht.
zücht, vr. ziekte.
zük, vnw. zulk.
zünder, v. zonder.
zülle, vr. drempel.
züllen, **zòl**, **züllen**, ww. zullen.
zült, o. gezouten spek of hoofdkaas.
zülver, o. zilver.
zünde; vr. zonde.
zündig, bvnw. zondig.

zünne, vr. zon.
züster, vr. zuster.
zûd, bw. zuid.
zûden, zuiden.
zûgen en **zögen**, zoogen (**zögen** van dieren meest gebruikt).
zûmen, zw. ww. zuimen.
zûring, vr. zuring.
zûvel, m. zuivel.
zûver, bvnw. zuiver, rein.
zwaalve, **-n**, vr. zwaluw.
zwaalver, vr.? zwaluw (ook **zwaolewen** Dev.)
zwaoger, m. zwager.
zwaor, bvnw.
zwaord, **zwäorde**, o. zwaard van het spek.
zwadde, vr. de zwaai: **'t höj lig in de zwadde**, d. i. zooals het gemaaid is
zwak, bvnw. lenig, vlug; **zwak in de beene**, vlug ter been.
zwam, **-me**, o. zwam.
zwane, vr. zwaan.
zwart, bvnw. zwart.
zwarven, st. ww. zwerven.
zweəm, m. zweem.
zweet, o. zweet.
zweiten, zw. ww. zweeten.
zwemmen, st. ww. zwemmen.
zwengel, m. zwengel van de pomp.
zwengel, m. stok, waaraan de puthaak zit, waarmee de emmer wordt opgehaald.
zwenne, vr. de zwaai; **'t gres in de zwenne laoten liggen.**
zwepe en **zwòpe**, vr. zweep; ook zwep o. a. in het liedje:
Jan span an, de katten vör den wagen
Had ik en zwep ik zòl der met jagen.
zweppig, bvnw. buigzaam, lenig; **en zweppige kerel.**
zwère, **-n**, m. zweer.
zwèren, st. ww. zweren.
zwéten, **zweiten**, zw. ww. zweten.
zwetsloot, vr. grenssloot.
zwèvel, m. zwavel.
zwézerik, m. pezerik.
zwik, m.? spon in een vat.
zwikstelle, vr. werktuig om de wieken van den molen te verdraaien.
zwil, o. eelt, kant van het spek.
zwilk, o. wasdoek.
zwîgen, st. ww. zwijgen.
zwîmel, m. duizeling.
zwûksen, zw. ww. heen en weer zwaaien.
zwòpe naast **zwepe**, vr. zweep.

TOEVOEGSELS EN VERBETERINGEN.

aalte, vr. verzwering aan de peesschede.
achterbaks, bvnw. onoprecht.
âdelik, bvnw. besmettelijk; **iewesen bünt âdelik.**
af in Twenthe en het Westen meest **of**, in Winterswijk en omstr. veelal **af.**
òfbasten, zw. ww. schillen.
òfeten, st. ww. **'k bün 't òf egetten**, ik heb het tegen gegeten.
òfschòttelen; *bij te voegen*: **ij dôt nieet met, ij wordt òfeschòtteld**; gij doet niet mee maar wordt terzijde gesteld.
af-, òfsmîten, st. ww. **'t vül òfsmîten** het veulen afwerpen.
p. 1, 2 **afvreden**, afrateren *l.* afrasteren.
ale, vr. mestwater. Winterswijk, voor **aalte.**
alengat, o. mestgat. Wintersw., voor **aaltengat.**
alentonne, vr. aaltton. Winterswijk, voor **aaltentonne.**
allens, bw. evenveel, **'t is mî allens.**
alsemkrûd, o. artemisia absinthium, alsem.
andôn, o. ww. aandoen; Winterswijk, bezoeken.
aneerden, zw. ww. met grond aanhoogen.

anîs, o. pimpinella anisum, coriandrum sativum, anijs.
angèven, *l.* **angêven**.
anpraten, *l.* **anpraoten**.
antrekken, st. ww. aankleeden, aantrekken; **zik antrekken**, zich kleeden.
aolenfûke, vr. aalfuik. Winterswijk.
baoke, **baoken**, vr. baak, paaschvuur.
basse, vr. de dij.
bassen, zw. ww. **blaffen**.
bèden (**bèjen**) st. reflex. ww. **ik hebbe mij al gebèden**, ik heb al gebeden (Terborgh).
beeren, zw. w. tochtig zijn van varkens.
beddetûg, o. overtrek van een bed. Winterswijk z. **beddetog**.
beefgras, o. briza media.
bèfesse, vr. abeel. Winterswijk z. **beefesse**.
bèjeren, zw. ww. slingeren, slenteren.
belieegen, st. ww. iemand voorliegen. Winterswijk.
bescheed (en **bescheid**), o.; **bescheid brengen**, iemand toedrinken (uit één glas).
bévertjen, o. briza media.
bezünder, bw. bijzonder.
bieeze, **-n**, vr. bies, lt. juncus.
bîjmeeze, vr. parus maior (ook koolmeeze). (De boeren zeggen dat zij bijen eten).
bikgat, o. bijt in het ijs.
billen, zw. ww. behakken, vooral van molensteenen.
bilze, **-n**, vr. plantnaam, hyoscyamus.
bizzing, vr. jaarmarkt (Almelo).
blaozen: **blazen**, *l.* **eblaozen**.
blage, kleine kinderen, *l.* klein kind.
blîken, **bleek**, **ebleken**; *l.* **eblèken**.
blooten (**de**), de billen. Winterswijk.
blöken, zw. ww.; **vlas blöken**, vlas blakeren.
blòkken, zw. ww. blaffen. Winterswijk, voor **blekken**.
p. 6. **bôke**, **bôke**, *l.* **bôk**, **bôke**, o. boek.
boks, vr. geweer; **de boks ütschieeten**, het geweer afschieten bij de voltrekking van het huwelijk.
bokse, vr. broek; **vòlle met de bokse te dône hebben**, euphem. voor diarrhee hebben.
bonnet, vr. zwarte muts met veer, door meisjes onder de 17 jaar gedragen.
boord, m. oever, rand.
bóren-, **eenen en pîre ût de nöze bóren**.
bòrd *l.* bord; diarrhee met braken.
botsen, zw. ww. stooten.
bòtterblôme, vr. boterbloem, ranunculus acer.
bòlken, zw. ww. *verkeerd geplaatst*, *pag.* 6, 1, *te plaatsen tusschen* **bòkken** *en* **bòllen** *pag.* 6, 2.
brandkòlk, *l.* waterhoudend gegraven gat voor brandblussching, meest gelegen op of bij een plein midden in een dorp.
brieevezeksken, o. enveloppe.
bröd, o.; **he hef en bröd vör den kòp**, hij heeft een hard hoofd. Wintersw.
bròs, bvnw. broos, zwak.
brûden, zw. ww. verl. dlw. **ebròd**, broeien.
bûskool, vr. kabuiskool;

hopla, hopla,
morgen et wi bûskools bla,
bûskools bla met rûpen,
daor küwi gôd mao dûpen.

bûl, m. zak.
bülk, m. hoop, groote zak; **en bülk geld hebben**.
büttenkèrel, m. bottenkoopman.
bûskeskrèje, vr. bonte kraai.
bûten, vz. bw. buiten; **bûten en behalve**, uitgenomen (ook **bûten**, vgl. **ût**).
dale smiten, *l.* **dale smîten**.
dale, **üm dalé**, naar beneden.
daoje, m. suffer.
damme, vr. nest (van varkens). (Doetinch.)
dammen, zw. ww. een nest maken om te werpen; van varkens gezegd: **'t var[illegible] damt**. (Doetinchem).
dèrg, bw. bizonder, **en dèrg [illegible] höfd**.
dicht, o. schrijfboek.
dîk, *l.* **dîk**, **-e**, m.
distel (en **dissel**), m. distel, carduus.
dôk, m. doek; **eenen ieets ût de dôke dô[illegible]**, iemand iets verklaren.
dolkrûd, o. solanum niger.
dôn: **gedaon op ieets wèzen**, fel op iets zijn.

donderkrûd, o. inula conyza.
doodebèzen, mw. vr. solanum nigrum.
dòpheide, vr. erica tetralix.
döpvat, o. doopbekken.
dörkòkerije, vr. eten door elkaar.
drao, drao in den hals, verkouden. Winterswijk.
drek, ook voor etter gebruikt.
drekken, zw. ww. etteren.
dremmen (Overijs.), zw. ww. huilend aandringen, zie **drammen**.
drîtpòl, m. graspol in eene weide.
drîvetòl, m. drijftol.
(**drükken**) *voor* **'t haas** *lees* **den haze**. *voor* **drukken** *en* **drukt** *l.* **drükken** *en* **drükt**.
p. 11, 1 *r.* 10 *v. b.* spitsende, eersende, zît, *l.* zîd.
dünnen, zw. ww. buikpersen.
dûvelsgaoren, o. eene umbellifera in heggen groeiende.
eggewark, o. werk dat netjes (met kanten) is afgemaakt.
eiberbek, m. scandix pecten veneris.
eigengereid, bnw. eigenzinnig.
ekster, *l.* **èkster**.
elzebîls, m. havik (Lochem).
empig, bvnw. wederstrevend.
endenei, o. endenei. *l.* eendenei.
endekroos, o. lemna.
engstig, bvnw. angstig.
ente, *l.* **ente** en **ende**, ook **pîlende**; de roepnaam is **pîl**.
eskdoorn, m. acer pseudoplatanus.
fazel, vr. de kling, geslachtsdeel, voornamelijk van koeien gezegd.
fennegriek, vr. trigonella foenum graecum.
fosse, vr. bos.
gagel, *l.* **gaogel**, verhemelte; **gagel**, naam van een moerassige plaats.
gaorn, o. gaarn.
gat, gèter, o. gat.
gat, o.; **op 't gat zitten**, overeind zitten.
gebóren, verl. dlw. geboren.
geen en **gin**, geen.
gelgûrze, vr. geelgors.
gengelaar, straatslijper.
genserik, m. potentilla anserina.
gestüd of **gestüt**, o. de dakbalken.
gevallig, bnw. aardig, aanminnig.
gevallig, bw. toevallig, gemakkelijk, aangenaam.
gève, gaaf; *l.* **géve**.
géven, st. ww. geven.
gleisterig, bvnw. glimmend (van de huid, vooral bij roos.)
gnòrze, vr.; **gnòrzebot**, o. kraakbeen, *vgl.* **knòrf**.
gòie, vr. straal; **'t lòp der ût met en gòie**.
gòrig, bvnw. zwak, een kwaal hebbende (het uiterlijk kan hierbij goed zijn).
gòtten, zw. ww. gedurig god aanroepen in het gesprek.
graagheid, vr. honger, trek in eten.
gräolen, zw. ww. in zijn vuistje lachen.
grauwel, vr. ijzig; **daor gieet mi de griewel van òver de grauwel**.
gräolen, grimlachen.
grieuwel, vr. ijzig; zie **grauwel**.
grieuwelig, bvnw. angstig.
grînen, groen, egrenen, *l.* **egrénen**.
grinte, vr. grint, kleine steentjes.
grondhòlt, o. de grondbalk in den stal, waarin de palen staan, waaraan de koeien vastgelegd worden; **vör 't grondhòlt liggen**, er slecht aan toe zijn, onmachtig zijn.
güssen, zw. ww. gissen.
haarook, m. veendamp.
hakke, vr. houweel, meestal een breede platte zicht aan een gebogen houten handvat om plaggen te maaien.
haoze, -n, vr. (*z. p.* 16, 1).
hakke, -n, vr. hiel.
haneklauw, vr. ranunculus acer.
hanke, -n, vr. kolken langs de rivier.
harrevarksel, eigenlijk een **half arksel**, een halve riem papier.
hart, *l.* **hart** en **hartebeest**, o.
harte, naast **harte** ook **harte**.
hartbotsinge, vr. hartklopping.
hartelik, bvnw. hartig.
hazebrood, o. plantnaam.
hechten (en **heften**) zw. ww. tr. en reflex, vast verbinden.
hekkeleers, mv. kliergezwellen.
heksemelk, vr. euphorbia peplus.

heksenkrans, vr. lycopodiumsoort.
blz. 16 kol. 2, r. 2 v. o. **na** *l.* **naar**.
helsch, bvnw. boos; **hé wier helsch op mij**, hij werd boos op mij.
hémel, **-s**, m. hemel.
hennep, vr. hennep, cannabis sativa.
hoggen, m. griep; Wintersw. zie **howen**.
hòlpîpen, mv. equisetumsoort.
hòltdûve, vr. houtduif.
hondeblôme, vr. taraxacum officinale.
hônderren, m. en o. kippenhok.
hoop, m. hoop; **te hoope hebben**, gemeenschappelijk bezitten.
hòppe, vr. hop, humulus lupulus.
hòrdel, bvnw. door droogte van elkaar gegaan, b.v. van houten voorwerpen, die in elkaar gezet zijn. — Ook verder wat hangerig in elkaar zit, sleeht gebouwd is: **en hòrdele kô.** — kapot: **hòrdele kousen** (Keppel).
hòrst, ook boschachtige hoogte.
houwkloot, m. tol met stalen punt, geschikt om een andere tol, waarop hij gezet wordt, te klooven.
hûd, vr. huid; **ût de hûd vallen**, sterven.
hûg (en **hûk**), vr. huig.
huisterig, bvnw. onstuimig (van het weer).
hülste, vr. hulst, ilex aquifolium.
ieeder, vnw. ieder.
ieewesen (Lochem: **iewersen**).
îmenschûr, o., *l.* m. en o.
jachtendûvel, ook wandelend gewrichtsrheumatisme.
Jan kòpaf, St. Johannes-decollatio; **op Jan kòpaf hòldt de middagslaop op** (Terborgh).
jawal, bw. jawel. Wintersw. z. **jawôl**.
jòdenbaord, o. een woekerplant.
kalverren, o. kalverhok.
kanîn, o. konijn.
käokelen, zw. ww. kakelen.
kappe, vr. de zwarte kap onder de knipmuts.
karkûle, **-n**, m. katuil.
karòs, vr. slee.
kasjôn, vr. de klap aan eene zweep.
katéker, m. (*niet* **katèker** p. 20) eekhoorn. sciurus vulgaris.
kattestart, vr. equisetum arvense.
kennekeskrûd, o. capsella bursa pastoris of thlaspi arvense.
kèren, zw. ww. den vloer vegen.
kien, ook hout dat in de venen uit den grond wordt gehaald.
kîftenei, o. kievitsei.
kippen, zw. ww. met noten spelen.
kitelen, zw. ww. kittelen.
kiwbütte, o. mv. wangbeenderen.
kîwitsblôme, kievitsbloem, fritillaria meleagris.
klanke, m. klank; **te klanke gaon**, hard schreeuwen.
klaor, bvnw. gereed.
klaorlûter, bvnw. helder en klaar; **'t is klaorlûter**, het is ieder duidelijk.
kladder, **-s**, m. opgedroogde mestkluiten in de haren aan buik en achterdeelen van koeien.
klapróze, vr. papaver rhoeas.
klatte, **-n**, vr. 1) **kliss**, vgl. **klette**, 2) haarverwarring in de manen van een paard, wol van een schaap, enz. vgl. **klater**.
kleed, o. kleed, meest japon in tegenstelling van **een jak**.
kleisteren, zw. ww. klimmen.
p. 21 **klieën**, bloem van meel, *l.* boekweitendoppen.
klòksken, o. campanula.
klòtten, zw. ww. niets beteekenende arbeid verrichten.
knipmütse, vr. soort neepjesmuts.
knippen, zw. ww. nagelen bij het knikkeren.
knobbelhörne, vr. eene koe met kleine inwaarts gekeerde horens.
knobbelig, bvnw. stijf (bijv. van koude, van rheumatiek); ook hard en ongelijk, **en knobbelige weg**.
knoffelig, bvnw. verstijfd (van koude), van de handen gezegd.
knòkkendòkter, m. chirurg ten plattenlande.
knòlgrôn, o. knollenloof, knolgroen voor veevoeder.
koop, **knöpe**, m. gewricht.
knüppen, zw. ww. binden, samenknoopen.
kòkskrewel, m. koksjongen.
kòlder, vr. krankzinnigheid bij paarden **de raozende kòlder** of **de slaopende kòlder**.

kòlle, vr. kleine witte plek midden op het voarhoofd (voornl. van vee).
kökelen, zw. ww. goochelen; **kökelwagen**, m. kermiswagen.
kommerkrûd, o. draba verna.
kòrnig, bvnw. stevig gebouwd, van menschen, dieren en van hout (vgl. ndl. kernachtig).
kòrttîdigheid, vr. tijdverdrijf.
kòningskòp, m. de tweede maag van koeien.
kranebek, vr. scandix pecten veneris.
kranewaken, zw. ww.; **hé lig te kranewaken**, hij kan niet slapen en gooit zich dan op deze dan op de andere zijde.
krèienpoot, vr. aegopodium podagraria.
kril, bvnw. vurig, lichtgeraakt.
krinterig, bvnw. kleingeestig.
krompòllen, mv. peulen.
kròp, m. 1) knop, bolvormig zaadknopje, bolvormig gewas, slakrop, koolkrop. 2) krop, voormaag van vogels.
krûlwateren, zw. ww. wakker te bed liggen en zich steeds omgooien.
krûle, vr. nest, waarin het varken jongen werpt. (Doetinchem.)
krûp dör den tûn, plantnaam, aegopodium podagraria.
p. 24 **krûd**, o. **krûderige**, *l.* **krûd**, o. **krûderîje**, vr.
krûtholt, rhamnus frangula.
kûkûk, m. koekoek.

kûkûk! kûkûk!
trek de bokse ût,
trek 't hemd an,
kom an dan.

Dit versje ziet op de koekoeksjongen, die eerst donkere veeren hebben, en, als zij gaan vliegen, lichtere krijgen.
kûkûsblôme, *l.* lichnis flos cuculi. — Ook orchis maculata.
kûren, zw. ww. kirren.
kûtskaore, vr. kar om mee naar de kerk te rijden.
kûpen, o? kuip.
kûte, **-n**, vr. kuit.
kwéne: (bij Lochem **kwene**) voor eene onvuchtbare koe.
kwekwe, vr. triticum repens.
kwekweboom, m. lijsterbesboom.
lagette, vr. de kant achter aan de knipmuts.
landsjager, m. rijksopzichter op de jacht (klemtoon op de tweede lettergreep).
leefrik, m. leeuwerik.
leelik: ook **lillik** (Lochem).
léger: ook **lèger** (Lochem), leger, ligplaats van een haas.
lepelspîze, vr. dunne kost, vloeibare spijs.
lichtmisse, St. Maria Lichtmis, 2 Febr.
lîkweg: de weg, waarlangs een lijk van eene hoeve naar het kerkhof vervoerd moet worden, is bij overlevering vast bepaald; hiervan mag niet worden afgeweken, al zijn er later kortere wegen gekomen.
lîn, o. lijnzaad, linum.
lippen, zw. ww. schreien.
lîsterkralle, **-n**, vr. lijsterbes.
löze, vr. leus.
lözen. zw. ww. den tongriem snijden bij vogels.
lûsch, o. carex acuta.
mankkòkerije, vr. groente en aardappels onder elkaar gekookt.
maog, **mäoge**, m. jongen (veelal in mv. voor ondeugende jongens).
markòlf en **meerkòl**, m. vlaamsche gaai.
maten. Bij Terborgh zegt men: **schèpels zaod**, **maolderszaod**, **spindsgezèj**.
meerkol, *l.* **meerkòl**, garrulus glandarius.
melde, vr. atriplex hortensis.
menneken of letterken: kop of kruis, kruis of munt.
memmetrût, opgeblazen koeuijer, dien de jongens als speeltuig gebruiken.
mennegat, o. doorrijweg.
mèr, vr. maar (spook), z. o. **kòlde**.
mére, vr. verhaal, mare.
mikske, o. kapje van een brood.
mîre, vr. bloedpissing (van koeien).
miserabel, bw. erg, zeer, veel; **'t was miserabel mooi**.
missôn, ook **missûn**.
missônen (en **missûnen**), zw. ww. mismaakt maken.
mogelen, zw. ww. een werk verrichten waarbij men niet goed zien kan.
neerkewen, zw. ww. herkauwen.
neetoor, m. neetoor.

nègelblôme, vr. dianthus carryophyllus.
nègelen, zw. ww. nagelen.
nestel, m. tooverkransje, bv. van bedveeren.
nîdsch, bnw. krachtig, bw. met ijver.
nîfelen, zw. ww. ongemerkt wegnemen; zie **afnîfelen**.
nîj, bvnw. nieuw. Hiernaast komt ook **nî** voor: **en nî hûs**.
nòks, bw. ijverig; **den kèrel warkt nòks**.
nöger, m. zie **brûdsnögers**.
nòttenboom, m. noteboom; **en ézel, en kwézel en en nòttenboom, dé mot kwispelen**. Spreuk naar aanleiding van het gebruik om de jonge takken van den notenboom stuk te slaan om het rijkelijk dragen te bevorderen.
òfstrîjen, zie **strîjen**.
ok, bw. ook (enclitisch).
òlder, m. leeftijd.
òlder, -s en **òldren**, voorvader, ouder.
òldvûl, bnw. zeer slim.
onbenüllig, bvnw. en bw., onhandelbaar.
onhûer, bvnw. bw. onaangenaam.
ongemak, o. ongedierte; **hé hef ongemak in 't hûs**, hij heeft ongedierte in zijn huis.
onnözel, bvnw. onnoozel, bw. zeer, bizonder; **onnözel hard loopen**.
ont, bvnw. vuil.
onze, **ünze** en **ûze**, bez. vnw. onze.
opstrîjen, zie **strîjen**.
òteren, zw. ww. morsen bij het eten.
oogenklaor, o. stinkende gouwe, chelidonium maius.
öje, vr. vrouwelijk schaap.
paoschblôme, vr. caltha palustris.
p. 32, 2, *r.* 17 **gewaorschuwd**, *l.* **gewaarschuwd**.
paoschvuur, *l.* **paoschvûr**, o. met Paschen worden op verschillende plaatsen vooral op enkele hoogten, z. a. de Lochemsche berg, Markelosche berg, enz. groote vuren ontstoken, waar omheen gedanst wordt, enz.
pèèrd, *l.* **péérd**.
pèkel, vr. ook **pekel**, zout water.
Péter (St.) 22 Febr. **ümme Sünte Péter kümp de pachte lòs**, 22 Febr. eindigt het pachtjaar.
pîlende, vr. eend, zie **ente**.
pimpan, m. benaming van de klok.
pingeneeren, blz. 33 *voor* **leenen** *lees* verleenen.
pînlik, bvnw. pijnlijk, benauwd, erg zuinig, gierig.
pîpe, -n, vr. pijp.
pîpvógel, m. bastaard nachtegaal.
pîrròtterig, bvnw. pierstekig, van vruchten, ook van het uiterlijk van sommige zieken gezegd.
pleer, m. slag; **'n pleer an den kòp**.
plester, *l.* **pleester**.
pletterdöze, vr. ratel, fig. van eene vrouw gezegd.
plompe, vr. **witte plompe**, nymphaea alba; **gele plompe**, nuphar luteum.
blz. 34, 2, *r.* 11 *v. o.* **of** *l.* **òf**.
pòl, m. man; o. a. in het liedje:

en òch mîn lleeve pòlleken
en wi hebt nog gin gebrèk.

pòs, vr. myrica gale.
pòsteleeren, zw. ww. zich verzetten, niet toegeven; **hé posteleerde**, hij verzette zich.
prikkelderije, vr. jeukte.
pûr, m. of vr. hakblok.
pûl, m. verklw. **pûltjen**, o. zak, zakje.
raomen (bij Lochem ook **ramen**), zw. ww. mikken.
raozekater, m. bromtol.
rappelen, zw. ww. rammelen.
rappen, zw. ww. rammelend geluid maken.
reigersbek, m. geranium.
rementen, zw. ww. leven maken.
ren, m. en o., zie **hônderren, kalverren**.
rik, hek, afrastering.
rîskes, mv. **krîtende rîskes**, stuipen. (Doetinchem).
rîstepap, vr. rijstenbrij.
ròdden, zw. ww. snijden met een bot mes.
rôke, -n, m. corvus frugilegus.
rollepatroon, o.; **eenen ûtzenden om 't rollepatroon te halen**; in den slachttijd werd dikwijls iemand, die hiermede onbekend was en dien men voor den gek wilde houden, uitgezonden naar de buren om het patroon te vragen, dat voor het maken der rolpensen noodig was. De eene

buur zond hem of haar dan naar den ander, totdat eindelijk een goedige iemand hem mededeelde dat het niet bestond en niet noodig was.

rondümme, vr. groot rond wittebrood.

ronsel, o. rad dat rondgedraaid wordt, zie **rûnsel**.

roo, o.; **het roo**, de eierdoder, d. i. het roode.

roodbòrstjen, o. luscine rubicula.

roodstartjen, o. luscinia thytis.

roodòlm, m. roode kleur van den grond, die zich aan het er door stroomende water meedeelt.

roosdom, m. roerdomp.

rökeloos, bnw. onnadenkend, onbesuisd, roekeloos.

rôve, **-n**. Hiernaast ook **röve**.

rûnsel, ook **ronsel**.

ruwbolt, m. equisetum. Deze plant groeit met de wortels diep in de wel, vandaar het sprookje dat aan de wortels een gouden ring te vinden is.

rûs, vr.; **in de rûze**, door elkaar, z. **rûze**.

rûsterig, bvnw. vlekkerig.

rûze, vr. bui, koude rilling: **de kòlde rûze trek mij aover de hûd hen.**

rûzen, zw. ww. ramen; **za'k es rûzen wô òld ij bûnt**, zal ik eens ramen hoe oud gij zijt.

sachs (**zachts**), bw. op zijn minst, ten minste; **laot ik er sachs bij wèzen.**

samp en **sam**, bvnw. zacht, week, murw. (Doetinchem).

schaf: **gin schaf**, niets; **he'j ok eerpels, gin schaf.**

schame, vr. schaamte.

schârp, *bij te voegen:* voor het stekelvarken wordt ook gezegd **scharpen ase** (d. i. scherpe haas).

schârp, bvnw. fel, lastig; **'n schârpen hond**, een bijterige hond; **schârp op ieets wèzen**, fel zijn op iets.

schee, bvnw. schuw, meest van paarden, zie **kopschee**. **scheelappen.**

schee-lap (niet **schèèllap**, zie p. 38), vr. oogklep.

scheerlink, m. conium maculatum of dolle kervel.

scheerlink (**wilde**), cicuta virosa, ook anthriscus sylvestris.

schère, *l.* **schére** (ik hoorde echter enkele malen **schère**).

schimmel, m. o. schimmel.

schîrzwaalver, vr. hirundo ripuaria, oeverzwaluw, deze is van onderen wit; of hirundo domestica. De naam wordt gegeven in tegenstelling met de hirundo urbica, huiszwaluw.

schîthakke, **-n**, vr. hiel van de achterpooten eener koe.

schîtpòl, m. graspol in eene weide.

schòl, bvnw. ondiep (Dev. **school.**)

school, bvnw. ondiep zie **schòl.**

p. 38, 2, *r.* 8 *v. o.* **bun**, *l.* **bûn.**

schoorsteen, m. schoorsteen.

schraoîzer, o. ijzer om den bast van boomen mede af te krabben om er een cijfer op te kunnen zetten.

p. 39, 2 *r v. b.* **schurît hef**, *l.* **schòrît hef**; *r.* 13 **schuld hèf**, *l.* **schûld hef**, *etc.*

schrör, wigvormig ijzer, dat de smeden gebruiken om ijzeren staven door te slaan.

schraon, mv. gebraden stukjes vet, die in het eten gebruikt worden.

schûr, m. en o. beschutting, zie **îmenschûr.**

ségememmeken, o. elastieke speen op een zuigflesch.

sekûr, bw. zeker.

sjûks, m. sukkel van een man.

slag. **slége**, m. slag.

slangenkrûd, o. echium vulgare.

slat, m? groote waterplas in de heide.

slep, **slepe**, m. sleep (het gesleepte) **naoslep**; sleep van een kleed, zie **slépe**, vr.

slépe. **sleppe**, vr. *l.* **slepe** (of **sleppe?**) en **slèpe**, vr. sleep, werktuig, dat gesleept wordt om molshopen gelijk te maken, sneeuw te ruimen enz.

slépe, vr. sleep van een vrouwenkleed, zie **slep**, m.

slof. bvnw. **slof weer**, half mistig half regenachtig weer.

slofhakke, o. onkruid op den roggenakker.

slòkreepen, zw. ww. (met losse reepen rijden) slabakken.
slòt, zie **beslòt**.
slòttelblôme, vr. sleutelbloem, primula elatior.
slûken, zw. ww. slikken.
smakkert, m. gemeene kerel.
smîstert, m. gemeene vent.
smodde, vr. keteltje om koffie in te koken, eigenlijk een soort blikken beker met langen steel.
smooken, zw. ww. intr. rooken.
smóre, vr. tinnen koffiekan met tuit.
smûle, *l.* **smûle** en **smûl**.
smûzeltjes, mv. laffe grappen.
snee, *bijvoegen*: **en snee in 't oor hebben**, dronken zijn.
snip, vr. kleine witte plek op den kop van eene koe.
snòtterbèze, **-n**, vr. taxus baccata.
snòtteren, zw. ww. huilen.
spaore (Overijs. Heino) vr. spar, dakspar; zie **sparre**.
spechte, m. specht.
spîk, o. brugje van balken en bossen, met plaggen bedekt, zonder leuning.
spîkermaot, vr. een oude maat.
spîren, zie **bespîren**.
spoor, vr. spoortrein: **hé vôr met de spoor nao Arum**, hij ging met den trein naar Arnhem.
spraokele, vr. rhamnus frangula.
stanketsel, o. schutting.
stap, *l.* **stappe**, **-n**.
stappe, **-n**, m. hoogten van zooden in ondergeloopen land om den voet op te zetten.
starthakken, zw. ww. iemand naloopen.
steenbréke, *p.* 43, is saxifraga.
steenzaad, o. lithospermum.
stèkachtig, bvnw. jeukerig.
stekebèze, vr. kruisbes. rubes grossularia.
stengels, mv. raapstelen.
stîmsch, bvnw. stijf hoofdig.
stîpen, zw. ww. pruilen.
stòkkeboone, **-n**, vr. snijboon.
stootvogel, *l.* **stootvógel**.
stòrksnavel, erodium cicutarium.
stòrmken, o. oogenblik, zie **stòrm**.
stramp, **strempe**, m. tak.
strîjen, st. ww. sterk tegenspreken, ook **opstrîjen** of **ofstrîjen**.
sûk, vr. kamferfoelie.
swîd, bvnw. mooi, vlug, bw. gezwind, vlug; **dô 't swîd**, doe het vlug.
swîd, komt veel voor als naam van jachthonden, evenzoo **snel**, zie p. 44 **swît**.
te- in: **tebreken**, **testören**, geheel verbreken, vernielen.
tesse, zie **tasse**.
tichelwark, o. steenbakkerij.
tîk, vr. ixodes oricinus, teek.
tîms, bvnw. kieskeurig.
tipke, o. kapje van brood.
tôkomende, tegenw.dlw. **tôkomende wèke**, de volgende week.
tommelen, zw. ww. tuimelen.
tômoeden, *l.* **tômôden** en **tômôden**.
tòrteldûve, vr. tortelduif.
tönen, zw. ww. toonen.
töte, vr. hofzanger.
tötenòst, o. hofzangersnest, ook van een haarknoedel gezegd).
tramp, trap.
tremse, vr. centaurea cyanus, korenbloem.
trishane en **trîshôn**, m. o. patrijs.
tromme, vr. trom; **beschûtentromme**. *p.* 46, 2, **trop**, *l.* **tròp**.
trufel, m. troffel. Er naast wordt ook **troffel** gehoord.
trût, zie **memmetrût**.
tüffen, zw. ww. kuchend spuwen.
tükker, *p.* 47, niet grasmusch maar kneu.
tündel, m. tondel, zwam dat met staal en vuursteen wordt in brand geslagen.
türnen, zw. ww. heen en weer gaan, b.v. met eene koe.
türnpaol, m. paal, waaraan het vee vastgelegd wordt bij het grazen op een akker.
tûn, m. tuin, ook omheining.
tweeren en **tweernen**, zw. ww. twijnen.
tweerndraod, o. uit drie draden samengevlochten draad.
uiver wordt alleen aan de westgrens gebruikt.
ûtschrempen, zw. ww. uitbraden (van vet).
ûze, **unze**, *l.* **ûze**, **ünze** en **onze**.
ülk, m. het ruggenmerg.

ümmebûten, zie **bûten**.
ümmezieen, o. oogenblik; **wacht en ümmezieen**, **'t is en ümmezieens wark**, het werk van een oogenblik; **hej en ümmezieens gedüld**, hebt ge een oogenblik geduld.
valk, **-en**, m. valk (ook de sperwer wordt veel zoo genoemd).
vallen, st. ww.; **in tweeën vallen**, in de kraam komen.
vat, **-e**, *l.* **vat**, **-e**, o.
verdommeld, bvnw. verbijsterd.
vergangen, verl. dlw.; **vergangen wèke**, verleden week.
verkòjering, vr. verzet door een praatje te gaan maken.
verlept: **zik verlept vôlen**, zich ellendig voelen.
vernöken, zw. ww. bedriegen.
verschèlen, zw. ww. schelen; **'t kan mij niks verschèlen**.
vet, uitroep in jongensspelen; **ij bünt vet**, gij scheidt er uit. Hierbij wordt dikwijls het hiervoor genoemde onsamenhangende versje gehoord.
vlasvink, vr. fringilla chloris.
vlieegenvang, o. drosera.
vlieerte, vr. sambucus nigra.
vlûs, o. **vlûspampier**, o. vloeipapier.
vógelmelk, vr. ornithogalum umbellatum en o. nutans.
volhandig, bvnw. daar men de handen vol aan heeft, fig. dik, breed: **dé deern is nog al volhandig**, het meisje is zeer gezet.
vonkebokse, vr. wilde deern.
vòrrig, bvnw. ongezond, vgl. **gòrig**.
vôspers, mv. o. voetsporen.
vrangepîpe, vr. afloopende zijgang in een konijnenhol.
vrouwenhaor, o. cuscuta epilinum.
vrouwenögjes, o. primula.
vrôten, zw. ww. wroeten.
vûlboom, m. lijsterbes.
wéde, **-n**, teen of band om mee te binden.
wépe, **wépedoorn**, rosa canina.
wîlewale en **widewale**, m. vr. wielewaàl.
winde, vr. windsel.
winden, st. ww. zwachtelen.
wîndrûve, m. wingerd.
wittewîf, o. thans voor spookverschijning in gebruik; oorspronkelijk wetende vrouw, heidensche priesteres; vgl. **wittewivekûl** bij Lochem.
woggelen, zw. ww. waggelen.
wolfsmelk, vr. euphorbium.
wolfspoot, lycopodium complanatum.
wòrmkrûd, o. tanacetum vulgare.
zeepetrîne, vr. vuil wijf (ook in zedelijken zin).
zégeltjes, mv. polygonatum multiflorum.
zévenboom, m. iuniperus sabina.
zevenkrûd, o. lycopodium complanatum?
zûl, bvnw. ongezond, tanig, **en zûle klör**, een tanige kleur.
zünnendouw, vr. drosera-soorten.

AFWIJKINGEN IN HET DIALECT VAN TWENTHE. [1]

aalgat, o. mestgat.
aalibandigheid, vr. losbandigheid.
aolkaore, vr. gierkar.
aaltîd en **aait**, bw. steeds.
aaltonne, vr. aaltton.
aolschère, vr. aalvork.
aopen,* bw. zie **lòs**.
aor,* bvnw.
aorden, **aoren**, zw. ww. aarden.
aore, **aorn**, vr. ader; *l.* **aoder**.
aovend, **-e**, m. avond, **g'navond**, goeden avond.
aovondrègen, m. avondregen; **va laowe meer weer nao bèrre gaon, 't gif nen aovondrègen zè de jonge, dô et 's morgens om vîf ûr begün te dròppelen** (wordt als voorbeeld van luiheid gezegd).
aovereenkümste, vr. overeenkomst.
aoverènde, bw. overeind.
aoverènde blîven. opblijven, waken.
aovegünstig, bvnw. afgunstig, *l.* **avengünstig**.
aoverlèjen, bvnw. wijlen, zaliger, *l.* **aoverléden**.
aoverval, m. beroerte.
aozen, zw. ww. azen, *l.* **äozen**.
äoltjen, vr. eigenn. Aaltje, *l.* **äolken**.
äovelgünne, m. afgunst.
abbegünstig,* bvnw. afgunstig, *l.* **avengünst**.
achter, voorz. **hé lòp üm achternao**, hij loopt hem achterna.
achterdeel,* o. nadeel.
achterdòcht, vr. nadenken.
achterhõlt, **-hõlter**, o. evenaar aan den wagen.
af, af, van, *l.* **of**.
òfbraok, vr. afbraak.
afgestomd, bvnw. bw. **'n afestomde lögen**, een volstrekte leugen.
òfgaon, st. ww. afloopen; **'t is afgaond wẽrk**.
ofhõlden, st. ww.; **en kind ofhõlden**, een kind ophouden om zijn gevoeg te doen.
òfrangen, zw. ww. boonen van draden ontdoen.
òfschòttelen,* zw. ww. afzetten.
òfstellen,* zw. ww. uitstellen.
afvréden,* zw. ww. omheinen.
al, **alle**, bvnw. bw. al; *l.* **aal**.
albandig, bvnw. moedwillig, *l.* **aalbendig**.
algerak, o. buitenkansje, *l.* **aalgerak**.
aling,* bvnw. geheel.
allebòrd of **allebòt**,* bw. elk oogenblik, telkens.
allemaole, bvnw. v. n. w. alle.
allozi, o. horloge.
an, vz. en bw. aan.
ãnbikken, zw. ww. aanschrappen van boomen.
ãnbinden, st. ww. **'n kelfken anbinden**, braken.
ãnbîten, st. ww. een stukje eten.
ãnder, **aor**, bvnw. ander.
ãndôn, o. ww. aandoen.

---

1) De met een sterretje geteekende woorden komen in Twenthe niet, of weinig, voor, overeenkomende woorden zijn weggelaten. Hier voorkomende en in de vorige lijsten niet opgenomen woorden worden alleen in Twenthe gehoord. Woorden, waar de letter *l.* (lu[illegible]) bij voorkomt, worden in Twenthe in een anderen vorm gebruikt.

ânejagd, bvnw. zenuwachtig.
ânglôjen, zw. ww. aangloeien.
ânkôveren, zw. ww. langzaam vooruitgaan.
ânlaoten, st. ww. zachter worden.
ânlangen, zw. ww. aangeven.
ânlòten,* zw. ww.
ânmôden,* zie **tômôden**.
ânpraoten, zw. ww. opdringen.
ânsprèken, st. ww. bezoeken.
ântîen, st. ww. aanrijden.
ântrekken, st. ww. aantrekken; **de achterbokse ântrekken**, zich terugtrekken.
ârbeid, m. arbeid.
arf, *l.* **èrve**, o. erf.
arfte, **-n**, vr. erwt, *l.* **èrfte**.
arve, **-n**, m. erfgenaam, *l.* **èrve**.
erven, zw. ww. erven, *l.* **èrven**.
arg, **aarg**, bw. erg, *l.* **èrge**.
arg, o. erg, *l.* **èrge**.
argernisse, vr. ergernis, *l.* **èrgernisse**.
ârke, **-n**, vr. ark.
arksel,* o.
ârm, **-e**, m. arm; **met den krommen ârm gaon**, een geschenk brengen.
ârm, bvnw. arm.
ârmod, **armô**, m. en vr. armoede.
avlam, jongensspel. Van schaatsenrijders gaan alle naar een kant van een plan, een gaat tegenover hen staan. Hij rijdt op de anderen los, **avlam** roepende, vangt er een die hem helpt de anderen vangen; zoo gaat het door tot er een over is, die dan **avlam** wordt.

baal (**bale**), m. baal.
baggeren,* zw. ww.
bakken, st. ww. bakken.
bakslag, m. slag uit gekheid.
bakslagerije, vr. laffe gekheid, stoeierij.
bandel, *l.* **bänd**, **bënde**.
bandgarden,* mv.
bandöre,* vr.
bandstòkke.*
bänke, **benke**, vr. bank.
bänzendöre, vr. schuurdeur.
barg, m. gesneden varken, *l.* **borg**.
bargen, st. ww. *l.* **bergen**, **bòrg**, **ebòrgen**.
barm, m. *l.* **bèrm**.
barste, m. barst, *l.* **bòrst**, m.
barsten, st. ww. bersten, *l.* **bersten**.
bedde en **bèrre**, o. bed.
bedarven, st. ww. bederven, *l.* **bederven**.
bedeesd,* bvnw. bedeesd.
bèdelen, zw. ww. bedelen, *l.* **bedeln**.
bedûsd,* ontsteld, onthutst.
bée, vr. bede, *l.* **bè**.
beëerdigen,* zw. ww. begraven.
bèfesse,* **-n**, vr. abeel.
begaves,* **begaoving**, *zie* **aoverval**.
begeven, zw. ww. er van afzien.
beglûren,* zw. ww.
begrîp, o. begrip, *l.* **begrip**.
behende, bvnw. behendig, *l.* **hendig**.
behôven, bw. ww. behoeven, *l.* **höven**.
bèker, **-s**, m. beker, *l.* **beker**.
bellen, **-s**, vr. lichtekooi.
belòfte, **-n**, vr. *l.* **belòfte**.
belûren, zw. ww. begluren.
bemarkung,* **-e**, vr. opmerking.
benéden, bw. beneden, meest vervangen door **onder**.
benne, **-n**, vr. mand, *l.* **bünne**.
benzen, zw. ww. dringend verzoeken.
berke, **-n**, vr. berk.
beslòt, o. sluiting, *l.* **beslòt**.
besnûten, st. ww. bedriegen.
besprèken, st. ww., *l.* **bespreken**.
bestèën, zw. ww. besteden.
bestendig, bvnw. bestendig, *l.* **bestëndig**.
bève, vr. gestolt vleeschnat.
bèver, m. bever, *l.* **bèver**.
bieeze, **-n**, vr. bies, lt. juncus, *l.* **bösen**.
bikeers, m. doorgereden aars.
bint, **binde**, o. honderd el garen; in Tw. **bond**.
birzen,* zw. ww. drijven, aandrijven.
bläoken, Tw. **blöken**, zw. ww. blakeren.
bläokerig, **blökerig**, bvnw. naar den rook ruikend of smakend.
blad, **blaaë**, o. blad.
bleiken, zw. ww. *l.* **bleeken**.
blek,* bvnw. strak.
blek, o. blik, *l.* **blik**.
blekke, vr. blikaars, *l.* **bikeers**.
blekken, mv. mazelen.
blîde, *l.* **blij**, bvnw. blijde.
bliken, st. ww. **bleek**, **eblèken**, blijken.

blindauwsche, vr. blinde paardevlieg.
blôsem, m. bloesem, vr. *l.* **blòsem.**
bòde, m. bode.
bok, **bükke**, m. bok.
boksentük, m. broekzak.
bòlte, **-n**, vr. bout.
bongerd,* m. boomgaard, Tw. **appelhòf.**
boone, **-n**, m. boon, Tw. vr.
boor, mv. **boors**, o. boor.
boos,* Tw. **hellig.**
bòrgemeister, m. burgemeester.
bòrn, **-pütte**,* bron, put.
bòrs drinken,* alles opdrinken.
bots,* m. slag, stoot.
bottel,* s. vr. bottel.
bokken, zw. ww. bukken.
bòrste, vr. mv. borstels van het zwijn, *l.* **bòrssel.**
bògel, m. beugel, *l.* **bògel.**
bönne, **bönneken**, m. ook groote kast boven de bedstede
bûren, zw. ww. beuren.
bûrte, vr. beurt.
braaktûte, regenwulp (steltlooper).
braoke, vr. gebroken land, hoog roggeland.
brömel, vr. braambezie.
bragen,* m. hersens, meest van geslachte dieren gezegd.
branderig, bvnw. vurig, ook koortsig, *l.* **brendërig.**
brau,* vr. kuit van het been.
bred,* o. kistje met schuifdeksel.
breiden, **breidde**, **ebreid**, zw. ww. breijen.
breinaold, m. breinaald.
brèken, st. ww. breken.
bresgen, zw. ww. zwetsen.
brij, m. brij.
brink, **-e**, m. plein in een dorp, open veld in eene marke, zie **pootbrink**, **klaoverbrink.**
bromkloot, m. bromtol.
brôk, o. lage streek.
brûden, zw. ww. broeien, *l.* **brôn.**
brûdsch, bvnw. broeiziek (van vogels), *l.* **brôidsch.**
brûdsnögers,* noodigers voor de bruiloft, z. **brülftennöger.**
brülléftenöger, zie **brûdsnögers.**
brümmel, **-s**, vr., *l.* **brömel.**
brus, bvnw. wild.
bûgen, st. ww. buigen, *l.* **bögen.**
bürschap, vr. gehucht, *l.* **bûrschap**
bûskool, vr. kabuiskool.
büj, vr. bui, *l.* **büje**
bûkérde,* vr. blauwe leembank.
bûle, **-n**, vr. buil; Tw. **bûl**, m. geldzak.
bûnebast,* m. kwaadaardig man.
bûre, m. tijk van een bed; Tw. vr.

däonig, bw. vrij wat, zeer, *l.* **daonig.**
damé en **tamé**, bw. zoo straks, *l.* **tamet**
dam, **-me**, m. dam; Tw. mv. **demme.**
damp, **-e**, m. damp; Tw. mv. **dempe.**
darp, **darpe**, o. dorp, *l.* **dòrep.**
dartig, tlw. dertig, *l.* **dertig.**
dasse, **desse**, vr. das, halsdoek.
dége,* bvnw.
déger,* bvnw. verstandig.
dèjen,* zw. ww. zacht slaan.
dèjen, zw. ww. doojen.
deilbrieef, m. scheidingsacte.
deilen, zw. ww. deelen, *l.* **deelen.**
deiloos,* oneenig.
dèken, m. deken (decanus), *l.* **déken.**
deken, **-s**, vr. dekens, *l.* **dekene.**
dekke, o. dek, deken, *l.* **dek.**
dekkel, m. deksel, *l.* **deksel.**
dellenhane, m. baas op de fabriek.
demmerig,* bvnw. duister.
dempig, bvnw. kortademig, *l.* **dëmpig.**
denne, **-n**, vr. den, *l.* **danne**
dier, **-e**, o. dier.
diggel, **-s**,* vr. scherf.
dòdkûkentjen, o. laatste kind, hartelap.
dol,* bvnw. dol, bont.
dòl,* m. lieveling.
donderpedde,* vr. dikkop.
dooien,* zw. ww. sterven.
dòp, **dòppe**, **slekkedòppe**,* slakkenhuisjes; Tw. **sniggenhûsken.**
dòpheed, o. erica tetralix.
dòrsen, zw. ww. dorschen, *l.* **dòrsgen.**
dòrst, m. en **dòrste** vr., dorst; Tw. **dòrst.**
dôsterig,* bvnw. duizelig.
dòk, m. deuk.
döpen, zw. ww. doopen, *l.* **doopen.**
dör, vr. door, *l.* **dûr.**

döre, vr. deur, *l.* **dûre**.
dörslag, o. zeef, vergiet, *l.* **dûrslag**, m.
dörtocht, m. buikloop, *l.* **dûrtòcht**.
dreef, m. dreef, **hé is op dréve**, *l.* **drève**.
drègen en **dragen**, st. ww., Tw. **drégen**, **drôg**, **edraogen**, dragen.
drèjschûtjen, o. mallemolen.
drenzen, zw. ww. *l.* **drünsen**.
drieëgge,* m. vierkante koppige kerel.
driest, bvnw. **driest liggen**, braak liggen.
dril, o. geweven (driedraadsch) stof. Tw. m.
dril, o. gestold vleeschnat.
drîven, st. ww. **dreef**, **edréven**, drijven, *l.* **edrèven**.
drôs,* m. drassige, lage grond.
drûf, **drûve**, m. kleine bundel bloemen.
drûve, **-n**, vr. druif, *l.* **drûf**, m.
drük,* bvnw. bw., druk.
dûren, zw. ww. duren, uithouden.
dûzig,* bvnw. slaperig.
dük,* bw. dikwijls.
dürpel, m. dorpel.
dürven, zw. ww. mogen, *l.* **dörven**.
dûr, vrz. door.
dûre, vr. deur.
dûren, zw. ww. duren, uithouden, *l.* **dûren**.
dwarg, **-e**, m. dwerg, *l.* **dwers**.
dwarsnacht,* m. den derden dag.

edik (**eddik**) en **eek**, m. azijn, *l.* **ettik**.
eekhoren,* **-s**, m.
eempessig, bvnw. eigenzinnig, *l.* **eempestig**.
eenbömig, bvnw. zich om niemand of niets bekommerend.
eersende,* o. stompe punt van het ei.
eeschen, zw. ww. vernemen, *l.* **vereeschen**.
eewe, vr. eeuw, *l.* **honderd jaor**.
eike, vr. eik, *l.* **eeke**.
eikenboom, m., *l.* **eekenboom**.
eiselik, bnw. zeer, *l.* **îselik**.
eizen,* zw. ww. bang zijn.
elfribbe, vr. die een rib te veel heeft, nl. te lang is; wordt bv. van een paard gezegd, dat te lang in de lenden is.
elkebòt, bw. telkens, z. **allebòrd**.
elkermalk,* vnw. een ieder.
ellebaoge, m. elleboog, *l.* **ellebaom**.
ellebaom, **-bäome**, m. elboog.
elze, vr. els (priem), *l.* **els**.
empe, **-n**, vr. mier, *l.* **mîgempe**.
empenbült, mierenhoop, *l.* **mîgempenpòl**.
ende, o. eind, *l.* **ěnde**.
eng of **enk**. **enke**,* m. veld om het dorp.
enterik,* m, mannetjes eend.
erfte, **-n**, vr. erwt.
ette, pron. pers. neutr. het, in verkleinenden zin gebruikt.
ettik, m. azijn.
èvenòlder, min èvenòlder, van gelijken leeftijd zijnde, *l.* **èvenòulder**, tweeling.
èvenwels, bw. evenwel.
èverdesse, **-n**, vr. hagedis, *l.* **èveltassche**
èveltassche, vr. hagedis.
ézel, **-s**, m. ezel, *l.* **ezel**.

faok,* **vaak**, m. slaap.
farm, bvnw. ferm, *l.* **ferm**.
faze, **-n**, vezel, **fazel**, **-s**.
feekse,* **-n**, vr. feeks.
feil, vr. dweil, *l.* **veile**.
fel, bvnw., *l.* **fèjl**.
fidel, vr. viool, videl, *l.* **vióle**
fidelen,* zw. ww. vioolspelen.
fidler,* m. vioolspeler.
fikke,* vr. feeks.
fikseboon, **-en**,* vr. lupine.
flambóze, **-n**, vr. framboos, *l.* **frambóze**.
flantûte, **-n**, vr. dwaze gewoonte.
flappen,* zw. ww. slaan.
flènseken, zw. ww. om eten bedelen (van paarden), *l.* **frènsgen**.
flèr,* z. m. oorveeg.
flesse, vr. flesch, *l.* **flesche**.
flik,* m. klap.
flûsteren,* zw. ww. fluisteren.
fóper,* *l.* **fobel**, denappel.
frènsgen, zw. ww. om eten hinneken (van paarden).
frôselen, zw. ww. worstelen, *l.* **fruselen**.
fûggelen,* zw. ww. oneerlijk handelen.
fûk,* bvnw. stil, gesloten.

gaard, **-en**, m. gaard, tuin, *l.* **gaoren**.
gaor, of **gaord**,* m. tuin, kamp.
gaoren, m. tuin.

gaove, vr. gaaf.
gaffeltange,* vr. oorworm, *l.* **kniepworm**, m.
gagel,* o. m. plantnaam.
gangs, gangs maken, *l.* **gengs**.
garste, vr. garst, koren, *l.* **gerste**.
gaspel, vr. gesp.
gebedde, **-n**,* m. bedgenoot.
gebören, zw. ww. gebeuren, *l.* **gebûren**.
gellig,* bvnw. welig, welvarend.
gelp,* bvnw. welig, geil.
gelûj, o. het luiden der klok, *l.* **gelû**.
genog, bvnw. genoeg, *l.* **genôg**.
gënte, vr. potentille anserina.
gesp, vr. **gespel**, **-s**, m. gesp, *l.* **gaspel**.
gest, vr. gist. Tw. m.
gestäodig, bw. gestadig, *l.* **staodig**
getou, **touw**, o. weefgetouw.
géve, vr. gave, *l.* **geve**.
gével, **-s**, m. gevel, *l.* **gevel**.
gewéten, o. geweten, *l.* **geweten**.
gezinne, o. gezin, *l.* **gezin**.
gezünd, bvnw. gezond, *l.* **gezond**.
gidderig,* bvnw. beverig.
gieren,* zw. ww. zwaaien.
gieene,* m. gang.
gif, o. vergift, *l.* **vergift**.
gînen,* zw. ww. kiemen.
gispel,* vr. berisping.
glî, o. zwil in het vleesch. Tw. vr.
glîlappe, m. straatslijper.
glinte, vr. schutting, *l.* **glint**.
glip, m. spleet, barst in de handen, vr. **glippe**.
gobbelen,* zw. ww. zich bewegen (van vloeistof) braken.
gold, o. goud, *l.* **gould**.
gôstink,* m. zin, smaak.
gönzen,* zw. ww. smeekend vragen.
gör,* vr. klein meisje.
graot, **gräote**, m. v. graat. Tw. o.
grave,* vr. spade.
grepe, m. greep (het grijpen) *l.* **grep**.
grillen,* zw. ww. huiverig zijn.
gruwel, vr. gruwel, *l.* **griuwel**, m.
gruwelen, zw. ww. bang zijn, *l.* **griuwelen**.
gruwen,* zw. ww. gruwen.
grûsel,* bvnw. huiverig.
günd, bw. ginds, l. **ginter**.
haarrook. z. **vennedamp**.
haarstrik, vr. plat hout om de zicht mee te scherpen; zie **hare**. Tw. o.
haok, **häoke**,* m. haak.
hadde,* vr. afval van vlas.
haft, **hafte**,* o. watervlinder, haft.
hal,* vr. bevrozen grond.
hamel,* bvnw. armoedig.
handschô, m. handschoen. Tw. **hansche**, vr.
hard, bvnw. hard. Tw. **hart**.
harfst, m. herfst. Tw. **herfst**.
harst, m. ribbe. Tw. **hest**.
harte, **n**, o. hart. Tw. **herte**.
hartelik *l.* **hertelik**.
hazegerf, vr. carum carvi.
heerenmòs of **ruwbòlt**, equisetum.
heet, o. heide.
heffen,* st. ww. opnemen.
heft, o. handvat, *l.* **hecht**.
heggenvratte, vr. bastaardnachtegaal.
heide, vr. erica, *l.* **heet**.
heister, m. heester, *l.* **heester**.
hekkeleers,* Tw. alleen **kliere**.
heksemelker,* m. rups, die op de wolfsmelk aast.
hémel, **-s**, m. hemel, *l.* **hemel**, **hemmel**
helfte,* vr. helft.
helken,* zn. ww. een band om de zes staande korenschoven slaan,
hemde, o. hemd, *l.* **hëmd**.
hemmel,* bvnw. zindelijk, netjes.
Henders, **Henners** en **Hente**,* vr. verkortingen van Hendrika.
hengel, m. hengsel; hengelmand, *l.* **hengsel**.
hennep, *l.* **hannep**.
hepse, **epse**,* vr. ham.
herbarge en **harbarge**, vr. herberg, *l.* **hèrbèrge**.
herte, o. hart.
hertekûle, vr. hartkuil, maagkuil.
Hète,* verkorting voor Geertrui.
hiersch,* bvnw. hier behoorend.
hilde, vr. de lage zoldering in den stal, *l.* **hîlde** en **hîlle**
hilk,* bvnw. geheel.
hillig: **de hillige driee kònige**, de heilige drie koningen.
hinnebèren,* frambozen.

hippen,* zw. ww. springen.
hîmpjen, o. krekel, *l.* **heemken**.
hû (huw), bw. hoe, *l.* Tw. alleen **wô**.
hòls, vr. hulst.
hondehaor, o. gras; fig. tweedracht: **daor is hondehaor inekommen**, zij zijn oneens geworden.
hondtong, vr. molsla, *l.* **hondeblîmenslaot**.
hôneer,* bw. wanneer.
honte, m. vr. horzel, *l.* **aonte**.
hoope, **-n**, m. hoop, *l.* **hoop**, **höpe**.
hòrken,* zw. ww. nauwlettend luisteren.
hòrt,* m. oogenblik.
hòkkieskarmse,* vr. verhuring van de zitplaatsen in de kerk.
hòltink, m. markvergadering. Op den **hòltink** zit de **markerichter** of **hòltrichter** met den **schrîver** aan de tafel; de **gewaarden** (eigenerfden, vroeger erfexen) zitten op de banken, de **lütkelûj** of **kòtters** blijven staan.
hôde,* vr. bewaarplaats.
hôjen, zw. ww. hoeden, *l.* **höën**.
höpe, **hüppe**, vr. heup. Tw. **hüppe**
höpen, zw. ww. opeenhoopen.
houltwagen, m. houtwagen, een jongensspel. De eerste die krijgen moet roept «houltwagen een been»; heeft hij er een gevangen dan gaan zij hand aan hand de anderen vangen en roepen «houltwagen twee been», en zoo voort. Als de anderen de handen kunnen verbreken, de keten doorbreken, dan wordt de houltwagen terug gedreven onder het gejuich van pokkel op! pokkel op! sla op! sla op!
hûskündig, bvnw. zich tehuis gevoelend, *l.* **hûskünnig**.
hülle,* vr. omslagdoek.
hüllen,* zoden om aan 't vuur te branden.

iewers,* ergens.
immenzaod,* o. gemengd koorn voor huishoudelijk gebruik.
imbôl, m. inboedel, *l.* **inbôdel**.
impestig, bvnw. koppig, *l.* **eempestig**.
ipsen,* zw. ww. spelen met centen in hokjes.
îl,* bvnw. ijdel.
imenhûve,* vr. bijenkorf.
îmenkaor,* m. bijenkorf.
îpe, vr. **hé hef de îpe op 't lif**, hij is zwaarmoedig.
îselik, bvnw. ijselijk.
ieevesen,* mv. mazelen, *l.* **de blekken**.

jachtendûvel,* m. hypericum perforatum.
jesse, vr. jas, *l.* **jas**.
jòdde, **jòrre**, m. jood.
jòddenboon,* m. paardeboon.
jòzelen,* zw. ww. zeuren, klagen.
jüchteren, zw. ww. wild stoeien, hard loopen en schreeuwen.

ka, **kouwe**, vr. kraai, kouw, *l.* **kao**.
ka,* (**kade**) vr. kade.
kaaie, ieemand op de kaaie hebben,* voor den gek houden.
kaak,* vr. kaak, (wang).
kaole, **-n**, vr. kool (brandstof), *l.* **kòle**.
kaom, vr. o. kaam, schimmel, *l.* **käomsel**.
kaorewagen,* vr. marktwagen, kinderwagentje.
kaote, **-n**, vr. huisje, kot.
käolte, vr. koude.
käoter, **-s**, m. boer die één paard houdt, *l.* **kòter**
kakspaon, **kakspäone**, m. bil.
kallemenk, o. kalmink, *l.* **kalmink**.
kamelle, vr. kamille, *l.* **kamille**.
kamme, **-n**, vr. kam, *l.* **kam**, m.
kanels, **kanils**,* bvnw. boos.
karf, m. vr. kerf, *l.* **kerf**.
karke, **-n**, vr. kerk, *l.* **kerk**
karkenende*.
karmse, vr. kermis, *l.* **kermisse**.
karnhûs, o. plaats waar de karn staat, *l.* **keernhûs**.
karnsel, o. de boter van eenmaal karnen, *l.* **keernsel**.
karse, **-n**, vr. kers, *l.* **kerse**.
karsmisse,* vr. Kerstmis, z. **middewinter**.
karspel, o. kerspel, *l.* **kerspel**.
katrolle, vr. katrol, *l.* **katrol**, o.
kattestart, *l.* **kattenstert**.
kawopsken, o. sprongetje, *l.* **kawüpsken**.
keerntonne, vr. karn.
keilen,* zw. ww. met een steen werpen.

kelde,* vr. verkoudheid z., **kòlde**.
kelder, m. kelder, *l.* **kĕlder**.
kèpe,* vr. keep.
kètel, **-s**, m. ketel, *l.* **ketel**.
kéten, **-s**, vr. ketting, *l.* **keten**.
kévie,* vr. kooi, kast met tralies.
kewwen, zw. ww. kauwen, *l.* **kawwen**.
kiddelen, zw. ww. kitelen.
kiepig,* bvnw. bij de hand.
kîfte, vr. kievit, *l.* **kivit**
kîm, m. kiem, *l.* **kim**, vr.
kîn, o. kiem, *l.* **kîne**, vr.
kînbütte, mv. wangbeenderen, *l* **kennebakkenbütte**.
kitsen, zw. ww. en ketsen, vuurslaan met ijzer en steen.
kîve,* vr. bestraffing.
kiwbotten, *l.* **kiwenbütte**.
klabatse,* m. klauteraar, woesteling (meest van kinderen).
klamp, **-e**, m. klamp, *l.* **klămpe**.
klampe, vr. krap, haak, *l.* **klămpe**.
klander, vr. kleermakerspers, heet ijzer, *l.* **klănder**.
klank, **-e**, m. klank, *l.* **klănk**.
klanke, vr. kronkel in touw, *l.* **klănke**, m.
klater, vr. vuil.
klau, **klaowe**, vr. klauw.
klaowen,* zw. ww. klauwen; **'t vôtjen klaowen**.
kléblôme, vr. klaverbloem, *l.* **klaoverblôme**.
klensebûr spòlen, een kinderspel, *l.* **klĕis terbûr**.
kléver, vr. klaver, *l.* **klaover**.
kliëne, boekweitendoppen, zemelen van tarwe.
klip,* m. deksel van een kan.
klitte, **-n**, vr. klis (ook benaming van een vrouw).
klîve,* vr. klis.
klòd, **klŏdde**,* vr. vrouwenmuts.
kloft, **-e**, vr. klucht, troep (wijk) *l.* **klocht**
klok,* slok.
kloove,* **-n**, vr. kloof.
klòsse, **-n**, vr. klos, kloot, *l.* **klòs**.
klömen,* zw. ww. koud zijn.
klötjesmaol,* o. feest na afloop van het klootschieten.
klüft, **-e**, vr. troep, *l.* **klocht**.
klüngel, o. vod, kluwen. Tw. m.
klüngelaole, vr. jenever met stroop.
klüppel, m. *l.* **knüppel**.
klûn, o. turf, kloen, bagger. Tw. m.
knapblaoze, vr. varkensblaas, welke de jongens spelend laten knappen.
knarpen,* zw. ww. knauwen.
knarre,* vr. knarsbeen.
knével, m. zware boom, sluitend aan een hek of deur; sterke man, *l.* **knèvel**.
knîf, m. of **knîfmes**, o. mes.
knikkebîle,* m. driekante bijl met punt.
knipspeur,* o. zandweg met gaten in de sporen.
knipworm, m. oorworm.
knisteren, zw. ww. knetteren, *l.* **knèsteren**.
knobbel, m. dikte, *l.* **knobben**.
knoffel,* m. plooi, stool.
knòrrebot,* o knarsbeen.
knòtwilge, vr. knotwilg, *l.* **knòtwilge**.
knök, m. slag; **hi hef er en lelliken knök ekrégen**, *l.* **knak**.
knüffelen, zw. ww. drukken, *l.* **knoffelen**.
kógel, vr. kögeltjen, o. kogel. *l.* **kògel**.
kôkănte, vr. **zik an de kôkănte hŏlden**, voorzichtig zijn.
kôke, vr. koek.
kòpschee, bvnw. schichtig.
komen, **kwèm**, **ekommen**, st. ww. komen.
kóren, m. pit in de vrucht, *l.* **koorn**, **körne**.
Kôraod, eigenn. Koenraad.
kòrste, vr. korst brood, *l.* **kòrste**.
kòrsmisse*.
kòrtsen, zw. ww. kort op iets gooien.
kôtûf, m. graspol in eene weide.
kòwwe, vr. kooi.
kòninksjager, m. veldwachter.
kö, mv. **kön**, **köne**, o. jong varken, biggen, *l.* **köken**.
köre, vr. keur, keus, *l.* **kûre**.
köze,* vr. keus.
kôlte,* vr. koelte.
kôn, bvnw. koen, dapper.
krans, m. vet aan de darmen.
krèjenkoorn,* o. moederkoorn.
krèjenstrekel, m. klein vischje, stekeltje.
krempeldraod, o. grassoort.

kribbe,* m. lastige vent.
kribbe,* vr. kribberig wezen.
kriel,* bvnw. klein.
krikke, vr. taling.
kròdde,* vr. onkruid.
kröze, o. kroos, waterlinze, *l.* **kroos**.
krûne, z. **krûsekrane**.
krûs, bvnw. kroes, sierlijk.
krûsekrane, voor **krûnekrane**, *zie* **krûne** p. 24.
krûd, o. **krûderije**, vr. kruid, kruiderij, *l.* **krûd**, **krûderije**.
krûjkaore,* vr. kruiwagen.
kûf, **kûve**, m. kuif, *l.* **kûve**.
kûgel, m. bal, z. ook **kògel**.
kûle, **-n**, vr. kuil.
kûrig,* bvnw. lusteloos.
kûrtnève,* m. haas.
kûterdekût,* bw. op stel en sprong.
kûzeslepper,* stoksleper, iemand die voor een ander uit vrijen gaat, bruidswerver.
kûijer,* **üm kûijer gaon**, sterven.
küjeren, zw. ww. praten, *l.* **kuieren**.
küllaozie, vr. fopperij, *l.* **küllazie**.
kûken,* o. jong varken Tw. **köken**.
kûve, vr. kuip, tobbe, *l.* **kûven**.
kwekwemeier, m. lijsterbes-boom.
kwéne, vr. *l.* **kwene**, manwijf, ook in physieken zin.
kwikkwak,* kleinigheid.

laobes, m. onverschillige kerel, *l.* **lòbbes**.
laoke, vr. merksteen.
labben. Van het op blz. 25 vermelde versje luiden de 2e—4e regel in Twenthe:

Dürf nich aover straote gaon,
't Hündeke zal üm biten
De vögle üm beschiten. enz.

laën, st. ww. laden, *l.* **laan**.
lakrisse, vr. drop.
laksen, zw. ww. van geliefden gezegd die elkander sterk aanhalen, met laffe woorden spreken.
lakserije, vr. laffe aardigheden.
lankwagen, o. hout, waardoor een boerenwagen verlengd wordt, *l.* **lankwage**, vr.
larke en **larkse**, m. lariks, *l.* **lariks**, vr.
last, **-e**, m. last. Tw. vr.
lawaaksel, o. kaft om een boek, vgl. blz. 16 **harksel**, **harevarksel** en blz. 57 **harrevarksel**.
lédig, **lèèg**, bvnw. ledig, *l.* **läog**, **lög**.
leegde en **leegte**, vr. laagte, **läogte**, **lögte**.
leelik, **lelk**, **lellik**, bvnw. leelijk, *l.* **leelk**.
leem, o. leem. Tw. m.
leepe oogen, druipoogen, *l.* **leepoogen**.
leere, **-n**, vr. ladder, *l.* **ledder**.
leerze,* **-n**, vr. laars, z. **stével**.
lemmet, o. (accent op met) katoen in eene olielamp. Tw. **lemt**.
lenge,* vr. lengte.
lestig, bvnw. lastig, strekkend, ruim. Tw. **lest**.
liggen, **lag**, **èlègen**, st. ww. liggen.
linke, vr. linkerhand. Tw. **linker**.
lîden, st. ww. Tw. **liën**.
lîftücht. vr. naam voor de wonersplaats bij een boerenerf.
lîftüchter. m. bewoner eener **lîftücht**.
lîken, **leek**, **eléken**, st. ww. lijken. Tw. **eleken**.
lîkstee, vr. litteeken, *l.* **lîkstè**.
lîn,* bvnw. langzaam, traag.
lîpen, zw. ww. schreien, *l.* **lippen**.
lòk, **lòkke**, m. lok, *l.* **lokke**, **lokken**, vr.
loopen. **liep**. Tw. **löp**, **eloopen**, st. ww. snel loopen.
loopgaren,* o.; **loopgaren spinnen**, heen en weer loopen.
lóven, zw. ww. prijzen, *l.* **laoven**.
lòfte, vr. belofte, *l.* **belòfte**.
lòs, bvnw. los, open.
lögen, **-s**, vr. leugen, *l.* **lögen**.
lögnen,* zw. ww. loochenen.
löre,* vr. slons.
lösgen, zw. ww. lossen; **'nen èkster de tonge lösgen**.
lûr, m. loer, **en lûr drèjen**. Tw. **lûre**, vr.
lûrderig,* bvnw. loom, *l.* **lûderig**.
lûzezak, o. de sleutelbeensholte.
lüchterhand,* vr. linkerhand.
lüst, **-e**, m. lust, *l.* **lost**, vr.
lütkepink, m. kleinen vinger; **a'j den dûvel den lütkepink dôt taste tô en nemp de heele h˜nd**.
lûkes,* bvnw. leuk.
lûsch, o. lisch, *l.* **losch**.

lûsteren, zw. ww. luistereu, *l.* **losteren**.

maolder,* o. de hoeveelheid koorn, die in eens gemeten wordt.
maolder,* o. maat voor koren.
maolster,* o. maat voor koren.
maot, vr. weide, vr. **-e**.
mäoltjen, o. feestje, onthaal op jenever, **mäolken**.
maggelen,* zw. ww. knoeien.
male, vr. maaldag, m. geerfden dag der mark; **maalsté**,* vergaderplaats. Tw. **hôltink**.
man, **-s** en **manslüj**, m. man. Tw. **manlö**.
mankzaod,* o. gemengd zaad v. beestevoer.
marder en **maorter**,* m. marter.
marg, o. merg, *l.* **merg**.
mark, vr. mark (geldstuk). Tw. m.
marken, zw. ww. merken, *l.* **merken**.
markt of **markte**, vr. de markt. Tw. o.
mars, vr. mars (korf); *l.* **mèrse**.
marte,* vr. wezel.
meene of **meente**,* vr. gemeene weide of heidegrond.
meerkol, **markol**,* m. Vlaamsche gaai.
melkerik, o. latwerk, om de melkemmers op te laten drogen, *l.* **melkrek**.
mersch vr. Tw. **mörsch**. m. lage, drassige grond.
méten, st. ww. *l.* **meten**.
middel,* o. **onen onder de middelen nemen**, iemand de les lezen.
middelcînen of **mellecînen**, medicijnen, speciaal drankjes, *l.* **mesînen**.
midde, v. midden. Tw. o.
mîgempenpòl, m. mierenhoop.
miggelen,* zw. ww. motregenen.
missaken,* zw. ww. loochenen.
mîzelen,* zw. ww. fijn regenen.
mòlder,* vierkante houten bak, voornamelijk voor de wasch.
mòrre, vr. koffiedik.
mot, o. fijne afval. Tw. **mest**.
môite, vr. moeite, *l.* **mòijte**.
môj, bvnw. moede *l.* **mö**.
môjlek, bvnw. moeilijk, *l.* **möilik**.
môjte, vr. moeite, *l.* **mòijte**.
môjten, zw. ww. tegenhouden, *l.* **möten**, part. prt. **emot**.

möjzieekte, vr. loomheid.
môre, vr. wijfjeskonijn.
môten, zw. ww. ontmoeten, *l.* **ontmôten**.
môte, **in de môte kommen**, te gemoet komen, *l.* **te möte kommen**.
möge, vr. zin; **elk zin möge**, ieder zijn eigen zin, *l.* **möge**, m.
münne, vr. groote voren (visch) *l.* **mönne**.
mûl,* bvnw. mulle zand.

nacht, **nächte**, m. vr. nacht; **'s nachens**, **des nachts**. Tw. m.
naffel, o. navel.
navel, **-s**,* m. naaf; Tw. **naven**.
naven, vr. naaf.
naw, **nouwe**,* bvnw. nauw.
nebbe, vr. neb. Tw. mv. **nebben**, m.
neer,* bw. neder; *l.* **dale**.
nerve, vr. nerf, *l.* **nerf**, m.
nèring, vr. nering, *l.* **nèringe**.
nettel, **-s**, m. netel. Tw. vr.
nével, m. nevel, *l.* **nevel**.
nieeman, vnw. niemand, *l.* **nüm**.
nieet, bw. niet, *l.* **nich**.
niendöre; in Tw. heet de lage deur tegenover **bänsdöre** (dus die aan de andere zijde van het huis) **de niendöre**, *zie* bl. 30.
nieneinde, o. beneden einde.
nirtig,* bvnw. nurksch.
niwers,* bw. nergens.
nòks, *l.* **nüks**.
nòtvist, m. kleine worm, die een onaangename lucht geeft.
nòtte, **-n**, vr. noot, *l.* **nòt**, **nòtte**, m.
nögestaf, m. stok der bruiloftnoodigers.
nöse, m. neus, *l.* **nòsse** en **nûze**.
nüsseldöddeken, o. jongste kind.
nüst, o. nest.

òld, bvnw. (Wintersw. **oold**), oud, *l.* **ould**.
onakel, o. lompert, *l.* **onabel**, m.
onderschûr,* o. binnenbouw, om voor den regen te schuilen.
onhûr,* bvnw. niet pluis, gevaarlijk.
onlastig,* bvnw. zeer lastig.
ontheit,* o. bericht.
onzûr,* bvnw. zeer zuur.
oost, m. kwast in het hout.

oplüchten, zw. ww. verhelderen, het gemoed verruimen, *l.* **oplòchten**.
òpper, m. kleine hooistapel in het hooiland, *l.* **ȍpper**.
òpperen, zw. ww. het hooi aan oppers zetten, *l.* **ȍpperen**.
oprelliken,* zw. ww. verbeteren, opdroogen.
opsûkeren, zw. ww. omroeren van suiker in 't gevulde glas, *l.* **opsokkeren**.
òrder, m. order. Tw. vr.
òtter, **-s**, m. otter. Tw. o.
öm, **öms**, m. oom.

paar of ompert, knikkerspel, even of oneven.
paote, vr. jonge boom, stek, *l.* **pòte**.
paoten, zw. ww. poten, *l.* **pòten**.
padde en **pedde**, **-n**, vr. pad, *l.* **perre**.
pannevögel, m. vlinder, *l.* **pennevogel**.
parsen, zw. ww. persen, *l* **persen**.
parsîzer, o. kleermakers strijkijzer, *l.* **persîzer**.
patte, vr. mestgat.
peie, vr. pij (kleed), *l.* **pij**.
pèkel, vr. *l.* **pekel**.
peppel, m. populier, *l.* **pȍppel**, vr.
pepper, vr. peper, *l.* **pèper**, m.
pîre, **pîrek**, m. vr. pier, *l.* **pîre**, vr.
pîrmottig, bvnw. wormstekig.
pîrròttig, bvnw. wormstekig.
plòdden, m. mv. vodden.
ploddestòk, m. parapluie.
plodzig, bvnw. opgezet, *l.* **plossig**.
plöje, vr. plooi, *l.* **plooje**.
plöjen, zw. ww. plooien, *l.* **ploojen**
pogge, **-n**,* vr. jong varken.
polvér, m. o. buskruit.
polverbüsse, vr. kruithoorn.
pongel, m. bundel, *l.* **püngel**.
poolsche mikke, vr. een boerendans; waarbij sterk met de voeten gestampt wordt.
pòsselbos, m. gogel.
pòtjebönink, m. rijst met krenten.
pȍtteren, zw. ww. peuteren, met water spelen, morsen, *l.* **pȍtern**.
pöle, vr. peul (vrucht), *l.* **pȍlle**.
pöter,* m. slag, oppeuter.

präowel, m. neetoor, lichtgeraakt mensch, *l.* **prèwel**.
pranje,* vr. mengelmoes (van spijs).
prôssen of **prôsten**, zw. ww. niezen, *l.* **prûssen**.
pûle, **pûleken** * vr. liefje.
pûs,* o. schimmel, uitslag.
pûster, m. blaaspijp, *l.* **pûster**.
pûte,* m. slag.
pûte,* vr. **in de pûte kommen**, in verval geraken.
püngel,* m. bloedbeuling.
püngelen,* zw. ww. arenlezen.
püs,* vr. blikken gieter.
pûster, m. blaaspijp.
pütbalken, vr. mv. dwarsbalk boven den put.

raomen,* zw. ww. mikken.
raoskloot,* m. bromtol.
räote, vr. honigraat, *l.* **röte**.
ragge,* vr. slecht persoon.
raken, zw. ww. het vuur bijeenschrapen.
rakken,* zw. ww. schoonmaken.
rappel,* bvnw. niet sluitend. Tw. **ral**, ook los in den mond.
rappen, zw. ww. **de dûre rapt**, de deur sluit slecht.
raspe, vr. rasp, *l.* **raspel**.
ré, **-ë**, vr. ree (hert).
ree,* bvnw. gereed. Tw. **veerdig**.
reek,* vr. onkruid.
rèfel, vr. rafel, *l.* **rafel**.
reidekamme, vr. groote kam, *l.* **reekamme**.
reider, m. fabrikant.
reiderije, vr. fabriek.
reiling,* vr. reeks latten om iets achter te zetten.
réken, zw. ww. 't vuur 's avonds bijeen schrapen. Tw. **raken (inraken)**.
reppelkȍpsch, bvnw. slecht geluimd.
rik, **rikkens**, o. hek, *l.* **rek**, de stok in het kippenhok.
rîten,* st. ww. rijten.
rîtensplît,* m. vr. die gauw zijn kleeren scheurt.
rîvelen,* zw. ww. diep ploegen.
ròdderig, bvnw. haveloos.
rȍjen,* uitroeien. Tw. **raoën**, rooien.

röke,* m. reuk, *l.* **rôke**.
römer,* m. roemer, drinkglas.
röpen,* zw. ww. aftrekken. Tw. **ròppen**.
röten,* zw. ww. vlas laten rotten.
ruile,* vr. schommel.
ruw en **ru**, bvnw. ruw, *l.* **row**.
ruwbòlt, m. onkruid, *l.* **rowbòl**, vr.
rûg,* bvnw. ruig.
ruwgisel, m. ijzel, *l.* **rowgîsel**.
rûst, vr. o. roest. Tw. m.
rûzeg,* bvnw. wild.
rügge, **-n**, m. rug. Tw. vr.
rünsel, vr. o. rad dat rond gedraaid wordt; *l.* **ronsel**.
rüste, vr. rust, *l.* **rust**, vr.
rûmen, zw. ww. ruimen, *l.* **rûmen**.
rût en **rût**, onkruid, *l.* **rût**, o.
rûter, m. ruiter, *l.* **rûter**.
rûter te peerd, een jongensspel.

sabben,* zw. ww. kwijlen.
sadde of **sadaos**,* m. neetoor.
samt, bw. zamen, *l.* **sam**.
sauwelen, zw. ww. kieskauwen, *l.* **sawweln**, **sawwelklaos**, m. zabbelaar.
schaop, **schäope**, o. schaap. Tw. mv. **schaope**.
schaopsschòppe, vr. schaapskooi, *l.* **schaopschoppe**.
schäord, **schäore**, **-n**, m. scherf.
schamomme, vr. vlinder.
scharp, bvnw. scherp, *l.* **schaarp**.
schemmel, m. het hout waar het voorstel van een wagen op draait.
schichtig, bvnw. schuchter, bang, *l.* **schüchtig**.
schin, vr. stof, van de huid. Tw. m. o.
schînke, m. ham. Tw. vr.
schîr,* bw. vlug, terstond.
schîrewippe, vr. vlinder.
schîren, zw. ww. vertrouwen; **ik schîre üm nig**, ik vertrouw hem niets.
schîrzwaalver.*
schòl, bvnw. ondiep, *l.* **school**.
scholder, m. schouder. Tw. vr.
school, bw. ondiep; **school plôgen**.
schòt, **schötte**, o. schot (van schieten).
schófel, m. zaadschepper.
schöre, vr. scheur, *l.* **schûre**.
schöte, vr. scheut, *l.* **schòtte**.
schram,* o. varken.
schrips,* m. klein, onaanzienlijk man.
schròîzer,* o. schrooiijzer.
schrûfen,* zw. ww. benauwd hoesten.
schuikert, m. scheldnaam, *l.* **schûkért**
schûvekaore, vr. kruiwagen, *l.* **schûfkaore**.
schüppen, zw. ww. een schop geven, *l.* **schoppen**.
schüpspaon, op den **schüpspaon** (op **schüpstôl**) zitten, in onzekerheid zijn, *l.* **schopspaon**, **schopstôl**.
ségе, vr. geit, *l.* **sege**.
ségenbok, m. bok, *l.* **segenbok**.
selve, vr. salie, *l.* **selver**.
sije,* vr. wijfje van een vogel.
sikke, vr. geit, *l.* **sik**. m.
sîsken, o. sijsje, *l.* **seisjen**.
slachte,* vr. slacht, soort.
slak,* bvnw. lui, traag.
slanke,* bvnw. dun, buigzaam.
slat, o. lap goed.
slauw, bvnw. luid, *l.* **lauw**.
slee, **sleën**, vr. slede, *l.* **sliere**.
sleets, bvnw. snel zijn goed verslijtend, *l.* **slets**.
slégel, m. arm van de pomp, *l.* **slegel**.
slekke, vr. slak, *l.* **snigge**.
slîm, o. slijm. Tw. m.
sloop, **slópe**, vr. sloop, *l.* **slópen**, o.
sloot, **slöte**, vr. sloot. Tw. m.
slûren,* zw. ww. slepen.
smarte, **-n**, vr. smart, *l.* **smerte**.
smelten, st. ww. smelten, *l.* **smĕlten**.
smet, **-te**,* m. smet.
smokken, zw. ww. kussen.
smooken, zw. ww. rooken.
smögel, m. oolijkert, bedrieger, *l.* **smògel**.
smögelken, o. kort pijpje.
smuigert,* m. bedrieger.
smûle, m. mond. Tw. vr.
snaarské,* vr. zwagersvrouw.
snakken,* zw. praten.
snebbe,* vr. snavel.
snee, vr. sneeuw. Tw. m.
snok, m. hik, *l.* **snük**.
snòt, **-ter**, o. snot. Tw. vr.

sobben (en **sòppen**), zw. ww. morsen, *l.* **soppen.**
sòkke, **-n**, m. vr. sok, *l.* **sökke**, vr.
soppen, zw. ww. morsen.
söpel,* bvnw. gevoelig.
spalteren,* zw. ww.
spat, **-te**, m. spat (van een paard). Tw. vr.
spelde, vr. speld, *l.* **spëlde.**
spij, o. spuug, speeksel. Tw. vr.
spikke,* vr.? brugje
spilgeld,* o. **spillepennink**, m. *l.* speldegeld.
spîk,* o. of **spîke**, vr.
spîr en **-e**, m. spriet. Tw. o.
splite,* m. spleet.
splitter,* m. splinter, kleinigheid.
splö,* bvnw. taai, buigzaam.
spoor, o. wagenspoor, *l.* **spûr.**
spòl (**spül**), **spölle** en **spüllen**, o. spel, *l.* **spûl.**
spôlen, zw. ww. spoelen, *l.* **spölen.**
sprao, **spreewen**, vr. spreeuw, *l.* **spree**, **spreeën.**
spradden, m. klein ventje met veel praats.
spril,* bvnw. sterk in 't oog vallend.
spròtter,* m. spreeuw.
spünze, vr. spons, zwam, *l.* **sponze.**
spûte, vr. spuit, *l.* **spöjte.**
stäodig, bw. gestadig.
stap, **vòssestap**, m. toeslaande val, *l.* **stappe.**
starfelik, bvnw. op sterven, *l.* **sterflik.**
stark, bvnw. sterk, *l.* **staark.**
starke, **sterke**, vr. vrouwelijk rund van één jaar, *l.* **sterke.**
starte, **sterte**, m. staart, *l.* **stert.**
starven, st. ww. sterven, *l.* **stèrven.**
stè, vr. stede.
steege, **-n**, vr. steeg, *l.* **stege.**
steek, **stèke**, m. steek, *l.* **steke.**
steel, **stéle**, m. steel, *l.* **stel.**
stégereep,* m. stijgbeugel.
stèrke, vr. vaars.
sterre, **stèrne**, vr. ster. Tw. **stèèrne.**
stévig, bvnw. *l.* **stevig.**
stik, **stek**, eikenstruik, *l.* **stikke**, **akkerstikke.**
stip, m. stip, *l.* **stippe**, vr.
stîgbögel, m. stijgbeugel, *l.* **stîbögel.**
stîve,* vr. stijfsel.
stòve, **-n**, vr. stoof, *l.* **staove.**
stören, zw. ww. storen, *l.* **stûren.**
straol, **-en**, m. straal, *l.* **straole**, vr.
strank, **strenge**,* m. lijn, strook, arm van een water.
streek, **strèke**,* m.
stréép, **streepe**, m. streep, *l.* **streepe.**
strik, m. platte stok waar langs de bouwzicht gestreken wordt. Tw. o.
strîps gèven, slaag geven, *l.* **strips.**
strünkebraon,* lanterfanten.
stûken,* zw. ww.
stülpe, vr. stulp, *l.* **stölpe.**
sükkelen. zw. ww. ziek zijn, *l.* **sökkelen.**
sûker, vr. suiker, *l.* **soker**, m.
sûkerei, vr. cichorium intybus, *l.* **sokery.**
swît,* bvnw. bw.

taal, vr. taal, *l.* **tale.**
taoi, bvnw. taai, *l.* **tao.**
taonnègel, m. nijdnagel.
targen, zw. ww. tergen, *l.* **tergen.**
tasse en **tesse**, vr. tasch, *l.* **tassche.**
tèèr, o. teer. Tw. m.
tégen, bw. vz. tegen, *l.* **tegen.**
teik, vr. tijk, *l.* **tîk**, o.
telder, m. bord, schotel, *l.* **têlder.**
tèlink,* vr. taling.
temse,* vr. zeef.
tève, vr. teef (hond), *l.* **teve.**
tibbe,* vr. oud wijf.
tibben,* zw. ww. snateren, kwaken.
tilber,* bvnw. **tilber gôd**, roerend goed.
tocht, m., poos, **'n tòchtken**, een poosje.
tow, bw. toe, **tow maor**, *l.* **tô.**
traan, vr. traan (smeer), *l.* **traon**, m.
traon, **träone**, m. traan (uit het oog). Tw. vr.
trow, bvnw. trouw, *l.* **tròw.**
trowe, vr. trouw, *l.* trouwe, *l.* **tròwe.**
tûssen, zw. ww. ruilen; **ummetûssen**, omruilen, *l.* **tûsgen**, **ummetûsgen.**
tûën of **tûjen**, zw. ww. trekken, *l.* **tûgen.**
tûn, m. tuin, heining. Tw. **tûn.**
tündeldöze, vr. **-pot**, m. tondeldoos, *l.* **tondel—.**
tüssen, bw. tusschen, *l.* **tüsgen.**
tûren (uit **tûderen**), *l.* **tûjeren.**
tweeren, zw. ww. twijnen, *l.* **tweernen.**